

گهړانه وه لای خوا

سُبْحَانَكَ
وَتَعَالَى

بهره و خوا وهرچه رخان و
واز له گوناح و سهرپیچی هینان و
گورانکاری ریشه یی به سهر خودا هینان

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

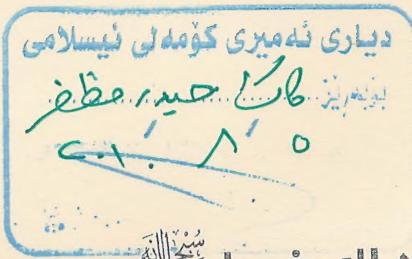
عەلى باپير

چاپی چوارهم

۱۴۳۱هـ

۲۰۱۰ز

www.alibapir.net

سید

گهراڻهه لای خوا

بهره و خوا وهر چهرخان و واز له گوناح و

سهرپیچی هیٺان و گورانکاری ریشهی

بهسهر خودا هیٺان

عه لی باپیر

چاپی چوارهم

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

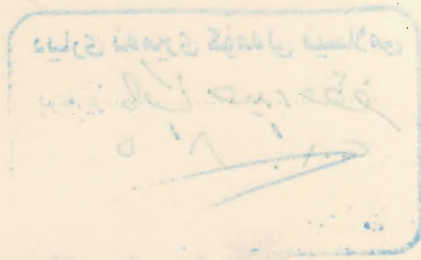
/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

۲۰۱۰ز

۱۴۳۱ک

www.alibapir.net

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

گهرا نهوه لای خوا ^{سید} بهرهو خوا وهر چهر خان و
واز له گوناح و سهر پیچی هیئان و گۆرانکاری
ریشهیی بهسهر خۇدا هیئان

www.alibapir.net

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ يَاعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن

رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

﴿٥٣﴾ وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلُمُوا لَهُ، مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ

الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿٥٤﴾ الزمر ﴿٥٤﴾

ameer.maktab@yahoo.com

/AlBapir

/AlBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

ماڤى لى چاپدانەۋەى پارىژراۋە بۇ پروژەى باشتىن ھاۋرئ

نـاۋى كـتـىـبـ:

گەرانهۋە لى خوا ^{بەھار} بەرەۋ خوا ۋەرچەرخان ۋاز لى گوناح ۋ

سەرپىچى ھېنان ۋ گۆرانتكارى رېشەيى بەسەر خۇدا ھېنان

عەلى باپىر

نوسمەر:

ئەكرەم فەرەيدون

نەخشەشازى بـەرگ ۋ ناۋەۋە:

چاپى چۈرەم ۱۴۳۱ك — ۲۰۱۰ز

نۆرە ۋ سالى چاپ:

۱۰۰۰ دانە

تـىـراژ:

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

ژمارەى سپاردنى (۱۴۲۰ى سالى ۲۰۰۱) ۋەزارەتى رۇشنىبرى پىدراۋە

پیشکشه:

- * به همموو ټو که سانه ی که بهره و خوا ی بهرزو مه زن ده گهړینه وه
- * چ له کوفرو شیرک و نیفاقه وه، بو ټیمان و خوا به یه کگرتن و ساغیی و راستیی.
- * وه چ له گوناح و تاوانه گه وړه و گچکه کانه وه، بو خوا په رستیی و فهرمانبه ریی.
- * وه چ له بی ټاگایی و تهم و مژه کانی سهر دل و دهر وونه وه، بو دل بیداری و صفا و بی خوشیی.

به ئومیدی ټوه که مایه ی بهرچا و پوونی زیاتریان بی له و سه فهره پر خیروبیړه ی ته مه نیاندا.

ameer.maktab@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

پیشه کی چای چوارهم

الحمد لله حق حمده وصلاته وسلامه وبركاته على عبده محمد النبي الخاتم المصطفى وآله
المهتدين بهداه والسائرين على دربه

خوینهری سهنگین و شیرین!

ستايش بۆ خواى تاك و پاك ئه وه بۆ جارى چوارهم كتيبي: (گهړانه وه لای خوا)
چاپ دهكريته وه، تاكو ژماره يه كى زياترى خوینهران دهستيان ليى گيربئ و ليى
بههرمه ندبن، چونكه له ميژبه به هوئى له كتيب خاناندا نه مانئى داواكارى لى له سهره وه له بهر
سهرقال بوونم به بهرهمه تازه كانمه وه دهرفته تى پيداچوونه وه نه بوو بۆ سهرله نوئى
چاپ كردنه وه و حه زيشم نه ده كرد به بئى چاوپيداگيړانه وه وى وردى خووم، چاپ
بكړيته وه، وهك عاده تى خووم له گهل سهرجه م كتيب و ناميلكه كانمدا.

ئه وهى كه له پيشه كى ئهم چاپه تازه يه شدا به پيوستى دهرانم ئاماژه ي پي بدهم
ئه وه يه كه به پرستى له پرژگارى ئيستاماندا خه لك و كوومه لگايه كه مان به گشتى و
به تايبته چينى گه نچ و تازه پيگه يشتوومان به ههردوو رهگهزه كه وه فشاريكي
زوريان كه وتوته سهر، له پرووى ئه خلاقييه وه ئه ویش له سونگه ي چهند هوكارى كه وه
كه له هه مويان كاريگه رتر به خراپ و هه له، يان به مه به ست و ئامانجى گلاو و پيس
به كارهيئانئى هوپه كانى راگه ياندنه، به تايبته له لايه ن حيزبه حوكمران و هه موو شت
بوخو قورخكه ره كان و هه نديك بلاو كراوه كه جئ به جيكه رى پرژه وه ئه جيئدايه كى
ناموو به زه پڼ بۆ خه لك و كوومه لگايه كه مان.

جا له ئاوا هه ل و مه رجيكدا ديارده ي گونجباريى و خليسكان به ره و زه لكاوئى تاوان
پوژ بۆ پوژ له ته شه نه كردن دايه، به تايبته له نيئو ئه و كه سانه دا كه به داخه وه خاوه نئى

مال و خیزانیکی مسولمان و توکمه و دامه زراونین و پهروه دهیه کی وانه کراون و ناکرین که بهرگری (مناعة) ی گوناح و خلیسکان و هه لئه تانیان تیدا پهیدا بکات!

وه به پراستی من سهرم سوپماوه له که سانی که خاوهن مه قام و پله ی بهرپرسیاریین له کومه لگا که ماند او که چی جاری که له جاران هه لیشیان نابینرئ و نابیستری، که له پرووی په روش و دلسوزیه وه بو خه لک و ولاتیان هه نگاو و هه لویستی که دهرپن له و باره وه نه گه ته نیا به هوشیار کردنه وهی خه لک و ناگادار کردنه و هشیان بی له و نا کام و سهره نجامه مه ترسیداره ی که کومه لگا که مان به ره و پرووی ده چی، نه گه له سهر نه و پریتم و هه وایه بره و، که ئیستا ملی لئناوه!

به هه حال هیوادارم نه م کتیبه که لیکولینه وهیه کی خه ست و خو له له باره ی توبه کردن و به ره و خوا گه پانه وه وه پو لیک کی باش له و یواره دا بگیړئ و به هویه وه ژماره یه کی باش له گه نچ و تازه پیگه یشتوانمان له لادان و خلیسکان به ره و زه لکاو و هه لیدی ری گونا ه و تاوان پاریزراوبن، یان بیته هۆکاری بادانه وه و به ره و خوا گه پانه وه یان و خو له چلک و چه په رو ژهنگ و ژاری خراپه کاری پی پاک کردنه وه یان و خو به طاعت و چاکه کاری پازاندنه وه یان.

خو اش سبحانه و تعالی به چاکترین شیوه پاداشتی بهرزه نه بره وهی هه مو و نه و که سانه بداته وه که به شیوه یه که له شیوه کان هاوکارو دهسبارگری بهندن بو چاپ و بلاو کردنه وهی کتیب و به ره مه کام خویشم یه که دنیا لیان مه منوون و بویان سوپا سگوزارم.

سبحان ربك رب العزة عما يصفون، والسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين.

٢٨ جمادى الثانية ١٤٣١

٢٠١٠/٦/١١

هه ولیر

پیشه کی چاپی سیّیه م

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله محمد وآله المهتدين بهداه

سوپاس بۆ خوا ئه و بۆ جاری سیّیه م ئه م کتیبه ی (گه پانه وه لای خوا) چاپ ده کړیته وه و ئه م چاپه ی سیّیه مپیش له کاتیکدایه که به داخه وه میلله تی مسولمانی کوردستانمان که وتوته بهر لیشاوی هه ولدانیکي سهخت و خهستی له خوا دوورخستنه وه ی گه نچ و لاوه کانمان به کوږو کچه وه.

که بیگومان له خوا دوور کهوتنه وه و له راسته پرئ ی خوا په رستی ترازان، مایه ی هه موو نه هه مپیی و گرفتاری و ژینتالی و بی حالییه که بۆ تاك و کومه ل.

جا هیوادارم ئه م کتیبه بتوانی بهر به به شیک له و لیشاوه بگری و له پوچه لکردنه وه ی ئه و هه وله گاډه دا پو لیکي چاک بگیری و خوی به به زه یی و کار به جیش به لوتفی خو ی گه لی مسولمانی کوردستانمان له سایه ی شه ریه ته که یدا و به هو ی طاعات و دیندارییه وه سه ره ره زی دنیا و سه رفرازی دوا پوژ بکا.

۲۷ ی ره بیعی دوهم ۱۴۲۶

۲۰۰۵/۶/۴

سلیمانی

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

پیشه کی چاپی دووهم

الحمد لله التواب الرحيم و على محمد وآله اجمعين افضل الصلوات وأنتم التسليم الى يوم يقوم الناس لرب العالمين، يوم لا ينفع مال ولا بنون الا من اتى الله بقلب سليم.

خوینره خوښه ویسته کان! ستایشی بئی پایان بو خوای خاوهن به خششی بئی سنور، که له ماوه یه کی زور کورتدا کتیبی (گهړانه وه لای خوا) له کتیبخانه کاندای نه ما! دیاره ئه مهش موژده و دلخوشی یه کی گهره ی بو پره وتی ئیسلامی (الاجابة الاسلامی) تیدایه، که بریتیه له وهی سوپاس بو خوا خه لک و میلیه تمان به گشتی و گهنچ و خوینده وارنمان به تایبته له گهرمه ی گهړانه وه لای خوادان، چ له کوفره وه بو ئیسلام^(۱)، چ له گوناح و لادان و تاوانه وه به ره و فرمانبه ری و پابه ندیی و چاکه کاری.

بویه به پیو یستم زانی که ده سته جی ئه م کتیبه چاپ بکه ینه وه به بئی که مو زیادو بئی ده سته کاری، به لام خسته پرووی ئه م چند خاله به پیو یست ده زانم:

۱/ بیگومان هه مو ئینسانه کان به کافرو مسولمان و خراپه کارو چاکه کاره وه، پیو یستیان به گهړانه وه لای خوا هیه، چونکه وه چو ن له خوا نزیکبونه وه چندان پله ی (درجات) ی هیه، له خوا دورکه وتنه وهش چندان نزمی (درکات) ی هیه، جا ئه وه ی که خوا نه ناسی گهړانه وه که ی بریتیه له ناسینی خوا (معرفة الله)، وه ئه و که سه ی خوا بناسی، به لام ئیمان و به ندایه تی به رانبه ری نه بئی، گهړانه وه که ی ئیمان پیه ینان و به ندایه تی ئه نجامدان ده بئی، به لام که سیک خواناس و خاوهن ئیمان و خواپه رست بئی، به لام که مته رخه می و ه له و په له ی

(۱) میلته تی نیمه به گشتی مسولمانه، به لام که مو زوریش که سانی که به ره و کوفرو شیرک و نیفاق خلیسکا ون له باز نه ی ئیمان و ئیسلامدا نه ما ون.

هه بې، توبه و گهړاندوه کړی به زیادکردنی طاعت و چاکه و خو بزارکردن له گوناح و خراپه و هه له و په له ده بې.

که واته: سهرجه م ئینسانه کان ئاتاجی توبه و گهړاندوه لای خوان، هر بویه

خوای توبه وهرگرو به خشنده فهرموویه تی: ﴿فَقَرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ﴾ (۵۰)

الذاریات ﴿۵۰﴾ واته: بهره و لای خوا ږاکه، (ئهی خه لکینه) بیگومان من له لایه ن نه وه ووه بو ئیوه وریا که ره ویه کی ئاشکرام.

به لئ جوړو چوښه تی توبه کردن و گهړاندوه لای خوای هر ئینسانیک له قهدهر خوښه تی و پرپیستی نه و ئاسته خواناسی و ئیمانی و پاریرگاری و فهرمانبه ری یه که پی ی گه یشته، بویه ده بې هوشیارو بیډارین و وانه زانین که توبه و په شیمنی و داوای لیږدن کردن و گهړاندوه لای خوای پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) که له قورئانی باسکراوه، وه کی هی ئیمه و مانان بووه، ئاخر چوڼ که سی که له نیوان چاکترو چاکدا (چاک) هه لده بژیرئ و پاشان توبه له وه لېژاردنه ی ده کا، وه که سی که وایه که له نیوان چاکه و خراپه دا ږوه له خراپه ده کا و پاشان توبه له ږوه له خراپه نه کړدنه ی ده کا؟! هر بویه ش گوتراوه: (حسنات الأبرار سیئات المقربین).

۲/ ئینسان هه تا له خوا نریکترو ئیمان کاملتر بې، زیاترو چاکتر هه ست به ئاتاجی خوای ده کا بو گهړاندوه لای خوا (التوبة الى الله) و داوای لیږدن لئ کړدنی، هر بویه ش ده بینین که پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) که بیگومان هه لېژیراوی ئینسانه کانن له هه مو ږوویکه وه، هر له ئاده مه وه تا خاته م ویردی سهرزمانیان بریتی بووه له توبه و په شیمنی و داوای لیږدن له خوا کردن و دان به هه له و په له ی خو دا هیان!

بو وینه:

(۱) له سهر زمانی ئاده م و هه وایه موه: ﴿قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا

وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (۲۳) الأعراف

۲) وه له سهر زمانی (نوح) علیه السلام فهرموویه تی: ﴿وَلَا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَسِرِينَ﴾ ۴۷ هود.

۳) وه له بارهی (داود) هوه - علیه السلام - فهرموویه تی: ﴿وَضَنْ دَاوُدُ أَنْمَا فَتَنَّهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ﴾ ۴۴ ص.

۴) وه له سهر زمانی (سلیمان) - علیه السلام - فهرموویه تی: ﴿قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَلْبِغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾ ۳۵ ص.

که واته: با هیچ کهس وانه زانی که تۆبه ته نها له گونا هه کانی وه ک قه تل و زینا و دزی و جهرده یی ده کری و ته نها گونا حباران پیو یستییان به تۆبه و په شیمانی هیه! چونکه ئەم جوړه تیگه یشتنه له (توبه) تیگه یشتنیکی زوړ سه تحییانه و عه و امانه یه!

۳/ زوړ کهس تۆبه ته نها به پاک سازی (تطهیر) تیده گا، به لام راستیه که ی تۆبه و گه راته وه لای خوا، چه نده پاک سازی و خو بزار کردنه له خراپه و هه له و سه ریچییه کان، هینده و پتریش چاک سازی و خو پارا ندنه وه یه به طاعت و فرمان به ری و چاکه کان، دنا نه گه ر وانه بی ده بی تۆبه و گه رانه وه لای خوا و په شیمانی و داوای لی بوردن کردنی پیغه مبه ران به گشتی و سه روه و خاته میان به تایبه تی (علی نبینا و علی الانبیاء جمیعا الصلوات والتسلیمات) بوچی بو بی، له حاله تی کدا که له هه له و گونا ح پاریزرا و بوون؟! سه رنج بده که چو ن خوای کار به جی له کاتی گرتن و نازاد کرانی شاری مه که کدا له لایه ن پیغه مبه ری خوا ﷺ سو پای ئیمان ه وه، که له لو و تکه ی هه ره به رزی پاریزگار یی کاریدا بوون، به پیغه مبه رکه ی خو ی ﷺ ده فه مو ی: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ ۱ و رایت النَّاسُ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿۲﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿۳﴾ النصر، سا خوا به که ره م و لوط فی بی وینه ی خو ی له و که سانه مان

گهړاندوړه لای خوا ﷺ (۱۲) عهلی باپیر

بگړی که توبه کردن و گهړاندوړه لای خوا هوکاري پاکسازي و چاکسازييانو
په يژه له خوانزيک بوونه ووهی زياتريان و بهندايتی کردنی چاکتريان و ئيمانی
کاملترو دامه زراوتريانه، ئامین.

۳ ذی الحجة ۱۴۲۲ - ۲۰۰۲/۲/۱۵

شهورامان / نهحمه د ئاوا

ameer.maktab@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

پیشه‌کی چایی یه‌که‌م

الحمد لله التواب الرحيم والصلاة والسلام على حبيبنا و شفيعنا محمد المبعوث
رحمة للعالمين وآله اجمعين ومن دعى بدعوته و سار بسيرته الى يوم الدين.

خوینه‌ری به‌پیر!

له سۆنگه‌ی ئه‌وه‌وه که ئه‌م کتیبه و تاریکی پوژی جومعه‌یه که له مرگه‌وتی
گه‌وره‌ی شارۆچکه‌ی (ته‌کیه) دراوه ^(۲)، که به ناو و نیشانی (تۆبه‌و گه‌رانه‌وه لای
خوا) بووه، ئایه‌ته‌کانی ژماره (۵۳، ۵۴، ۵۵) ی سوره‌تی (الزمر) هه‌وی‌نی بوون،
هه‌روه‌ها هه‌ر ئه‌و سۆ ئایه‌ته به هه‌مان شیوه، بوونه هه‌ناو هه‌وی‌نی ئه‌م کتیبه‌ش،
بو‌یه به په‌سه‌ندم زانی که ته‌فسیر و تو‌یژینه‌وه‌یه‌کی کورتیشیان بکه‌مه پیشه‌کی ئه‌م
کتیبه:

خوای به‌به‌زه‌یی و به‌خشنده فهرموویه‌تی: ﴿قُلْ يٰعِبَادِیَ الَّذِیْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰی اَنْفُسِهِمْ لَا
تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ یَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِیْعًا اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ ﴿۵۳﴾ وَانۡیَبُوا اِلَیَّ
رَبِّکُمْ وَاَسۡلَمُوْا لَهٗ مِنْ قَبۡلِ اَنۡ یَّاتِیَکُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنۡصَرُوْۤا ﴿۵۴﴾ وَاتَّبِعُوْا اَحۡسَنَ مَا
اُنۡزِلَ اِلَیْکُمْ مِّنۡ رَّبِّکُمْ مِّنۡ قَبۡلِ اَنۡ یَّاتِیَکُمُ الْعَذَابُ بَغۡتَةً وَّاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُوْنَ ﴿۵۵﴾
الزمر ﴿۵۵﴾ واته: (ئهی موحه‌مه‌د! به‌ناوی منه‌وه به‌نده‌کانم بانگ بکه‌و بلی: ئهی ئه‌و
به‌ندانه‌م که سه‌باره‌ت به خو‌تان سنوور به‌زینی‌تان کردو‌ه! له به‌زه‌یی خوا نا‌ئومید

(۲) له سالی (۱۴۲۱هـ) به‌رانبهر (۱۹۹۹ز) وه هه‌ردو‌وک بای به‌پیر: (صلاح الدین) ته‌کیه‌یی و (عبدالرحمان) شوایی
له‌سه‌ر کاسیته‌وه هینابو‌ویانه سه‌ر کاغز، خوا پادا‌شتیان بدا‌ته‌وه، چونکه هه‌رچۆن بی نو‌وسینه‌وه‌که‌ی ئه‌وان
هۆ‌کاریکی گ‌رنگ بو بۆ گه‌ل‌له‌ بوونی به‌ۆ‌که‌ی دانانی ئه‌م کتیبه.

مه بن، بیگومان خوا له تیکړای گوناخان دهووری، چونکه بیگومان هر نه وه لیږدهی به خشنده.

وه بهرو لای په روه دگاری خوتان بگهړینه وه و گهر دن که چ بن، بهر له وهی نازار (ی دوزخ) تان بو بی پاشان پشتیوانیتان لی نه کری.

وه بکه ونه شوین چاکترین نه وهی که له په روه دگارتانه وه بو تان نیرواوه ته خواری، بهر له وهی کتوپر نازار (ی دوزخ) تان بو بی بی نه وهی هستی پی بکن).

جا نیستا با سهرنجی هم سی نایه ته به هیزو پیزه بدهین، داخو له باره ی توبه کردن و بهرو خوی به خشرو دادگر گهړانه وه، چیان تیدایه!

یه که م: جاری نایه تی یه که م که زور له تویره روه وان (مفسرین) به نومیډ به خشتین نایه ت (ارجی آیه) ی قورئانیان، داناوه منیش قناعه تم وایه که به ته نکیدی هروایه، هم بهر که ت و روشنایی و فپر حناییانه ی بو گوناخباران گرتوته نیو خوی:

۱/ که له وشه ی: (قل) وهرده گیری، نه ویه که خوی به خشنده، پیغه مبهری خوی ﷺ راسپاردوه که بو ی بانگی بنده گوناخباره کانی بکا، چونکه دوزانن که پیغه مبهریک ﷺ به دهقی قورئان به: ﴿... رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ (۱۰۷) الْأَنْبِيَاءُ، و به: ﴿... رَوْفٌ رَّحِيمٌ﴾ (۱۲۸) التَّوْبَةِ، و هسف کرابی و بهرو: ﴿... أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ (۹۲) یوسف، یش بانگیان بکا، نه وه به خشران و چاوپوشی لی کرانیان مسوگهرو با بی خهم بن و خاترجهم بن!

۲/ که له وشه ی: (یا عبادی) وهرده گیری، نه ویه که خوی به به زهیی به نازناوی (بنده کانم) دواندونی که بیگومان بو مه دحه، پاشان پالی دانه لای خوی وهک نه وهی بفهرموئ: هرچنده بنده ی لاسارو خراپیش بن، به لام مادام هی خو من نه گهر بگهړینه وه لام هر پیتان پازیم!

وه ئهه وشهيه ئهه فهرمودهيه پيغه مبر خوا ﷺ دينيته وه ياد كه
 فهرموديه تي "الله اشد فرحاً بتوبة عبده من احدثكم سقط على بعيره وقد أضله في
 أرض فلاة" رواه البخاري ومسلم عن انس بن مالك رضى الله عنه، واته:
 (بيگومان خوا به گه ڀانهه وه بهنده كه ي بولای شادمان تره له يه كيكتان كه له
 كاتيكتا له دهشت و بيابانيكي چول و دووره دهستدا حوشتره كه ي بزر كرده، له
 نه كاو دهيدوژيته وه).

۳/ كه له وشهيه: (اسرفوا) ده فامريته وه، ئه وهيه كه ئه بهنده گونا حكارو
 خه تابارانه ي خوا بانگيان ده كا بو توبه كردن و گه ڀانهه لای خوا، ته نيا
 گونا حكارو تاوانباريكي ئاسايي نين! به لكو هه موو سنووريكي گونا ح و تاوانيان
 به زانوده، چونكه وشهيه (اسراف) وهك (راغب الاصفهاني) گوتويه تي^(۳)، بريتيه
 له: (تجاوز الحد في كل فعل يفعله الانسان وإن كان ذلك في الإنفاق أشهر)،
 تيپه ږندن له سنوور له هه كرده وهيه كدا كه ئينسان ئه نجامي دها، هه رچه نده له
 مال و سامان خه رچ كړنددا باوتره.

كه واته: با ئه بهنده و گونا حكارانه هه ر كه سيكي هه ن و، هه ر گونا ح و
 تاوانيكيان هه يه، بي هيو نه بن و مه ترسيي ئه وه يان نه بي كه ليبور دن و به زه يي
 خوا نايانگريته وه.

۴/ كه له وشهيه: (على انفسهم) ده فامريته وه، ئه وهيه كه خوي كه ره م و لوطف بي
 سنوور، ئامارته ي فهرمووه به وه كه گونا ح و هه له كان، خوا بو يه پيي ناخوشه
 بهنده توخنيان بكه وي، چونكه وهك تفي به ره و سه ري هه ر بو خويان
 ده گه ږيته وه به كورتي خوا له بهر خويان پي ناخوشه گونا ح بكه ن، نه كه له بهر
 خوي.

۵/ که له پرسته‌ی: (لاتقنطوا من رحمة الله) ودرده‌گیری، ئه‌وه‌یه که بئ هیوا بوون و ته‌ما‌پراو بوون له به‌زه‌یی و که‌رهمی خوا قه‌ده‌غیه، بویه خوا (نهی) یان لئ ده‌کا، دیاره (نهی) یش له ئه‌سلدا نیشانه‌ی قه‌ده‌غه بوون و حه‌پرامییه و ئاشکرشه که (نهی) له هر شتیک، فرمان (امر) به پیچه‌وانه و دژکه‌ی، که لی‌رهدا ئومیده‌واریی و به ته‌ما‌بوونه.

۶/ که له پرسته‌ی: (إن الله يغفر الذنوب جميعاً) ده‌فام‌یت‌ه‌وه، ئه‌وه‌یه که ئه‌م ته‌عبیره هرچی په‌گه‌ز (جنس) و جوړی گوناح و تاوانه ده‌یگر‌یت‌ه‌وه، چونکه هم ئه‌لیف و لام (أل) ی سهر (ذنوب) بؤ (جنس) ه، هم وشه‌ی (جميعاً) یش یه‌کجاریی که‌سک له هرچی گوناح و هه‌له‌و په‌له‌یه د‌ده‌ا، وه پی‌شت‌ریش ئام‌پازی (إن) که بؤ داکوکیی و جه‌خت له‌سهر کردن (تأکید) ه، لی‌بوردن و به‌خشینه‌که مسو‌گه‌ر ده‌کا!

۷/ که پرسته‌ی: (إنه هو الغفور الرحيم) ده‌یگه‌یه‌نئ، ئه‌وه‌یه به‌چندان شی‌وه‌ی جه‌خت کردن خوا داکوکیی کردووه که به‌س ئه‌وه لی‌بورده‌و به‌خشنده‌یه، چونکه هم (إن) که ئام‌پازی داکوکیی (أداة التأكيد) یه‌و هم پ‌اناوی (هو) که بؤ جه‌خت له‌سهر کردن و کورت هه‌له‌ئینان (حصر) ه، هم وشه‌کانی (غفور و رحيم) که هه‌ردوکیان به‌شی‌وه‌ی (صيغة المبالغة) هاتوون و له ئه‌سلدا (غافر و راحم) ن، سه‌رجه‌میان حه‌تمیه‌تی لی‌بوردن خ‌واو به‌زه‌یی و به‌خشنده‌یی نواندن ده‌گه‌یه‌نن.

دووه‌م: ئایه‌تی دووه‌میش بریتیه له فرمان‌کردن به‌گه‌رانه‌وه به‌رو په‌رو‌ردگار، وشه‌ی (إنابة) هه‌رچه‌نده به‌مانای گه‌رانه‌وه دئ، به‌لام زیاتر گه‌رانه‌وه‌ی د‌ه‌روونی و له ناخ‌وه ده‌گری‌ته‌وه، دیاره‌وشه‌ی (إسلام) یش زیاتر پ‌واله‌ت ده‌گری‌ته‌وه، به‌تایبه‌ت که لی‌رهدا له‌گه‌ل (إنابة) دا هاتو، ئه‌گه‌رنا هم (إنابة) و هم (إسلام) یش، ئه‌گه‌ر به‌موت‌له‌قیی و به‌ته‌نیا بین، پ‌واله‌ت و په‌نهان (ظاهر و باطن) ده‌گرنه‌وه.

کهواته: ئەم ئایه ته چوڼیه تی و جه وهه ری تۆبه و گهړاندوه لای خوامان بۆ دهردهخا، که بریتیه له گهړاندوه به دل و جهسته و په نهان و پوالت و دهر وون و دهر وه، بۆ لای خوا جل جلاله.

پاشان ترسی مه رگو^(۴)، قیامهت و دواپوژ دهخاته بهرچاوی بابای گوناخبار، تاكو هه رچی زووتر په له بكاو دهست له گهړاندوه كهی بجوولینئ و به خه یال پلاوو شتی پووچ و بیجئ نه یوه خرینئ^(۵).

سئیه م: وه سه ره نجام له ئایه تی سییه میشدا خوا ی په ره ر دگار پربازو شیوازی به ره و خوا گهړاندوه و له گه ل خوا ئاشت بووه نه وه و به ره و طاعات چوونه وه، دهخاته بهر چاوی بابای تۆبه کار که بریتیه له پهیره و بیگردن و شوینکه و تنی کتیبی خوا، چونکه ئینسان ئەگه ر بهرچاوی پوون نه بی، چون چوونی و به کویدا به ره و خوا و په زامه ندیی خوا بجئ!! هه رچه نده دلگه رمانه و دلسوزانه ش لئ بخه فتی، به لام بی شاره زایی سه ره نجام سه ری لئ تیکده چی. کهواته: ئەم سئ ئایه ته هه رسیك پیکهینه ره بنچینه ییه کان (المکونات الثلاث الأساسية) ی تۆبه و به ره و خوا گهړاندوه یان خستوونه پوو، که بریتین له:

یه ک: بانگکردنی پر لوتف و خوشه ویستی و به زهیی و هاندان و پئ بۆ خوشکردن و ته ماعی لیبووردن و به خشین خستنه بهر، به شیوازیکی یه کجار دلنیا رکه رو جهخت له سه رکراو و بیانوو بر^۶، وه لئ قه دهغه کردنی نا ئومیدی و بی هیوایی.

(۴) ده شگوئج مبهست له (عذاب) نازارو سزاو تۆله ی دنیایی بی.

(۵) نه یوه خرینئ: دوا ی نه خا وه خزاندن: دوا خستن (تاخیر).

(۶) (ابن حاتم و ابن مردویه) له (ابی سعد) وه گهړاویانده وه که دوا ی نه وه ی (وحشی) مسوئمان بوو، که پیشتر له جهنگی (نوحود) دا (حمزة بن عبدالمطلب) ی مامی پیغه مبهری خوا ی ﷺ شهید کردبوو که نازناوی (سید الشهداء) ی هیده، خوا ی بهرز نایه تی (۶۸) ی (الفرقان) ی ناردده خواری، وه وحشی و هاوه له کانی گوئیان ئیه نه م گوناخانه مان هه موو کردوون، پاشان خوا: ﴿قُلْ يٰعِبَادِیَ الَّذِیْنَ اَسْرَفُوْا... (الزمر) ی ناردده خواری و قه ناعه تیان هات که خوا لییان خوژ ده بی، پروانه: (فتح القدیر الجامع بین فنی الروایة و الدراية من علم التفسیر) للشوکانی، ج ۴، ص ۵۶۸.

دوو: فه‌رمان پێ‌کردن به گه‌رانه‌وه‌یه‌کی راست و ساغ و پوو‌نکردنه‌وه‌ی جه‌وه‌ه‌رو کاک‌لی (تۆبه)، واته له ئایه‌تی پێ‌ش‌وودا بانگ کراون و ده‌عوته کراون و راج‌له‌کێ‌نراون و هان‌دراون، له‌م ئایه‌ته‌شدا ئه‌س‌لی مه‌به‌ستی‌ان لێ حالی کراوه‌و فه‌رمانی‌شیان پێ‌کراوه‌و بگه‌ره‌ه‌ره‌شه‌شیان لێ‌کراوه‌و ترسی‌شیان وه‌به‌رنراوه‌و ئه‌گه‌ر بێ و فه‌رمانی خوا جێ‌به‌جێ نه‌که‌ن و به‌ ده‌نگیه‌وه نه‌چن و ده‌عوته و بانگه‌یشته‌که‌ی قبول نه‌که‌ن!

چ که‌رم و به‌زه‌یی و به‌خش‌ش‌یی عه‌جایه‌بو نه‌دی‌ترا و نه‌بی‌سترا و نه‌زانرا!! بانگ‌کردن و ده‌عوته‌ت‌کردن له‌ پ‌ڕ‌ی نوێنه‌ری‌کی به‌رجه‌سته‌ی به‌زه‌یی خوا (رحمة للعلین) هوه، پاشان قه‌ده‌غه‌کردنی نه‌هاتن و ده‌عوته قبول نه‌کردن، ئینجا له‌سه‌ر فه‌رز‌کردنی ده‌عوته قبول‌کردن و به‌ده‌نگه‌وه هاتن!! ئه‌مه‌ش هه‌مووی بۆچی؟! تا‌کو لێ‌یان خۆش بێ و به‌زه‌ییان له‌گه‌ڵ بنوێنی و بیان‌خاته به‌هه‌شتی خۆیه‌وه!

سێ: دیار‌یک‌کردن و پێ‌شان‌دانی پ‌ی‌باز و چۆنیه‌تی و شی‌وازی ئه‌و گه‌رانه‌وه‌و بادانا‌وه‌یه به‌ره‌و خوا، که‌ شوێن‌که‌وتن و پا‌به‌ندی‌یه به‌ قورئانه‌وه، که‌ چاک‌ترین و گه‌وره‌ترین کتییی هاته‌و خواره‌وه‌ی خ‌وای کار‌به‌جێ و داد‌گه‌رو به‌خشه‌ره.

به‌ئێ خ‌وای لێ‌ب‌ورده‌و به‌خشه‌ر -تبارک و تعالی- پاش بانگ‌کردنی به‌نده گونا‌ج‌باره‌کانی، که‌ هه‌موو جو‌ره به‌نده‌کانی خوا به‌مس‌ول‌مان و نا مس‌ول‌مانه‌وه ده‌گرێته‌وه، وه‌ فه‌رمان‌پێ‌کردن و دا‌کوکی له‌سه‌ر کردنیان که‌ حه‌تمه‌ن ده‌بێ به‌ ده‌نگیه‌وه بێ و حالی کردنی‌شیان له‌ مه‌به‌ست (مقصود)ی ئه‌و بانگه‌یشت‌کردنه، ئه‌و جار رێ‌گا و چۆنیه‌تی چوون و گه‌یشته‌نی پێ‌شان دا‌ون! واته: له‌م سێ ئایاته به‌هێ‌زو پێ‌زه‌دا سێ په‌رچ (مانع)ی گه‌وره‌ی سه‌ر پ‌ڕ‌ی به‌ره‌و لای خوا گه‌رانه‌وه لا‌براون، سێ گرفت‌ی گورچ‌ک‌ری بابای تۆبه‌کار چاره‌سه‌ر‌کراون، که‌ بریتین له:

(١) ده‌ست له‌ خۆ شو‌ردن و نا‌ئومێد‌بوون له‌ به‌زه‌یی و به‌خش‌شی خ‌واو زو‌ر خ‌و‌پ‌ی خراپ و پێ‌س بوون که‌ به‌ هێچ په‌نگێک خوا نایه‌بخ‌شێ! جا ئه‌م گرفته‌ گه‌وره‌یه

به ئایه تی: ﴿قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ (الزمر ۵۲) چاره سهرکراوه.

(۲) به ههله داچوون له چه مک و واتا و جه وهری توبه گردندا، یان هه ری ئاشنا نه بوونی، که زور کهس پیی وایه گهراڻه وه لای خوا ته نیا شتیکی پوآله تییه و به گوته چی چنده جاریک (استغفر الله) مه داری ساز ده بی! جا ئایه تی (وانیبوا الی ربکم و اسلموا له ..) نه و په رچه شی لابرده و گرفتگی نه و به ههله داچوونه شی چاره سه کرده و پای گه یان دوه که (توبه) و هر چه رخان (انعطاف) و گوږانکاریه کی پیشه یی و قووله که هر کام له دروون و دهر (باطن و ظاهر) ی نینسان ده گریته وه .. هتد.

(۳) به پیگا نه زانین و ئاشنا و شاره زان نه بوون له قوئاغی دواي گهراڻه وه، که پیویسته چی و چوڼ بکری و چ ئهرکیک نه نجام بدری، که به راستی نه م گرفت و په رچه ش یه کجار مه ترسیدارو زیان به خشه، چونکه ده بیینی بابای سهر پیچیکه رو گونا هبار گهراڻه وه لای خوا و بریاری داوه به نده ی چاک و پاک بی، به لام له سوڼگه ی نه وه وه که توبه و بریاره که ی له حاله تیکی دروونی و هه لو یستیکی عاتیفیانه به ولاوه نیه، هیچ گوږانکاری و هر چه رخانیک نه و توی تیدا پهیدا نابی و، بگره جاری وایه له بهر بی زانستی و نه شاره زایی پوو له شتی هه له و جوړه مسولمانه تییه کی داهینراو (تدین مبتدع) یش ده کات و نه م حاله ته نه خوشییه ش، که بریتیه له دینداری کردنی دلگه رمانه و عاتیفیانه ی دوور له شاره زایی شه رعیی له نیوان سهرجه م چین و تویژه ئیسلامیه کانداهیه، چ نه هلی ته سه ووف و سه له فی ناوو، چ کو مه ل و بزوتنه وه ئیسلامیه کانیش، وه چ خه لکی عه وام به گشتی، جا ئایه تی: ﴿وَأَسْمُوا أَحْسَنَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ ... (الزمر ۵۰) چاره سهری نه و گرفته کوشنده یه و نه و په رچ و کو سپه پیگره ده کات و لای ده بات و یه کسه ر پاش

(توبه کردن) پرو به بابای توبه کار دهکاته شارهزایی له قورئان و زانسته شهرعییه کان تا کو گهراڻهوه کهی ته نیا سوزو عاتیفه وه لچوونیکی کاتی نه بی. له کوټایی هم پیشه کیه شدا ده لیم: خوی کاریه جی که مروقی له م سهر خرۆکی زهوییه به مه بهستی تاقیکردنه وه داناوه: ﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ لِيَبْلُوَكُمْ اَيْكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُوْرُ﴾ (۲) الملك، سروشتی ئیسانی وا هه لځستوه که به بی به نډایه تی بو خواکردن و په یوه نډی له گهل هه بوونی ئارام نه گری و ئوخرنی بو نه یه ت و به خته وهر نه بی.

بویه گهراڻه وه بو لای خوا و به نډایه تی بو کردنی و په رستنی، مهرجی بنه پرتیی و ریشه یی سهر فرازی و به مرادو مه به ست گه یشتنی ئیسانه و به بی ئه وه ژینتال و شیرزه حال و بی به ش و سهر به هه ش ده بی!

خوی به خشنده ی به به زهی فهرموویه تی: ﴿وَتَوْبُواْ اِلَى اللّٰهِ جَمِیْعًا اِنَّهُ الْمُؤْمِنُوْنَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ﴾ (۳) النور، واته: ... ئه ی برودارینه! تیگرا بگه ریڼه وه بو لای خوا به لکو به مراد بگهن (۷).

به لئ ته نها پری به مرادو مه به ست گه یشتنی ئیسانه کان، بو لای خوا - تبارک و تعالی - گهراڻه وه یانه، ئنجا له سونگه ی ئه وه وه که خوی په روه ردگاری به خشهر و دادگر به ته نگ بنده کانییه وه یه و به زهی پییاندا دیته وه و په روشتنی، له و هه مو ئایه تانه ی قورئانداو هیڼده به جهخت و داکوکی له سهرکردنه وه، سهره پای فهرمایشته کانی پیغه مبه ری خوا ﷺ، بانگی بنده کانی کردوه دلی خوښ کردوون و هانی داوون و بگره هه نډیک ترسیی و به رنن و هه پره شه شی ئی کردوون، که ههرچی زوه بگه ریڼه وه لای و پیڼه وه ژیر سایه ی فهر و بهر که تی به نډایه تی بو کردنی و، له بیابانی قاهر و فوتیڼه ری گوناح و سهر پیچی و لادان و تاوان خویان قوتار بگهن!

(۷) (راغب) گوتویه تی: (الفلح: الشق، و الفلاح: الاکار، و الفلاح: الظفر و إدراك البغية..) پاشان (فلاح) ی دواړوژ به چوار شتان پیڼاسه دهکات: (بقاء بلا فناء، و غنی بلا فقر، و عز بلا ذل و علم بلا جهل) (مفردات ألفاظ القرآن)، ص ۴۶۶.

رئ خوشکردن

خوینهری بهرین!

ئهم کتیبهی بهردهستت که له هوت بهش پیکهاتوه، بابهت و باسهکانی بهم جوړهی خوارهوه ریزکراون:

بهشی یهکه م: پیناسهی (توبه)، که له دوو خالدا پیناسه مان کردوه، له خالی یهکه مدا له روانگهی زمانه وهو له خالی دووه میشدا له روانگهی شهرع و شهر عزانان (فقهاء) هوه.

دیاره هرکام له وشهکانی (الإِنَابَة) و (الأُوبَة) و (الإِسْتِغْفَار) یشم به کورتی پیناسه کردوون.

بهشی دووهم: حوکمی توبه و گهړاندوه لای خوا، که ئه میشیانمان له چوار خالاندا خستوته پروو که ئه مانه ن:

یهک: توبه فهرزی عینه.

دوو: پیوایسته توبه گشتگیر (شامل) بی.

سی: دبی بهردهوام نه پساو بی.

چوار: پیوایسته دهستبهجی و زوو به زوو بی.

بهشی سییهم: چوینیه تی توبه کردن و پیناسهی توبه ی راست و ساغ (التوبه النصوح) که چهند تییینییه کی گرنگمان له بارهی چوینیه تی توبه کردنه وه خستوونه ته پروو، پیناسه یه کی پوخت و کورتی توبه ی راست و ساغیشمان کردوه.

بهشی چواره م: مهرجهکانی توبه ی راست و ساغ و هوکارو فاکتیرهکانی سهرگرتنی، که دوازه (۱۲) مهرجی گه وړه و گرنگمان، که له هه مان کاتدا به لگه و نیشانه شن،

بۆ تۆبه ی راست و ساغ وهرگیرانی خستونه پوو، وه ئهم به شه به شیکی زۆر
گرنگی ئهم کتیبه یه و پیویسته بایه خیکی تایبه تی پی بدری.

به شی پینجه م: تۆبه له چی و چی ده کری؟!

له م به شه شدا له سی خالی سه ره کیدا هم ناوی گوناح و تاوانه کان (ناوه
گشتیه کانیا ن) و، هم پیناسه ی هه ر کام له گوناحی زل (الکبیره) و، گوناحی
بجووک (الصغیره) و، هم نه و هویانه ی که حوکمی گوناحه گچکه کان ده گوپن بۆ
هی گه وره، تویراونه وه.

به شی شه شه م: شوینه واری خراپ و شووم زیانی گوناح و تاوان بۆ تاو کو مه ل.

له م به شه شدا له دوو خالی گشتیدا باسی شوینه واره شووم و زیان و زه ره کانی
گوناح و تاوان ده که ی ن، له خالی یه که مدا پۆلی خراپه کارانه ی گوناح و لادان له
ژیانی تا کداو، پاشان کاریگه ری شووم نه گبه تانه ی سه ریچی و تاوان له
ژیان و گوزه رانی کو مه لگادا ده خه ی نه پوو.

هه رچه نده زه رو زیان و شووم نه گبه تی خراپه و تاوان به شیوه ی
راسته قینه یی ته نها له قیامه ت و دوا پۆژدا ئاشکرا ده بی.

به شی هه وته م: به رهه م و شوینه واری گه راڼه وه لای خوا له سه ری نه وه ی گوناح و
چاککردنی ئینساندا.

ئهم به شه که به شی کو تای ی ئهم کتیبه یه گه وره ترین و گرنگترین به شیته تی چ له
پووی قه باره و پانتایی بۆ ته رخانکراوی و چ له پووی گرنگی و بایه خ و جه وه ره
کاکی باس و بابه ته کانییه وه.

ئهم به شه به گشتیی له دوو خا لآن پیک هاتوه:

ا- کاریگه ری و شوینه واری تۆبه له سه ری نه وه و لا بردنی گونا حدا.

ب- کاریگه ری و به رهه می گه راڼه وه لای خوا له چاککردنی ئینساندا.

پاشان به (دوا قسم) کوٹایی بهم کتیبہ هیئراوه، که له خوای پهروه ردگارم
داواکارم پیش خوینهره خوشه ویسته کان، خو می لی بههره مند کردبی و بکات و
یارمہ تی هموو لایه کمان بدا، که بهوی همیشہ گهراڻه وه لای و داوای لیبوردن
کردنیی وه، ئەم ژیانہ کورت و بایه خداری ئەم سهرزه وییهمان مسولمانانہ و
پاریزکارانہ بگوزهرینین و، بتوانین لهولا که مهنزگای راسته قینه مانه، پهزامه ندیی
خواو بههشتی رازاوه و نه براوهی وه دهست یینین.

ameer.maktab@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

بهشتی یه کهم:

پیناسهی (توبه) گهرانه وه لای خوا

۱ - له پروانگهی زمانه وه.

ب - له پروانگهی شهرعه وه .

ameer.maktaba@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

۱- پیناسه‌ی (توبه) گهړانه وه لای خوا له روانگه‌ی زمانه وه:

وشه‌ی (تَوْبَة) و (تَوْب) یانی گهړانه وه (الرُّجُوع)، وهك (عَزْمَة) و (عَزْم)، وه پسته‌ی (تاب الى الله متاباً) واته: گهړایه وه بولای خواو له گوناوه وه گهړایه وه بولای فهرانبه‌ریی^(۸)، به‌پرای (الْأَخْفَش) وشه‌ی (تَوْب) کوی (توبه‌یه)، به‌لام (المبرّد) به چاوگ (مصدری) داده‌نی، هه‌روها له پرایه‌کیشیدا به کول (جمع‌ی) دودانی، وهك (كَوْز) که کوی (كَوْزَة) یه.

(ابو منصور) گوتویه‌تی: (أَصْلُ تَاب، عاد الى الله و رَجَعَ و اناب، و منه قوله عليه الصلاة و السلام، (رَبِّ تَقَبَّلْ تَوْبَتِي و اغسلْ حَوْبَتِي^(۹))، و تَابَ الله على فلان، أي عاد عليه بالمغفرة).

واته: پيشه‌ی (تاب) یانی گهړایه وه لای خواو په‌شیمان بووه، وهك پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرموویه‌تی: "په‌روردگارم گهړانه وهم قبول بکهو گوناهم بشو"، وه پسته‌ی: (تاب الله على فلان) یانی: به لیبوردنه وه گهړایه وه سه‌ری، هه‌روها پسپوړانی زمان گوتوویانه:

وشه‌ی (تَوْبَة) خوی په‌روردگارو به‌نده تییدا به‌شدارن، جا نه‌گهړ پالدرایه لای به‌نده نه وه مانای گهړانه وه لای خوا، واز له سه‌ری‌چی (مَعْصِيَة) هیئان و فهرانبه‌ریی (طاعة) ده‌گه‌یه‌نی، وه نه‌گهړ پال درایه لای خوا، نه وه گهړانه وه‌ی خوا بولای به‌نده‌که‌ی، به به‌زه‌یی و چاکه و لیبوردنییه وه، ده‌گه‌یه‌نی.

هه‌روها که خوی لیبورده به (تَوَّاب)، وه‌سف کراوه مه‌به‌ست زور لیبوردنی خواو، زور توبه وهرگرتنی له به‌نده‌کانی و، زور گهړانه وه‌ی و چاکه و چاوپوښییه‌تی له‌گه‌لیاندا.

هوی وه‌سف کرانی به‌نده‌ش به (تَوَّاب)، نه‌وه‌یه که زور بولای خوا ده‌گه‌رپټه‌وه و زور له هه‌له و گوناح په‌شیمان ده‌بیته‌وه و بولای فهرانبه‌ریی (طاعة) ده‌گه‌رپټه‌وه.

(۸) بړوانه. سهرجم فهره‌نگه‌کانی زمان که لهو باره و کژکن، به تاییدت (لسان العرب) ج ۱، ص ۲۳۳، وه (المعجم الوسط) ص ۹۰، وه (مختار الصحاح)، ص ۸۰، وه (مفردات ألفاظ القرآن)، ص ۱۸۹.
(۹) رواه الترمذي في سننه برقم ۳۶۲۱، و قال: حديث حسن صحيح.

ب- پیناسه ی (توبه) گهړانه وه لای خوا له روانگه ی شهرعه وه:

گهړانه وه لای خوا (التوبة الى الله) له روانگه ی شهرعه وه بریتیه له:

(دلته نگ بوون و په شیمان بوونه وه له هله و گوناچه کان له بهر خواو، دهست لى ه لگرتیان و بریاردان و عزم و جهزم کردن له سر نه گهړانه وه سریان و هولدان بو پرکردنه وه و قهره بوو کړدنه وه کله لى پابردو، هه مو ئه مانه ش به هاندری له خواترسان و شهرم لیکردنی و له خو پازی کردنی و، دلنیا بوون له زهره رو زیانی گوناح و سه ریچییه کان و سوودو قازانجی طاعت و چاکه کان).

۱- (ابن جریر الطبري) له پیناسه ی (توبه) دا گوتوویه تی^(۱۰): (معنى التوبة من العبد الى ربه: إنايته الى طاعته و أوبته الى ما يرضيه، بتركه ما يسخطه، من الأمور التي كان عليها مقيماً مما يكرهه ربّه)، واته: مانای گهړانه وه ی بهنده بو لای په روه ردگاری، بادانه وه یه تی بهرو فهرانبه ری وی گهړانه وه یه تی بهرو ئه و شتانه ی پیان پازی ده بی، به هو ی وازه یان و دهست ه لگرتنی له و شتانه ی که خوا پی ی ناخوش بوون و ئه ویش ئه نجامی داوون.

۲- (قرطبي) یش ئاوا پیناسه ی کړده^(۱۱): (هي الندم بالقلب و ترك المعصية في الحال و العزم على أن لا يعود الى مثلها و أن يكون ذلك حياءً من الله)، واته: (توبه) بریتیه له وه ی به دل په شیمان بیته وه و دهست به جی واز له سه ریچی بیئی و، دلیشی له سر ئه وه چه سپاو بی که نه چیته وه سه ری و، به هاندری شهرم له خواش بی.

۳- (ابن كثير) یش له پیناسه ی (توبه) دا گوتوویه تی^(۱۲): (التوبة النصوح هو أن يُقْلَعَ عن الذنب في الحاضر، و يُنْذَمَ على ما سلف منه في الماضي و يَعَزَمَ على أن لا

(۱۰) پروانه: (تفسير الطبري) ج ۱، ص ۱۹۵.

(۱۱) پروانه: (تفسير القرطبي) ج ۵، ص ۹۱.

(۱۲) پروانه: (تفسير ابن كثير) ج ۴، ص ۳۹۲.

يفعل في المستقبل، ثم إن كان الحق لآدمي رده اليه بطريقه)، واته: توبه‌ی نه‌صووح نه‌وه‌یه که ئیستا ده‌ستبه‌جی واز له گوناحه‌کان بینئ و بو نه‌وه‌ش که رابردوه په‌شیمان بی و بریاری پته‌ویش بدا که له داهاتوودا نه‌یکا، ئنجا نه‌گه‌ر مافی که‌سیکیشی له‌سه‌ر بوو به شیوازی خو‌ی بو‌ی بگیړیته‌وه.

۴- (راغب الأصفهانی) یش له‌وباره‌یه‌وه گوتوویه‌تی^(۱۳): (التوبة ترك الذنب لقبه، والندم على ما فرط منه، والعزيمة على ترك المعادة، و تدارك ما أمكنه أن يُتدارك من الأعمال بالإعادة)، واته: توبه واز له گوناح هیئانه له‌به‌ر خراپی‌ی و په‌شیمان‌بوونه‌وه له‌وه‌ی که له ده‌ستی چووه‌و، دل دامه‌زاندن له‌سه‌ری نه‌گه‌رانه‌وه‌و چاک‌کردن و، گيړانه‌وه‌ی ئه‌و کرده‌وانه‌ش که فریایان ده‌که‌وئ.

۵- (الغزالي) یش له پیناسه‌ی توبه‌دا گوتوویه‌تی^(۱۴): (إنها عبارة عن معنى ينظم في ثلاثة أمور مرتبة: علم و حال و عمل، فالعلم هو معرفة الذنوب و عظم خطرها، و الحال هو تألم النفس من ذلك الضرر و هو ما يسمى بالندم، والعمل هو ترك الذنب و تدارك ما يمكن تداركه في المستقبل)، واته: بریتیه له چه‌مک و مه‌به‌ستی‌ک که له سئ شتی به‌پړزدا خو‌ی ده‌نویئ: زانین و حاله‌ت و کردار، جا زانین بریتیه له ناسینی گوناحه‌کان و مه‌ترسی گه‌وره‌یان، حاله‌تیش بریتیه له نا‌په‌حه‌تبوونی نه‌فس له‌و زه‌ره‌و زیانه، که په‌شیمان‌یی پی ده‌گوتری، کرده‌وه‌ش بریتیه له واز له گوناح هیئان و قه‌ره‌بوو‌کردنه‌وه‌ی نه‌وه‌ی ده‌گونجی له داهاتوودا.

۶- (ابن القيم) یش لایه‌نی‌کی گه‌وره‌و گرنگی توبه ده‌ستنیشان ده‌کا که گوتوویه‌تی^(۱۵): (لا يكون الإنسان بمجرد الإقلاع و العزم و الندم تائباً، حتى يوجد منه العزم الجازم على فعل المأمور و الإتيان به و هذا حقيقة التوبة، وهي اسم لمجموع الأمرين...)، واته: ئینسان ته‌نیا به‌وه‌نده که واز له گوناح و سه‌رپی‌چی

۱۳) پروانه: (مفردات ألفاظ القرآن).

۱۴) پروانه: (إحياء علوم الدين) ج ۴، ص ۳.

۱۵) پروانه: (مدارج السالكين) ج ۱، ص (۳۰۵-۳۰۶).

دیني و بریار ددا که نه یکو په شیمان دهبیته وه نابیته توبه کار (تائب)، هه تا بریاری پته ویش نه دا بو کردن و نه جامدانی چاکه و طاعت، نه مه جه وهری توبه یه و توبه به کوئی هه ردوکیان (واته نه بوونی سه ریچی و هه بوونی فره مانبه ری) ده گوتړی.

دیاره نه تیبینییه (ابن القيم الجوزیه) ش له جیی خوئی دایه، چونکه زور کهس پیی وایه که توبه ته نیا گوناح نه کردن و تووش نه بوونه وهی هله و خراپه کانه! به لام بیگومان بهر له وه توبه کردن گهړاندوهیه بو لای خوا به طاعته وه و بریار دانه بو جی به جیکردنی نه رک و فره مانه کان.

شایانی باسه که هه رکام له وشه کانی: (الأوبة) و (الإنبابة) ش له لای زوربه ی پسپوړانی زمان و شهر عزانان، هه مان چه مک و واتای (توبه) یان هه یه، که گهړاندوهیه^(۱۶)، نه وهنده هه یه هه ندیک له زانو و شاره زایان رایان وایه که نه و دو و شانه ویرای گهړاندوه (الرجوع) مانای دیکه ی زیادیش ده گیه نه، بو وینه (أبو هلال العسكري)^(۱۷)، پای وایه که وشه ی: (إياب و أوبة) به مانای گهړاندوه دی بو کوتایی مه به ست (الرجوع الى منتهی القصد) و نه مایه ته ش به به لگه دینیته وه: ﴿

إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ﴾^(۲۵) الغاشية﴾، چونکه بیگومان قیامت هیچ مه نزل دیکه ی له پشته وه نین، به لام راستییه که ی نه وهیه که نه و مانا زیده یه (أبو هلال) په چاوی کردوه له نه سلې وشه ی (إياب) دا نیه و نیشانه ی حال (قرينة الحال) ده یگه یه نی!

هه روه ا (ابن القيم) یش دهر باره ی وشه ی (إنابة) پای وایه که له وشه ی (توبه) تایبه تیره و له پشت نه وه وه دی، واته: هه موو (منيب) یك (تائب) ه، به لام هه موو (تائب) یك (منيب) نیه، هه روه ا گوتوویه تی: (إنابة) دوو جوړه:

(۱۶) پروانه: (لسان العرب) ج ۱، ص (۲۱۷-۲۱۸)، (مفردات: ألفاظ القرآن) ص ۹۷، وه (لسان العرب) ج ۱، ص ۷۷، وه (مفردات ألفاظ القرآن)، ص ۸۲۷.

(۱۷) پروانه: (الفروق اللغوية) لابي هلال العسكري، ص ۲۵۰.

یه‌ك: (إنابة) بۆ پەروده‌گاریتی (ربوبیة) خوا، كه ئەمه سه‌رجه‌م دروست‌كراوه‌كان
 تییدا به‌شدان و برودارو كافرو چاكه‌كارو خراپه‌كار تییدا هاوبه‌شن، وه‌ك
 خوای به‌رز فرمویه‌تی: ﴿وَإِذَا مَسَّ النَّاسُ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَذَقَهُمْ
 مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ﴾ (۳۳) الروم .

دوو: (إنابة) ی دووه‌میش (إنابة) ی دۆسته‌كاني خوايه كه (إنابة) یه بۆ لای
 په‌ستراویتی (إلهیة) ی خواو (إنابة) ی به‌ندایه‌تی و خوشه‌ویسته‌وه، چوار شتان
 ده‌گریته نیو خوی: خوشه‌ویستی و گه‌ردن بۆ كه‌چكردن و پووتی‌كردن و پوو له
 غه‌یری وی وهرچه‌رخاندن، هه‌روه‌ها ته‌نیا كه‌سیك شایسته‌ی ناوی (منیب) ه كه
 ئەم چواره‌ی تییدا كۆبووبه‌وه. (۱۸)

منیش وای بۆ ده‌چم كه جیاوازی نیوان وشه‌ی (توبه) و (إنابة) ئەوه‌یه كه (توبه)
 زیاتر پوالت و حاله‌تی به‌رچاوی گه‌رانه‌وه لای خواو، (إنابة) ش دیوی په‌نه‌ان و
 شیردراوه‌ی گه‌رانه‌وه له ناخ و ده‌روونه‌وه گه‌رانه‌وه‌ی بۆ لای خوا ده‌گه‌یه‌نی.

وشه‌ی (إستغفار) یش كه به‌مانای (داوای لی‌بوردن كردن) دی و له قورئانی دا جار
 جار له‌گه‌ل (توبه) و جاو‌رباریش به‌جیا هاتوه، زیاتر حاله‌تی زمانی و ده‌رب‌پ‌ینی
 گه‌رانه‌وه لای خوا ده‌گریته‌وه، وه‌ك (ابن قیم الجوزیة) گوتویه‌تی (۱۹): (إستغفار)
 لا‌بردنی زه‌ره‌رو زیان و پا‌ك‌سازییه، (توبه) ش وه‌ده‌ست هینانی قازانج و
 به‌رزه‌وه‌ندی و چاك‌سازییه.

(۱۸) ب‌پ‌وانه: (مدارج السالکین) ج ۱، ص (۱۳۳-۱۳۴).

(۱۹) سه‌رچاوه‌ی پیشو، هه‌مان به‌رگ، ص ۳۰۹.

بهشی دووهم:

حوکمی (توبه) گه رانه وه لای خوا

- ۱- پیویستییه کی تایبه تی یه.
- ۲- پیویسته گشتیر بی.
- ۳- ده بی بهرده وام و نه پساوه بی.
- ۴- پیویسته ده سته جی و زو به زو بی.

ameer.maktab@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

یه‌ك: تۆبه‌ فەرزی عه‌ینه:

گه‌رانه‌وه لای خواو ده‌ست هه‌لگرتن له‌ گوناخ و هه‌له‌و په‌له‌و سه‌رپیچی، له‌سه‌ر هه‌موو مسوڵمانی‌کی عاقل و بالغ پیویسته به‌شیوه‌ی: پیویستی تایبه‌تی (فرض العین)، ئەمه‌ش چهند ده‌قی‌کی قورئانی خوا‌ی کاربه‌جی و سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له‌و باره‌وه: خوا‌ی لی‌بو‌رده له‌ چهندان ئایه‌تدا فه‌رمانی به‌ به‌نده‌کانی کردوه که تۆبه‌ بکه‌ن و بگه‌رینه‌وه لای خوا، بۆ وینه:

* ﴿وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (النور ۳۱) ✽، واته: تیکراتان ئه‌ی بپروادارینه! بگه‌رینه‌وه لای خوا به‌لکو به‌ مراد بگه‌ن.

* ﴿وَأَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ﴾ (هود ۱۰) ✽، واته: داوا‌ی لی‌بو‌ردن له‌ په‌روه‌ردگارتان بکه‌ن، پاشان بگه‌رینه‌وه لای، مسوگه‌ر په‌روه‌ردگارم به‌خشنده‌ی خوشویست (محب‌ه).

* ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا﴾ (التحریم ۸) ✽، واته: ئه‌ی ئه‌وانه‌ی ئیمان‌تان هیناوه به‌ گه‌رانه‌وه‌یه‌کی ساغ بگه‌رینه‌وه لای خوا.

پیغه‌مبه‌ری خواش ﷺ فه‌رموویه‌تی: (یا ایها الناس توبوا الى الله، فاني اتوبُ في اليوم اليه مائة مرة)، رواه مسلم، واته: ئه‌ی خه‌لکینه! بگه‌رینه‌وه لای خوا، چونکه من له‌ روژێدا سه‌د جار ده‌گه‌ریمه‌وه بۆ لای خوا.

ئنجا هه‌رچه‌نده هه‌ر مه‌سه‌له‌یه‌ك به‌ ده‌قی راست و پاشكاو (نص صحیح و صریح) ی قورئان و سوننه‌ت ئیسیات ببی، هه‌وجی به‌ هه‌یج شتی‌کی دیکه‌ نیه، به‌لام فه‌رزبوونی تۆبه‌و گه‌رانه‌وه لای خوا، بۆ یه‌ك یه‌کی مسوڵمانان، وێرایی ئه‌و

به لگانه يه كدهنگی زانایان (إجماع العلماء) یشی له سهره، بو وینه: (أبو حامد الغزالي) له و باره وه گوتوویه تی: (و الإجماعُ منعقدٌ علی وجوب التوبة) (۲۰).

ههروه ها (قرطبي) له و باره وه گوتوویه تی: (و اتفقت الأمة علی أن التوبة فرض علی المؤمنین) (۲۱).

ههروه ها گوتوویه تی: (و هي فرض علی الأعیان فی كل الأحوال و كل الأزمان) (۲۲).

ديسان (ابن تیمیة) ش گوتوویه تی: (و لابد لكل عبدٍ من توبة و هي واجبةٌ علی الأولین و الآخرین) (۲۳).

به لای خوینهری به ریز!

له سهر هر ئینسانیک پیوستیه کی تایه تییه که بگه پیته وه لای خواو بو لای په شیمان بیته وه، جا نه گهر ئیمانی نه هی نابی یان گبروده بووبی به شیرک و نیفاقه وه، ئیمان بهیئی واز له شیرک و نیفاق بیئی، وه نه گهر ئیمانیشی هی نابی، به لام لاسارو گونا حبار بی، واز له گونا حباریی و لاساریی بیئی و نیه تی فهرمانه ریه کی ساغو بی خلته و خال بیئی.

ameer.maktab@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

(۲۰) پروانه: (إحياء علوم الدين) ج ۴، ص ۵.

(۲۱) پروانه: (الجامع لأحكام القرآن) ج ۵، ص ۹۰.

(۲۲) پروانه: هه مان سه رچاوه، ج ۱۸، ص ۱۹۷.

(۲۳) پروانه: (مجموع الفتاوى)، ج ۱۰، ص ۳۱۰.

دوو: توبه پيويسته گشتيگر بئ و تيکراي گوناچه کان بگريته وه:

ئه ميس زانايان له سهری کوک و يه کدهنگن، چونکه ئه و ئايهت و فرهمايشتانه ی که له و باره وه هاتون گشتيی (عام) ين و هندیك له گوناچه کانيان جيا نه کردوته وه توبه که به هندیکیانه وه تايهت نه کراوه.

خاوه نی کتبی: (الفتوحات الالهية) له و باره وه گوتويه تی^(۲۴) (قال العلماء: التوبة واجبة من كل معصية كبيرة أو صغيرة)، واته: زانايان گوتويانه: توبه کردن له هه موو گوناحيکی گه وره و گچکه فرهزه.

ههروه ها (نوي)^(۲۵) يش گوتويه تی: (التوبة من جميع المعاصي واجبة.. سواء كانت المعصية صغيرة أو كبيرة)، واته: توبه له تيکراي گوناچه کان فرهزه... جا چ گوناچه که گه وره بئ، يان گچکه بئ.

جا له و باره وه که ئایا پيويسته توبه که هه به گشتيی و تيکرايی (إجمالي) بئ، يان پيويسته به وردی و دريژی (تفصيلي)، يه که يه کی گوناچه کان بگريته وه؟!

زانايان پايان جيا وازه و اش پئ دهچئ ئه و پايه له هه موويان چاکتر بئ که دهلی: پيويسته توبه کردن له گوناچه کان به وردی و دريژی بئ، بو ئه و گوناخانه ی که زانراون و، بو ئه و جوړه گوناخانه ش که هه موويان زانراونين و نالوی يه که يه کيان ديارى (تحديد) بکړين، ئه وه توبه ی تيکرايی (إجمالي) به سه، (الآلوسي) له و باره وه گوتويه تی: (إنما تصح التوبة إجمالاً، و أما ما علم تفصيلاً فإنه لا بد من التوبة منه تفصيلاً).

(۲۴) پروانه: (الفتوحات الالهية بتوضيح تفسير الجلالين للدقائق الخفية) ج ۴، ص ۳۶۹، که به (تفسير الجمل) ناسراوه.

(۲۵) پروانه: (صحيح مسلم بشرح النووي) ج ۱۷، ص ۵۹.

(۲۶) پروانه (روح الباني في تفسير القرآن العظيم) ج ۲۸، ص ۱۵۹.

ههروهه لهوبارهوه که ئایا دروسته ئینسان تۆبه له بهشیك له گوناچهکان بکاو لهسه بهشیکیشیان بهردهوام بئ؟! دیسان زانایان پای جیاجیایان هه، هه رچی زۆربهی هه ره زۆریانن که به (اهل السنة و الجماعة) ناسراون، دهلین: دروست (جائزه)، هه رچهنده بیگومان فهرزو پیویست و پهسهند ئهوهیه که له هه موو جوړهکانی گوناخ و له وردو درشتیان بئ، بهلام ههندیکیان که له ژیر ناوو نیشانی (معتزلة) دا خوایان دهبیننهوه به دروستی نازانن و دهلین: دهبئ تۆبه سه ره له بهری گوناچهکان بگریتهوه، ئه گه رنا دروست نیه و هه ر ناگریئ! بهلام بیگومان پای زۆربه و جه ماوه ری زانایان راست و به جییو گه لیك به لگهش پشتگیری، بو وینه:

۱- خوای کار به جئ له باره ی بابای دز (سارق) هوه پاش پروونکردنه وه ی حوکم و سزای دزیی فهرموویه تی: ﴿فَن تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (المائدة ۲۹) واته: جا هه ره که سیك پاش سته مکردنی تۆبه ی کردو چاکه ی کرد، ئه وه بیگومان خوا تۆبه ی لئ و هه ر ده گریئ، چونکه خوا لیبوردی به خشنده یه.

ئجنا ئاشکرایه لیبوردنی خوا و به خشیانی بو بابای (دن) تاییه ته به دزییه که یه وه که تۆبه ی لئ کردوه، بهلام گوناخی دیکه ی که ههینی و تۆبه ی لئ نه کردوون، ناکه ونه بهر لیبوردن و به خشیانی خواوه.

که واته: ده گونجئ ئینسان تۆبه له بهشیك له گوناچهکان بکاو تۆبه که یشی و هه ر ده گریئ.

۲- ههروهه خوای دادگه ره له باره ی سوود خویری (المراعاة) یه وه، پاش راگه یانندی حوکمه که ی، فهرموویه تی: ﴿وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ﴾ (البقرة ۲۷۱) واته: وه ئه گه ر تۆبه تان کرد (له رپیا خویری) ئه وه سه رمایه کانی خو تان هی خو تانن، نه سته م ده که ن و نه سته میشتان لئ ده کریئ.

وهك دهبنین خواى بهخشنده مافی توبه‌کردنی داوه به بابای سوود خوږ له
 گوناچه‌کە‌ی: (وَإِنْ تُبْتُمْ)، که‌واته: ده‌گونجی بابای گوناچار له گوناچیک یان
 چەند گوناخی تایبەت بگه‌ریت‌وهو لیښی قبول‌ ده‌کړی.

۳- پیغه‌مبەریش ﷺ له‌باره‌ی (ماعز بن مالک)‌وهه که‌هاته لای پیغه‌مبەر ﷺ دانی
 به زینا‌کردنیدا هی‌ناو پاشان حوکمی به‌رد باران‌کردن (رجم)‌ی به‌سه‌ردا
 چه‌سپین‌راو مرد، فه‌رموویه‌تی: ((لَقَدْ تَاب تَوْبَةً لَّوْ قَسَمْتُ بَيْنَ أُمَّةٍ لَّوَسِعَتْهُمْ))
 رواه مسلم عن سليمان بن بريدة عن أبيه، واته: به‌ته‌ئکید توبه‌یه‌کی کردوه که
 ئە‌گەر به‌سه‌ر ئۆمه‌ته‌تیکدا دابه‌ش کرابایه به‌شی ده‌کردن.

ده‌جا ئاشکرایه که ئە‌گەر توبه‌کردن له یه‌کیک یان به‌شیک له گوناچه‌کان قبول
 نه‌کرابایه، پیغه‌مبەر ﷺ به (ماعز)‌ی ده‌فه‌موو: که پیویسته له سه‌رجه‌م
 گوناچه‌کانی دیکه‌شت توبه‌ بکه‌ی!

ameer.maktab@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

ئهمهش چهند قسه‌یه‌کی زانایان له‌وباره‌وه:

۴- (إمام الحرمين الجوينی) گوتوویه‌تی: (من إحتقب أوزاراً و قارف ذنوباً، صحتُ توبته عن بعضها مع الإصرار على بعضها) ^(۲۷)، واته: که‌سیک هه‌گبه‌ی هه‌لگرتبی و تاوانی کردبن تۆبه‌کردنی له هه‌ندیکیان دروسته، هه‌رچه‌نده له‌سه‌ر هه‌ندیکی دیکه‌یان به‌رده‌وام بی.

۵- (ابن تیمیة) ش گوتوویه‌تی: (و تصح التوبة من ذنب مع إصراره على آخر عند السلف و الخلف) ^(۲۸)، واته: وه له لای زانایانی پێشین و پاشین، تۆبه‌کردن له گونا‌حیک و پرا‌ی به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر یه‌کیکی دیکه دروسته.

۶- هه‌روه‌ها (إبن القيم) یش هه‌مان شتی گوتوه ^(۲۹)، به‌لام مه‌رجیکی تیدا به مه‌رج گرتوه که بریتیه له‌وه‌ی ئه‌و گونا‌حه‌ی که له‌سه‌ری به‌رده‌وامه، نابئ هه‌ر له جو‌ری گونا‌حه تۆبه لئ کراوه‌که بی، بو وینه: که‌سیک زیناکه‌رو نیربازیش بی، ده‌بی واز له هه‌ردووکیان به‌ینی، ئه‌گه‌رنا تۆبه له یه‌کیان له‌گه‌ل به‌رده‌وامی له‌سه‌ر ئه‌وی دیکه‌یان قبول نابئ، چونکه هه‌ردووکیان یه‌ک جو‌ره گونا‌حن.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeeOffice

www.alibapir.net

۲۷) بپوانه: (صحیح مسلم بشرح النووي)، ج ۱۷، ص ۶۰، وه (شرح المقاصد)، ص ۱۷۹.

۲۸) بپوانه: (مختصر الفتاوی المصرية)، ص ۱۳۷.

۲۹) بپوانه: (مدارج السالکین) ج ۱، ص (۲۷۵-۲۷۶).

سئ: پئویسته تۆبه‌که به‌رده‌وام بئ:

ئهمیش زانایان له‌سه‌ری یه‌کده‌نگن، چونکه ئایه‌ته‌کانی قورشان و فه‌رمایشته‌کانی پیغه‌مبه‌ری سه‌روه‌مان ﷺ که پیشتر هه‌ندیکیانمان به‌ نموونه هینایه‌وه، هه‌ر ئه‌وه ده‌گیه‌نن که پئویسته تۆبه به‌رده‌وام بئ و بئ پسانه‌وه بئ، بو وینه: سه‌رنجی ئهم فه‌رموده‌یه بده که حاله‌ت و ره‌فتاری پیغه‌مبه‌ره‌مان ﷺ له‌وباره‌وه بو‌په‌ون ده‌کاته‌وه: ((عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: كان يُعَدُّ لرسول ﷺ في المجلس الواحد، مائة مرة من قبل أن يقوم: رب اغفربي وتب علي، إنك أنت التواب الغفور)) أخرجه الترمذي و قال: هذا حديث حسن صحيح و غريب، واته: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له‌ کو‌پ‌کدا به‌ر له‌ هه‌لسان، سه‌د جار ئهم زیکه‌ری لئ ده‌ژمیرا: په‌روه‌ردگار لیم به‌ووه‌و تۆبه‌م لئ وه‌ربگره‌ بیگومان به‌س تۆی زۆر تۆبه‌ وه‌رگری لی‌بوره‌ی.

ئنجا بیگومان پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ پیشه‌وه (أسوة)ی ئۆمه‌ته‌که‌یه‌تی و ئه‌گه‌ر ئه‌ویش له‌گه‌ل ئه‌و هه‌موو پایه‌ به‌رزیه‌یدا پئویسته‌ی به‌ تۆبه‌ و گه‌رانه‌وه لای خوا به‌رده‌وام بووبئ، دیاره‌ ئیمه‌ومانان هه‌وجار هه‌وجار ئاتاجی ئه‌وه‌ین، وه‌ک پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمویه‌تی: ((كل بني آدم خطاء و خير الخطائين التوابون)) رواه الترمذي في سننه برقم: ۲۶۱۶، و قال هذا حديث غريب، واته: تی‌ک‌رای ئاده‌میزادان زۆر خه‌تا‌کارن، چاک‌ترین گونا‌حبارانیش تۆبه‌کارانن، (ابن تیمیة)ش له‌وباره‌وه که پئویسته ئینسان هه‌میشه‌و به‌رده‌وام سه‌رگه‌رمی تۆبه‌ و گه‌رانه‌وه لای خوا بئ گوتویه‌تی: (فليس لأحد أن يظن استغناءه من التوبة إلى الله والإستغفار من الذنوب، بل كل أحد محتاج إلى ذلك دائماً)^(۳۰)، واته: جا هیچ که‌سی‌ک بو‌ی نیه پی‌ی وابئ له‌ تۆبه‌ و گه‌رانه‌وه لای خوا و داوای لی‌بوردنکردنی بو‌ گونا‌حه‌کان بئ نیازه‌! هه‌موو که‌سی‌ک به‌رده‌وام ئاتاجی ئه‌وه‌یه.

چوار: پیوستہ دستبہ جی توہ نہ گوناہ کان بکری:

ئەمىش زۆربەى ھەر زۆرى زانايان لەسەرى كۆكن و دەگونجى ئەم بەلگەنەش بۆ
ئىيسىياتى ئەم مەسەلە بە پەننەنەو:

۱- خَوای تاوانپوش فەرموویه تی: ﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ...﴾ (۱۳۲) آل عمران ﴿﴾، واته: وه په له بکه نه بهر وه لیوړدنیکي تایبته له یهروهردگار تانه وه.

۲- خوی دادگەر دهر باره‌ی سه‌جده‌ی پیزگرتن نه‌بردی ئییلیس بۆ ئادهم - علیه السلام-، فهرموویه‌تی: ﴿... ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ ۝۱۱﴾ قَالَ مَا مَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ خَلْقِنِي مِنْ نَّارٍ

وَحَلَقَتْهُ مِنْ طِينٍ ﴿١٢﴾ الأعراف ﴿١﴾، واته: پاشان به فریشته کافمان فرموو: سهجده بو ئادهم ببه! جاییه کسه^(۲۱)، سهجده یان برد جگه له ئیبلیس له کرنووش بهران نه بوو، (خوا) فرمووی: چ شتیک پیشگیری ت بوو که سهجده ببه کاتیک که ئه مرمر پیت کرد؟! گوئی: من لهو چاکترم، منت له ئاگر دروست کردوهو ئهوت له قور دروست کردوه.

که واته: مادام ئیبلیس له سهر ئهوه سه رهنشت کراوه که دهسته جی (فورا) فرمانی خوا ی جی به جی نه کردوه، دیاره فرمان (امر) بو ئهوه یه به زوویی و دهسته جی جی به جی بکری، دهجا فرمانکردن به توبه ش ههروایه: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا﴾ التحريم ٨

ئنجاً ئەگەر هات و بەلگەو نیشانەییەکی‌ش لەسەر ئەوه هەبوو کە فلانە فەرمان دەستبەجێ بوون (فوریە) ی تێدا بە مەرج نەگیراوه، ئەوه هەلاواردن (استثناء) یەکە لەو حوکمە گشتییە.

۳- خۆی می‌هەربان دەربارە‌ی کەسانێک کە لەسەر گوناح و خراپە بە‌رده‌وام بوون فەرموویەتی: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ (المطففين ۱۴)، واتە: نا وانیە، بە‌لکو کردەوه خراپە‌کانیان ژەنگی لەسەر دالە‌کانیان پەیدا‌کردوه، دیارە پێ‌ویستیشە ئێ‌نسان لێ نەگەرێ کە دل‌و دەررونی بە‌هۆی گوناح و تاوانە‌وه ژەنگاوی ببێ و کە‌مەرە هە‌لبێنی، بۆیە دەستبەجێ تۆبە‌کردن و گه‌رانه‌وه لای خوا لە‌هەر گوناحێک فەرزو پێ‌ویستە.

۴- ئنجاً شتیکی ئاشکرایە کە نقووم بوون لە زە‌لکاوی گوناحدا شتیکی یە‌کجار خراپ و ناقولایەو، گوناح و خراپەو تاوانە‌کان وەک ژە‌هری‌کی فەوتی‌نەر وان، خۆ لێ‌پاراستنی ئەو زە‌لکاوه خنکێ‌نەر ژە‌هره فەوتی‌نەرە‌ش فەرزه دەستبەجێ و بێ وە‌خران بێ!

ئە‌مە‌ش چە‌ند قسە‌یە‌کی زاناو پێ‌شە‌وایانمان لە‌وبارە‌وه:

۱/ (أبو حامد الغزالي) گوتویەتی: (۳۲) (أما وجوبها على الفور فلا يُستتراب فيه، إذ معرفة كون المعاصي مهلكاتٍ من نفس الإيمان وهو واجب على الفور)، واتە: وه ئەوه کە پێ‌ویستە دەستبەجێ تۆبە بکری، گومانی تێدا نیە، چونکە زانی‌نی ئەوه کە گوناحە‌کان فەوتی‌نەر، لە خۆ‌ی ئیمانە‌و ئیمانیش پێ‌ویستە دەستبەجێ بێ وە‌خران بێ.

۲/ (نووي) یش گوتویەتی: (۳۳) (و اتفقوا على ان التوبة من جميع المعاصي واجبة، وأنها واجبة على الفور لايجوز تأخيرها سواء كانت المعصية صغيرة أو كبيرة)،

(۳۲) پروانه: (إحياء علوم الدين) ج ۴، ص ۷.

(۳۳) پروانه (صحيح مسلم شرح النووي) ج ۷، ص ۶۹.

واته: وه زانا یان له سهر ئه وه پښه كه وتوون كه توبه له هه موو گوناحه كان فه پزه،
وه پښوښته ده سته جیش بڼی و دروست نیه دوا بخړی، جا گوناحه كه چ گچكه بڼی
چ گه وره.

۳/ (ابن القيم) یش گوتوویه تی: (۲۴) (إن المبادرة الى التوبة من الذنب فرض على
الفور لا يجوز تأخيرها فمتى أخرها عصي بالتأخير)، واته: خیرایی کردن له
توبه دا له گوناحه كان، پښوښته یه کسه بڼی و دروست نیه دوا بخړی، جا هه ركات
دواي خست به وه خرانده كه یی گوناخبار ده بڼی.

لیره شدا کوتایی به باسی (حوکمی توبه) دینین و ده چینه سهر به شی سی یه م و
باسی چوښه تی توبه کردن و توبه ی ساغ و راست (التوبة النصوح) ده کین.

بہشتی سیّیہم:

چوئیہ تی توبہ کردن و توبہ ی راست و ساغ (التوبة النصوح)

۱ - چوئیہ تی توبہ کردن.

ب - پیئاسہ ی توبہ ی راست و ساغ.

ameer.maktab@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

۱/ چوڻیه تی توبه کردن^(۳۵)؛

پیغمبري خوا ﷺ فہرموویہ تی: ((ما من رجل یدنّب ذنباً ثم یقوم فیتطہّر ثم یصلّی رکعتین ثم یتستغفر الله لذلك الذنب إلا عَفَرَ له)) رواہ اهل السنن و قال الترمذی: حدیث حسن و صحّحه ابن حبان، واته: ھرکھسیک^(۳۶) تاوانیک بکا پاشان ھستی و خوی پاک بکاتهوه (واته خوی بشوات یان دہستنوئیز بگری) نجا دوو رکات نوئیز بکا، دواپی داوای لیخویشبون له خوا بکا، بیگومان خوا دہیبه خشی.

کہ واتہ: خوینہری شیرین! مسولمانی بہرین!

ئہ گہر دہتہوی ریگای صالح بوون و بہرہو خوا چوون بگری، ھہنگای یہ کھمت ئہوہیہ کہ بہ نیازی توبه کردن و گہراڻهوه لای خواوه خوت بشوی، یان ئہ گہر بوت ری نہکھوت خوت بشوی، دہست نوئیزیکی پوخت بگری، نجا دوو رکات نوئیزی توبه بکھ.

دواپی ھتا دہتوانی سوپاس و ستایشی خوا بکھو صہلات و سہلام بو پیغمبر ﷺ بنیرہ، نجا چاو بہ رابردووی خوتا بگریہو ھہموو ئہو تاوان و خراپانہی کہ بہ دل و عقل و زمان و چاو گوئی و دہست و لاق و گہدہو... ھتدت کردوون، و ھبیر خوتیان بھینہو بہ گہردنی کہچ و پووی زہردو چاوی فرمیسکاوی و دہنگیکی کزو بہ لالانہو و کرووزانہو و فرمیسک باراندنہو دہست بہرز بکھو و بلی: خوایہ من ھہموو ئہو تاوان و خراپانہو زوری دیکھش کہ من یان له یادم نہماون یان ھہر نہمزانیوہ، کردوومن، لییان پەشیمانم دان بہ ھہلہو ناتہواوی خومدا دینم، بہلام لیم پوونہ کہ تاوان و خراپہ کانم ھہرچہندہ زور بن، لیبورنی تو زورترو، ھہرچہندہ گہورہ بن بہزہیی تو مہزن ترہ! جا خوایہ داوای لیبورن و چاوپوشییت لی دہگم و

(۳۵) نهم باسه له کتییی (ریگای صالح بوون...) وەرگیراوه، لایەرہ: (۳۳-۳۷)، چاپی سەیم.

(۳۶) ھہرچہندہ (رجل) سیاوہ، بہلام لیژدہا مہبہست نینسانہ بہ گشتیی و لہبەر (تغلیب) وشە (رجل) بہکارھاتوہ،

بۆیہ من بہ (ھەرکەسی ئەم نام ڕدوہ)

توښ نائوميډم مه‌ک‌و به لوتف و به‌زهي خوت بمبووره، چونکه نه‌گه‌ر منيش
شياوي به‌خشان نه‌م، تو شايسته‌ي لي‌بوردن و به‌خشي‌ني!

نجا پاش نه‌وه جاري‌کي ديکه‌ش چاوي‌کي ورد به ليستي گونا‌حه‌کان‌دا
بگي‌ړه‌وه و بزانه چنديان په‌يوه‌نديان به خواوه هه‌يه، نه‌وه ئوميډ وايه نه‌گه‌ر بو لاي
خوا گه‌ړانه‌وه‌که‌ت به راستي بووي، خوا له هه‌قي خوي بتبوري، به لام نه‌و تاوان و
گونا‌حانه‌ي که په‌يوه‌نديان به خه‌لکه‌وه هه‌يه و مافي خه‌لکيان خستويه سر،
نه‌وه نه‌و جوړه گونا‌حانه وپړاي نه‌وه‌ي گوتمان، چنه‌د شتي‌کي ديکه‌ش هه‌ن ده‌بي
ره‌چاويان بکه‌ي، نه‌گه‌ر به‌وه‌ي خوي به‌خشر نه‌وانيشت لي بسري‌ته‌وه و به
يه‌کجاري پزگارت بي:

۱/ چاو به رابردوي خوت‌دا بگي‌ړه‌وه و زور به ورديي سهرنج بده و بزانه داخو هه‌ر
له‌کاتي بالغ بووتنه‌وه، هه‌تا نه‌و سه‌عاهي ئي‌ستات که توبه‌ي تي‌دا ده‌کي، چ
که‌سيک مافي‌کي به‌سهرته‌وه هه‌يه و زيان‌يکت پيگه‌يان‌دوه، جا چ غه‌يه‌تکرد بي،
يان بوختانت پيوه کردبي، يان هه‌سوودييت پي بردبي، يان خوت به‌سهر‌دا
هه‌لکيشابي، يان دلت شکندبي، يان گالته‌ت پي‌کردبي، يان مالت خواردبي يان
گوماني به‌دت پي‌ي بردبي.. هتد.

نجا که هه‌موو نه‌و که‌سانه‌ت وه‌بي‌ر خوت هي‌نانه‌وه، که مافيک يان چنه‌د
مافيکيان له‌وجوړه مافانه له سهرته، به دلي‌کي غه‌مگين و چاوي‌کي به‌گريان و
ره‌نگي‌کي زه‌ردو هه‌لېزکاوه‌وه ده‌ست به‌ره‌و ئاسمان به‌ريکه‌وه و بويان ده‌ست بکه
به پارانه‌وه‌ي گه‌رم و به‌کول و هه‌ول بده چاکترين دووعاي دنيا و دوپوژيان بو
بکه‌ي، به تايبه‌ت له‌وباره‌وه که خوت به قه‌رزداريان ده‌زاني، بو وي‌نه: نه‌گه‌ر
بويه غه‌يه‌تت کردبون که له ئابروو (سمعه) يان کهم بکه‌يه‌وه و له پله‌وپايه‌ي ني‌و
جه‌ماوه‌ريان داشکني، داوا له خوي به‌رزو مه‌زن بکه که ناو و پله‌وپايه‌يان به‌رز
بکاته‌وه، ريزو حورمه‌تيان زياد بکات، وه نه‌گه‌ر بويه هه‌سوودييت پي بردوه،
چونکه تيگه‌يشتنی له تو زياترو ره‌وشت و خووي له هي تو به‌رزتره‌و جوانتره، له
خوا پياړيوه که زانياري و تيگه‌يشتنی پتر بکات و ره‌وشت و ئاکاري په‌سند تر

بکا، وه ئه گهر له بهر دهوله مه ندیی و دارایی رقت لئی بوته وه و هه ولی زیان لیدانیت داوه، ئه وه داوای بو له خوا بکه که پوزیی و مائی هه لائی بو زیاد بکا... وه ههروه ها.

به لام گرنگ ئه وه یه به دلیکی ساغ بو ئه و خاوه ن مافانه بپارێیه وه و له قوولایی ده وه هه ز بکه ی خوا چی خێرو چاکه یه، بۆیان بکا، نه ک له ده می پارانه وه شدا شه یطانی به دو پیس فیئت لئ بکا و هه روا به ساده یی و لام سه لالایی دووعایان بو بکه ی!

ئنجا دوای ئه وه بیربکه وه بزانه کئی و اهیهه بتهو غزینئ، یان گومانی خراپت پی ببات، یان غه یبه تت بکا، یان ئازارت بدات، یان هه سوودییت پی ببات، یان... یان... هتد، وه دوای ئه وه ی یه کی ئه وانه ت له ئاوینه ی خه یالتدا ئاماده کردن، به دل و کول بۆیان له خوای میهره بان و به خشنده بپارێوه و بلی: خوای پهروه ردگارم تو لیپورده ی و لیپوردنت خوشده وئ، بۆیه ئه وه من له هه موو ئه و که سانه بوردم که به هه ر جوړو شیوه یه ک بووه، ئازاریان داوم و زیانیان لیدام، جا داوات لئ ده که م توش به لوتف و که ره می بی سنوورو به زه یی بی پایانت بیان به خشی و چاوپوشییان لئ بکه ی^(۳۷)، ده جا خوایه وه ک چوئن من له مافه کانی خو م بوردم و گه ردنی ئه وانه م ئازادکرد، که ئازارو زیانیان توش کردووم، توش به میهره بانیی و به خشنده یی خو ت بم به خشه و، مافی خه لکیم له سه ر لابه ره و له چلک و چه په ری ئه و جوړه خراپه و گوناخانه قوتارم بکه!

(۳۷) هه لبت ته مه به س بو مسولمانانه، چونکه نا مسولمان دروست نیه، مه گه ر دو عای هیدایهت، وه ک خوا فه رمو یه تی: ﴿ مَا كَانَتْ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ

۲/ دوايي ههول بده ههركه سيك^(۳۸)، كه به هه رشيوك زيانټ ليڊاوه و دلت نازارداوه،
دواي ليبورډن و گهرډن نازاډيي لي بكه ي و، نه گهر بگونجي و بزاني زياڼي پتر
نابي، دهقي نهو نازارو زياندهيشي بو بگيره وه، نه گهرنا پيويست ناكات.

۳/ ههول بده مالي هه ر خاوه ن مافيكي زيندووت به لاوهيه بيدهيه وه، نه گهر مردبيش
بيده وه به ميراتگره كاني، نه گهر نه شگونجاو مسولمانانيش (بيت المال) يان
هه بوو، به لام هي راسته قينه، بو ي بخه (بيت المال) وه، نه گهر نه شبوو، بو ي بكه
به چاكو خير بو ي ببه خشه.

جا مسولماني به ريز!

نه گهر نهو شتانه ي گوتران، هه مويان يه كه به يه و موو به موو جي به جي
بكه ي، نه وه زور مسوگرو دلنياه، نه گهر بي و به دليكي راست و ساغ نهو توبه يهت
كردي و بيجه له رازيكرډني خواو له خوا نيزيك بوونه وه، هيچي ديكه ت له دل
نه گرتبي، نه وه ئوميدوايه كه خراپه و تاوانه كانت هه رچونكي و هه رچه نديكي بن،
خواي ميه ره بان و به خشنده به ئاوو ته رزه و به فري به زهي و به خششي خوي ليت
بشوات و وه قوماشيكي سپي چاك شوړاو پاك ببته وه، چونكه پيغه مبهري خوا
ﷺ فهرموويه تي: ((القائب من الذنب كمن لا ذنب له)) رواه ابن ماجه والطبراني
والبيهقي ورجاله ثقات، واته: توبه كردو له گوناح، وه كه سيكه كه هه ر گوناخي
نه بي.

ئيسټاش بهر له وه ي ئم خالي يه كه مه به جي به يين و بچينه سهر خالي دووهم،
كه پيئاسه ي توبه ي راست و ساغ (التوبة النصوح) ه، به پيويسي ده زانم چهند
تيبينيه كي ديكه ش له باره ي چونه تي توبه كرده وه بخه مه پرو:

(۳۸) نه گهر ده ته وي به تيروته سه لي لم مه سه له ي (حق الناس) ره كرده وه و چونه تي خورگار كردن لهو مافانه
حالي بي، به وردي سه ي (الزواجر عن اقتراف الكبائر) (ابن حجر الهيتمي) بده، ج ۲، ص ۱۸۱، (الكبيره)
۶۳ (ترك التوبه من الكبيرة)، دياره ننه له لاس كړي هاتو استياي هه لاره باس ده كين.

(١) گه‌پانه‌وه لای خوا مه‌رج نیه ته‌نیا دوا‌ی قه‌تل و زینا و دزی و پِی‌گری و هاو وینه‌کانیان بئ، به‌لکو ئینسانی مسو‌لمان پی‌ویسته هه‌میشه و دا‌یم هه‌ست به که‌م و کو‌وپیی و گونا‌حباریی و قه‌رزداریی بکات له به‌رام‌به‌ر خوا‌ی داد‌گه‌رو به‌خشه‌رداو، به‌رده‌وام سه‌رگه‌رمی گه‌پانه‌وه لای و په‌شی‌مان بو‌ونه‌وه و دا‌وا‌ی لی‌بوردن لی‌کردنی بئ.

من به ئەزموونی خۆم بۆم دەرکەوتو، که وەک چۆن جەستە پی‌ویستی به پاک و خا‌وینی و شو‌ردن و خه‌مه‌ت هه‌یه، پ‌ووحیش هه‌روایه و تۆبه وەک گه‌رماو (حمام) ی‌ک وایه که ده‌بیته مایه‌ی ساف و سا‌غ و پاک بو‌ونه‌وه‌ی پ‌ووح له چ‌ل‌ک و چه‌په‌رو تۆزو خۆ‌لی گونا‌ح و هه‌له‌و په‌له‌و بئ ئا‌گاییه‌کان.

(٢) تۆبه‌و گه‌پانه‌وه لای خوا بۆ هه‌رکه‌سی‌ک له قه‌ده‌ر ئی‌مان و مسو‌لمانه‌تی خۆیه‌تی و هی هه‌موو که‌س وەک یه‌ک نیه‌و، هه‌رکه‌سی‌ک به جو‌ری‌ک تۆبه ده‌کات و له چه‌ند شتی‌ک تۆبه ده‌کات، که له‌گه‌ل ئاستی خۆیدا بگو‌نجی، که‌واته با هه‌یج که‌س و گومان نه‌بات که (استغفر‌الله و اتوب الیه) فه‌رموونی پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ وەک هی خه‌ل‌کی دیکه وایه، جو‌انیش گو‌تراوه: (حسنات الأبرار سیئات الم‌ق‌ر‌رین)، به‌ل‌ی ئه‌وه‌ی که هه‌ندی‌ک که‌س پادا‌شتی له‌سه‌ر وه‌رده‌گرن، خه‌ل‌کی‌کی دیکه‌ی له‌سه‌ر سه‌رکو‌نه ده‌کرین و سزا ده‌درین!

(٣) تۆبه‌کردن له هه‌موو گونا‌حه‌کان وەک یه‌ک نیه‌و، گونا‌ح هه‌تا گه‌ره‌ت‌رو خراپ‌تر بئ مه‌رجه‌کانی تۆبه لی‌کردنیشی زیات‌رو قو‌ورستن، بۆ وینه:

سه‌رنج بده چۆن خوا‌ی په‌نه‌ان بین بۆ تۆبه‌و گه‌پانه‌وه لای خوا‌ی باب‌ای ده‌غ‌ه‌ل (مناف‌ق)، چوار مه‌رجی گرنگی دانا‌ون و فه‌رموویه‌تی: ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ

الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ يَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ﴿١٤٥﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا

وَأَعْتَصِمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ
الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٤٦﴾ النساء

وهك ده‌بینین خوای کاربه‌جی و پیرای (توبه)، چاکه‌کاری (اصلاح) و ده‌ست
ده‌پیسمانی خوا گرتن (الإعتصام بالله) و دینداری بو خوا ساغکردنه‌وه (إخلاص
الدين لله) ی کردوونه‌ته مهرجی توبه‌ی مونا‌فیق.

٤) وهك پیشتیش ئامارده‌مان پی‌کردوه، گه‌رانه‌وه لای خوا (التوبة الى الله) تاییه‌ت نیه
به مسولمانانه‌وه، هه‌رچه‌نده زیاتر ئه‌وان ده‌گه‌رینه‌وه، به‌لکو بابای کافرو
بی‌دینیش، هه‌ر ده‌بی توبه‌ بکات و بگه‌رینه‌وه لای خوا، ئه‌وه‌نده هه‌یه بابای
مسولمان له گوناح و خراپه‌کاری، به‌لام کافر له کوفرو شیرک و دور له‌خوایی،
وهك خوای به‌رزو مه‌زن فه‌رموویه‌تی: ﴿ فَإِذَا أَسْلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ

حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَحْصُرُوهُمْ وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَابُوا
وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾ التوبة
واته: جا هه‌ر کاتیک چوار مانگه‌کان (که وهك مؤلّه‌ت دانراون) به‌سه‌رچوون، ئه‌وه
هاوبه‌ش بو خوا دانه‌ره‌کان له هه‌ر جییه‌ک به‌رپه‌لتان که‌وتن بکوژن، وه
بیانیانگرن و ئابلووقه‌یان بده‌ن و، له هه‌ر که‌مینگیه‌ک بویان بچنه‌بو‌سه‌وه، جا
ئه‌گه‌ر هات و توبه‌یان کردو نویژیان به‌ریاکردو زه‌کاتیاندا، ئه‌وه پریان به‌ربده‌ن،
بیگومان خوا لی‌بورده‌ی به‌خشنده‌یه.

ئێستاش با بچینه‌ سه‌ر ئه‌سلی مه‌به‌ست، که پوونکردنه‌وه‌ی و پیناسه‌کردنی
توبه‌ی راست و ساغه:

ب / توبه ی راستو ساغ (التوبة النصوح) یانی چی!!

خوای به خشندهو به بهزهیی فهرموویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا﴾ (التحریم)، واته: نهی نه وانهی ئیماننتان هیئاوه! به راستو ساغیی بگه پینه وه لای خوا، وشه ی (توبه) پیشت پیناسه کراو، وشه ی (نصوح) یش زانایان چهند مانایه کیان بو هیئاوه:

۱- هه رچی (ابن منظور) و (الجوهري) ین، گوتوو یانه^(۳۹) به مانای (خالص) ساغ و بی خلته دی، (نصح الشیء: خلص، والنصح: تقيض الغش.. و رجل ناصح الجيب، نقي الصدر، ناصح القلب: لا غش فيه، كقولهم، طاهر الثوب)، واته: (نصح الشیء) یانی: ساغ بووه، وه: (نصح) پیچه وانهی فیئه... وه (رجل ناصح الجيب، نقي الصدر، ناصح القلب) یانی: سینه سافو بی خهوش، وهك ده گوتری: پو شاك چاك.

۲- به لام (ابو زید) پای وایه که پسته ی (نصحه) به مانای: (صدقته) دی، واته: له گه لی راست بووم، وه (التوبة النصوح) یانی: (الصادقة) راستو دروست.^(۴۰)

۳- ههروه ها (جوهري)^(۴۱) پای وایه که پسته ی: (نصح الثوب و القميص ينصح نصحاً و تنصح: خاطه)، که واته: (نصح) یانی: دروون، وه (نصحت الثوب: خطئه) واته: پو شاکه کهم دروو.

ئنجا شه رعزانان (الفقهاء) و تویژره وان (المفسرون) یش هه ره له بهر پو شنائی مانای زمانیی (المعنى اللغوي) وشه ی (نصوح) دا، پیناسه ی توبه ی راستو ساغ (التوبة النصوح) یان کردوه، بو وینه:

(۳۹) پروانه: (لسان العرب) ج ۲، ص (۶۱۵، ۶۱۷)، وه: (الصاح) ج ۱، ص (۴۱۰-۴۱۱).

(۴۰) پروانه: (الصاح) الجوهري، ج ۱، ص ۴۱۱.

(۴۱) پروانه: (الصاح) ج ۱، ص ۴۱۱.

* (ابن كثير) گوتوويه تی: (..توبة نصوحاً: أى توبة صادقة جازمة تمحو ما قبلها من السيئات و تُلْمُ شَعَثُ التائب و تجمعها و تَكْفُهُ عما يتعطاها من الدنئات)^(٤٢)،
واته: توبه‌ی نه‌صووح یانی: توبه‌یه‌کی راست و پته‌وی وا که هه‌رچی خراپه‌ی
پیشووه بسپریته‌وه و کاروباری بابای توبه‌کارو حال و بالی خربکاته‌وه سه‌ریه‌ک و
له‌و کرده‌وه نزم و په‌ستانه‌ی که ده‌یکردن بی‌گپریته‌وه.

* (ابن قيم الجوزية) ش له پیناسه‌ی (التوبة النصوح) دا گوتوويه تی^(٤٣): (والنصح في التوبة تَخْلُصُهَا من كل غش و نقص و فساد، وإقاعُها على أكمل وجه و النصح ضد الغش)،
واته: ساغیی و راستیی له توبه‌دا بریتیه له پالوتنی و
پاک‌کردنه‌وه‌ی له هه‌ر خلته و نات‌ه‌واویی و خراپه‌یه‌ک، وه ئه‌نجامدانی به
چاکترین و ته‌واوترین شیوه، وه (نصح) پیچه‌وانه‌ی خه‌ش (غش) ه.

* (الالوسي) یش له باره‌ی هو‌ی ناو‌نرانی توبه‌ی تیروته‌واوه به (نصوح)،
گوتوويه تی^(٤٤): (وجوز أن يكون المراد بالتوبة النصوح، توبة تنصح الناس أى تدعوهم الى مثلها لظهور اثرها فى صاحبها واستعمال الجد والعزيمة في العمل بمقتضاها)،
واته: ده‌گونجی مه‌به‌ست له (التوبة النصوح) توبه‌یه‌ک بی که بو
خه‌لکی ده‌بیته دلسوز (ناصح) یانی بانگیان ده‌کات بو توبه‌یه‌کی به‌و شیوه‌یه،
چونکه شوینه‌واری له‌سه‌ر خاوه‌نه‌که‌ی ده‌رکه‌وتوه، وه بانگیان ده‌کات بو
به‌کاره‌ییانی جیدییه‌ت و ئیراده‌ی پته‌و له کارکردندا به‌ پی‌ی داخوازی ئه‌و
توبه‌یه.

* (ابو إسحاق) یش له‌وباره‌یه‌وه گوتوويه تی: ^(٤٥) (التوبة النصوح: أى بالغة في النصح، وهى الخياطة، كأن العصيان يَخْرِقُ والتوبة تُرَقِّعُ)،
واته: توبه‌ی

٤٢) پروانه: (تفسير القرآن العظيم) ج ٤، ص ١٩١.

٤٣) پروانه: (مدارج السالكين) ج ١، ص (٣٠٩-٣١٠).

٤٤) پروانه: (روح المعاني في تفسير القرآن العظيم) ج ٢٨، ص ١٥٨.

٤٥) پروانه: (عمدة القارئ شرح صحيح البخاري) ج ٢٢، ص ٢٨٠.

نه صوح يانی: زیاده پړوی کړدې له (نصح) دا که دروون (خیاطه) ه، وهک بلای سهرپیچې پوښاکي دین دده پړنې و توبه ش پینه ی دهکات و دایدو وړیته وه.

که واته: توبه ی راست و ساغ و ته واو (التوبة النصوح) بریتیه له جوړه گه پړانده وه و ئاشتبوونه وه یه که له گهل خوی به به زه یی و به خشهر و دادگه ردا، که په شیمانییه کی له قوولای د ل وده روون و، دهست له گوناح و هله ه لگرتنیکی دهست به جی و، بریارو عزمیکی پولا بین له سهر طاعات و بانه دانه وه بو سهر پیچی تیدابن و، هه موو نه مانه ش به هاندهرو پالنه ری ته نیاو بی خلته ی شهرم و شکو له خوا کړدن و، سام و هیه به لئ کړدن و، گله یی نه هیشتنی و، پازیکړدن و، به دیداری به رز شادبوونی بی (۴۶).

دیاره هر توبه یه کی ئاواش کو مه لیک مه رج و نیشانه ی گه وره و گرنگی هه ن، که هه م نیشانه و به لگه ی بوونینی و، هه م مه رجی وهر گیرانیشتی و، به شی چواره می شمان بو تو یژینه وه یان ته رخا ن کړده.

۴۶ پړا نه (الآداب الشرعية و المنح المرعية) لابن مفلح المقدسي، ج ۱، (فصل: في حقيقة التوبة و شروطها) ص (۱۳۶، ۱۴۸).

دیاره من نه م پیناسه یه م بو (التوبة النصوح) له سهر جه م دهقه کانی شهر عو قسه و پیناسه ی زانا و پيشه وایانه وه هه لهنجاوله، نه گه رنا (ابن المفلح) دهقی نه و پیناسه یه ی منی نه هه ناوه نه وه نده هه به لپیوه نزیکه.

بەشى چوارەم:

مەرجەكانى تۆبەى راستو ساغو
ھۆكارو فاكتهرەكانى سەرو بەرگرتنى

خالى يەكەم: مەرجەكانى تۆبەى راستو ساغ.
خالى دووھم: ھۆكارو فاكتهرەكانى سەرو بەرگرتنى.

خالی یه که م: مهرجه کانی توبه ی راست و ساغ:

گه پانه وه لای خوا ی راست و ساغ به لای که مه وه دوانزه (۱۲) مهرج هه ن، که له هه مان کاتدا به لگه و نیشانه شینی، که نه مانه ن:

۱/ مسوئمانه تی:

یه که مین مهرجی توبه ی راست و ساغ و هرگیرانی له لایه ن خوا ی به به زه ییه وه، نه وه یه که خاوه نه که ی خاوه ن ئیمان و مسوئمان بی، نه گه رنا بابای کافرو هاوبه شدانه ر (الکافر والمشرک) هه تا واز له کوفرو شیرکه که یان نه هینن، که گه وه ترین گوناخ و، به بی توبه ی تایبته مه حاله خوا قه له می لیبور دنیان به سه ردا بینئ، پی ی توبه کردنیان له گوناخ و تاوانه کانی دیکه یان نه و لییان وهر ناگیری، خوا ی داد گه ر له و باره وه فه رموویه تی: ﴿وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ إِلَيْنَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كَمَا قُتِلُوا وَلَئِنَّكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ (النساء ۱۸)، واته: وه توبه بو نه وانه نه که کرده وه خراپه کان ده که ن، هه تا کاتی که مه رگ یه خه ی به یه کیکیان گرت بلئ: من ئیستا ده گه پیمه وه! هه روه ها بو که سانیکیش نه که به کافریتی ده مرن، نه وانه ئازاریکی به ئیشمان بویان ئاماده کردوه.

هه روه ها فه رموویه تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ﴾ (النساء ۱۱۳)، واته: بیگومان خوا له وه نابووری که هاوبه شی بو دابنری.

به لئ بابای کافرو موشریک پیویسته به ر له هه ر گوناخ و تاوانیکیان، توبه له کوفرو شیرکه که یان به کن.

۲/ تهنیا خوا پئ مه بهست بوون (الأخلاص):

خوا پئ مه بهست بوون (الأخلاص)، هه وئنی هه کرده وهیه کی چاکه و مه رجی وهرگیرانیه تی، خوی پهره دگار فهرموویه تی: ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ (الكهف)، واته: جا هه ركه سیك كه به ئومیدی دیداری پهره دگاریه تی، با کرده وهی باش بکات و له پهرستنی پهره دگاردایا هیچ کس نه کاته هاوبه ش.

دیاره مه سه له ی قبول نه کردنی هیچ کرده وهیه کی چاک، که توبه یه کیکیانه، به بی نیازو مه بهست یه کلاکردنه وه بو خوا، یه کیکه له شته پوون و ئاشکرایه کانی ئیسلام، که وئپرای چه ندان دهقی قورئان و سوننه ت، یه کدهنگی زانیان (إجماع العلماء) یشی له سه ره، وه (ابن حجر العسقلانی) له (القرطبی) یه وه هیئاویه تی که گوتوویه تی^(۴۷): (ولا تصح التوبة الشرعية إلا بالأخلاص، و من ترك الذنب لغير الله لا يكون تائباً اتفاقاً)، واته: توبه ی شهرعی به بی ئیخلاص دروست نابئ، وه هه ر که سیك له بهر غیری خوا واز له گونا حان بهیئی، ئه وه به یه کدهنگی (زانیان) به توبه کار دانانری.

ههروه ها (مُلاً علي القاري) خاوه نی (شرح الفقه الأكبر) یش گوتوویه تی^(۴۸): (فمن ندم على شرب الخمر مثلاً لما فيه من الصرع و خفة العقل و كثرة النزاع والإخلال بالعرض و المال، لم يكن تائباً شرعياً)، واته: جا که سیك بو وئنه: له خواردنه وهی مه ی په شیمان بیته وه، له سونگهی ئه وه وه که له خوئی دهچی و عه قلی پی سووک ده بی و زور تووشی کی شه وه هه را ده بی و، زیان له ئابرو و که پرامه ت و سامانی ده گات، ئه وه له پروی شهرعه وه به توبه کار دانانری.

(۴۷) بروانه: (فتح الباری) ج ۱، ص ۱۰۳، که له (المفهم) ی قرطبییه وه نه قلی کردوه.

(۴۸) بروانه: (المواقف فی علم الکلام) ص (۳۸۱-۳۸۲).

۳/ په شیمان بوونه وه (الندم):

ئهمیش مهرجیکی دیکه ی زور گه وړه و بنه پره تی تو به ی راست و ساغو بگره کاکل و جه و هه ریه تی، هر بویه ش پیغه مبه ری خوا ﷺ وه چو ن له بهر گرنگی له عه رفات وه ستان (الوقوف بعرفة) فهرموویه تی: ((الحج عرفة)) رواه البخاري، به هه مان شیوه ش فهرموویه تی: ((الندم توبة)) رواه ابن ماجه عن عبدالله بن مسعود وأخرجه الحاكم في المستدرک وقال: صحيح الإسناد ولم يخرجاه، واته: په شیمانی تو به یه.

نجا (عبدالله بن مسعود) خوا لی پازی بی، زور جوان چو نیه تی په شیمانی و داخ و هه سره تی بابی تو به کارمان پی شان د ه دات، که گو تو ویه تی: (إن المؤمن يرى ذنوبه كأنه قاعد تحت جبل يخاف أن يقع عليه، وإن الفاجر يرى ذنوبه كذباب مرّ على أنفه) رواه البخاري، واته: بیگومان بابی پرو دار گونا حه کانی واده بی نی که له بن شاخیک دانیش توه و دهرسی به سه ری دا پرو وخی، به لام بابی به دکار گونا حه کانی وهک می شی یک ته ماشا ده کات، که به لای لو وتی دا تی به ر ده بی.

۴/ ده ست هه لگرتن و وازه یان له گونا ح:

وهک چو ن په شیمانی (ندم) مهرجی بنه پره تی دیوی په نهان و دهر و نیی تو به یه، ده ست هه لگرتن و وازه یان (إقلاع) له گونا ح و خراپه و تاوانیش، مهرجی پو له تی و ئاشکرای تو به یه و، له راستی دا تو به به بی واز له گونا ح هیان، هیچ مانایه کی نیه و ده بی ته ناوی بی نیو هروک، چونکه وهک له پی ناسه ی (توبه) دا گو تمان: بری تی له گهړانه وه (رجوع)، و گهړانه وه ش هه له گونا ح گهړانه وه و، هه م بو لای خوا با دانه وه و وهر چه رخانه وه ش ده گری ته وه.

۵/ دان به گونا حداهینان:

ئهمیش مهرجیکي دیکه ی وهرگیرانی توبه و بهراست و ساغ له قهله م درانیه تی و،
 نه نجام و بهرهمی راسته و خو ی په شیمانی (نَدَم) یشه، دیاره دان به گونا ح و هله دا
 هینان (الإعتراف بالذنب) یش، ده بیته مایه ی گونا ح پوشران و لیبوردرانی ئینسان،
 چونکه پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: ((..فَإِنَّ الْعَبْدَ إِذَا اعْتَرَفَ بِذَنْبٍ، ثُمَّ تَابَ،
 تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ)) رواه مسلم عن عائشة رضي الله عنها، واته: بیگومان بهنده
 ههرکاتیک دانی به گونا حداهینا، ئینجا توبه ی کرد، ئه وه خوا توبه ی لی
 وهرده گری.

۶/ ئیراده ی پته وو دل دامه زران له سهر نه گهړانه وه سهر گونا ح:

بیگومان ئینسان له نه نجامی بی هیزی ئیراده و خوړانه گرییه وه تووشی گونا ح و
 لادان ده بی، وه ک خوا ی زانا له باره ی (ئاده م) وه - علیه السلام - پاش خواردنی له
 دره خته قه ده غه کراوه که و له به هه شت دهرکرانی فهرموویه تی: ﴿وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ
 آدَمَ مِنْ قَبْلِ قَسِيٍّ وَلَمْ يَجِدْ لَهُ عَزْمًا﴾ طه ۱۱۵. واته: بیگومان له مه و بهر ئاده ممان
 پاسپاردبوو (که له دره خته قه ده غه کراوه که نه خوات)، به لام له بیري چوو و (له و
 مه سه له یه دا) دل دامه زراویمان پیوه نه بیني بویه دامه زراوی نه له خشاوی
 ئیراده ی قایم و پو لایین، بو بانه دانه وه سهر گونا ح و سهر پیچی، یه کیکی دیکه یه له
 نیشانه کانی توبه ی راست و ساغ و مهرجیکه له مهرجه کانی وهرگیرانی.

۷/ چاکه کاری و قهره بوو گردنه وه ی رابردوو:

ههرکه سیك به راستی و ساغی گه رابیته وه لای خوا (تبارک و تعالی)، بیگومان
 هه ول ددات و کووشش ده کات که که لینی رابردوو پرپکاته وه و زیانی تیپه پریو
 قهره بوو بکاته وه، بویه چاکه کاری (إصلاح) یش مهرجیکي دیکه ی توبه ی راست و

ساغه، خواي بهرزو مه زنيش له وبارهيده وه فهرموويه تي: ﴿وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِعَايَتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهْلَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (الأنعام ۵۴)، واته: وه هركاتيک نهو که سانهت هاتنه لا، که بروايان به نايه ته کانمان ههيه، نهوه پييان بلئ: سه لامتان لئ بئ، پهروه ردگار تان به زه يي هاتنه وه ي له سر خوي نووسيوه، که ههركاميکتان به نه فامي خراپه يه ک بکات، پاشان دواي نهوه توبه بکات و چاکه کاريي بکات، نهوه بيگومان (خوا له گه لي دا) ليپورده ي ميهره بانه.

۸/ گيړانه وه ي مافي خاوه من مافان و بو فهره بوو گردنه وه ديان:

نه ميس هر جيکي ديکي گه ورو هر گنگي وهر گيراني توبه و بهراست و ساغ دانرانيه تي، نجا نه وه هق و مافانهش به گشتي دوو جوړن: يه ک: مافه مادديه کان. دوو: مافه مه عنه وييه کان.

جاري بو مافه مادديه کان، نهوه پيويسته به زووترين کات، بيان گيړي ته وه بو خاوه نه کانين، يان بو ميراتگره کانين، نه گهر خويان نه مابوون، وه نه گهر ميراتگرو خرم و خويشيشيان نه بوو، مافه کانين بو بخاته خه زينه ي ده ولت (بيت المال) وه، نه گهر مسولمانان بوويان، نه گهر نا بويان بکاته خير^(۴۹).

دياره نه گهر تواناي داننه وه ي نه وه هق و مافانه شي نه بوو، ده بي هه رچون بي خاوه نه کانين پازي بکات و گهر دني خوييان پئ نازاد بکات، نه گهر نا وه ک (حق الناس) هه له سهر ي ده مينن بو قيامه ت.

(۴۹) (ابن المفلح) له (ابن عقيل) وه نه قلې کردوه که له کتيبي (الإنشاد) دا گووتويه تي: (ومن شرط صحتها رد المظلمة الى مالکها إن كان باقياً، أو التصديق بها إن كان معدوماً وليس له ورثة) پروانه: (الأداب الشرعية) ج ۱، ص ۱۲۹، واته: له که حاکمي دامه راني بکات ورسوونل شوو يه

به لām نه گهر مافه کان مه عنهویی بوون، نهوه پيوسته بابای توبه کار داوای لیبوردن له خاوه نه کانیان بکات و گهر دنی خوئیان پی نازاد بکات و، هرچون بووه رازیان بکات، نه گهر به خو خستنه به رده ست و نامادهیی دهر پرینی توله لی ستانده وهش بی.

نجا نه گهر مات و هقو مافه کان به جوړیک بوون که نه گهر بابای خاوه ن ماف پیان بزانی زیاتر دلی پیان نارپه حهت بی، بو وینه: بابای توبه کار جوړه بوختانیکی بو کردبی، که هه تا نه و کاته نه یزانیبی و به بیستنی زور نارپه حهت بی، نهوه چاکتر وایه هر پی نه لی و له جیاتی نهوه له ملولا مه دحی بکات و باسی چاکه کانی بکات و، له نیوان خوئی و خواشدا بوئی بیارپته وهو دووعای خیری بو بکات (۵۰).

پیغه مبهری خوا ﷺ له باره ی گپړانه وهی هقو و مافی خاوه ن مافه کانه وه فهرموویه تی: ((من کانت عنده مظلمة لأخيه فليتحلله منها، فانه ليس ثم دينار ولا درهم، يُؤخذ لأخيه من حسناته، فإن لم يكن له حسنات أخذ من سيئات أخيه فطرح عليه)) رواه البخاري. واته: هر که سیك سته می له برایه کی کردوه و هقیکی له سهریه تی، با نیستا گهر دنی خوئی لی نازاد بکات، چونکه له وی (له قیامه تی) هیچ زیرو زیویک نیه له چاکه کانی وی دهر پته برایه ک (له جیاتی هقه که ی)، وه نه گهر چاکه شی نه بوون، له خراپه کانی برایه که ی وهر ده گپړین و فری دهر پینه سهری!

که مافه زهوتر کراوه که بگپړته وهو بو خاوه نی نه گهر مابی، یان کردنه خیری نه گهر نه مابی و میرانگریشی نه بن. ۵۰ پروانه: (الآداب الشرعية) لأبن مفلح المقدسي، ج ۱، ص (۱۱۴ - ۱۱۶)، جا (ابن مفلح) له باره وه که باش نیه لهو جوړه حاله تانده دا بابای خاوه ن ماف ناگادار بکاته وه سی هوی هیئانوه وه:

- ۱- نه گهر ناگاداریی بکاته وه ده بیته مایه ی پتر نازاردانی.
- ۲- وه ده گونجی که بابای خاوه ن ماف زور به زیاده وه توله له کابری قهر زدار بکاته وهو سته می لی بکات.
- ۳- وه ده گونجی که بیله مایه نه مانه خو شه یست و دهر پته ی نیوان و پیدایونی بغزو کینه و دوزمنایه تی.

۹/ راست پراوہ ستاویی و به ملا ولادا، لانه دان:

ئەمیش مەرج و نیشانەییەکی دیکە ی تۆبە ی راست و ساغ و تەواو، دیارە مەبەستیش لە راست و پراوہ ستاویی (الاستقامت) ئەوێه که بابای بۆ لای خوا گه پراوہ (التائب الى الله) پێک و راست لەسەر جاده ی شرع بپروات، به بێ بهزایه دان و زۆر تینوو سان (تفریط و إفراط).

خوا ی کار به جی و به بهزەیی فەرموویەتی: ﴿فَأَسْتَقِمَّ كَمَا أَمَرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ ھود ﷺ، واتە: جا (ئە ی موحەممەد) وەك فەرمانت پێ کراو، خۆت و ئەوانەش که لەگەڵتدا گه پراوہ وە (لای خوا) راست پراوہ ستاو بن و لە سنوور دەر مەچن، بێگومان ئەو بهوێ دهیکەن بینایه.

(سید قطب) ی شهید لە تهفسیری ئەم ئایەتەدا گوتوویەتی^(۵۱): (فەرمان کردن به توبه) و ئەوێ که لێیه وە پەیدا دەبێ، لە بیداریی و یرژدان و سهغله تی، زۆر جار ان سەردەکیشتی بۆ تیپه پراندن و زیاده پویی که ئەم ئایینه لە ئاسانییه وە دهگورپی بۆ زەحمەت، دیارە خواش دەیهوئ ئایینه که ی وەك نادوویەتە خواری بمینیتەو، دەیهوئ ئینسان لەسەری پراوہ ستاو بێ، به بێ تیپه پراندن و سەرکیشتیی، چونکه تیپه پراندن و سەرکیشتیش، وەك که مەترخەمی و بهزایه دان، ئەم ئایینه لە سروشتی خۆی دەباتە دەری).

به لێ ئەم مەرجەش یه کیکه لە مەرجه گرنگو بنه پره تیپه کانی گه پراوہ ی راست و ساغ، چونکه لادان لە شرع و ئایینی خوا، هەر لادانه به هەر باریکیاندا بێ، بابای گه پراوہ (تائب) یش ئەگەر لە خۆی وریا نه بێ، به تاییهت لە سەرتاو، پەنگە دوو چاری دەردی تیپه پراندن (إفراط) بێی به حیسایی خۆی بۆ قەرەبوو کردنه و ی و تیپه لهینانه وە، به لام بێگومان لە میشیاندا وەك حاله تی پێشو و - که بهزایه دان (تفریط) بو و - هەر به دۆراو و زیانبار (خاسر) و گونا حبار داده نری و، لە جوړه

گوناه‌باریه‌که‌وه بو جوریکی دیکه‌ی گواستۆته‌وه! وه من بو خۆم له‌و جوره‌ که‌سانه‌م دیون که‌کاتی خۆی له‌ نه‌فامیی و دور له‌ خوایی و که‌مه‌ترخه‌مییدا گوزهراندوویانه‌و، پاشان که‌ خوا پوحمی پێیان کردووه‌و بێدارو هۆشیاربوونه‌وه‌، ئه‌وجار هێنده‌ به‌ولادا تینووساون، تا‌کو له‌ سنووره‌کانی شه‌رعیان تییه‌پراندووه‌، هی واشم تیدا بینیون که‌ پاشان له‌ سۆنگه‌ی ئه‌و زیاد تینووسان و خۆ ئه‌زیه‌ت دان و سنووری شه‌رع به‌زاندن و لادانه‌دا، دووباره‌ گه‌پراونه‌ته‌وه‌ سه‌ر گومراییه‌که‌ی پێشوو!! دیاره‌ فیت‌ه‌رت و سروشتی ئینسانیش ته‌نیا ته‌حه‌مولی شه‌رع و پریاره‌ راست و دروست و پر به‌ پێسته‌کانی ده‌کات و، له‌ شه‌رع لادان هه‌رچۆن بێ و، به‌ هه‌ر باریکدا بێ، هه‌ر دژو پێچه‌وانه‌ی فیت‌ه‌رت: ﴿ فَأَقْمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ

الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا بُدَّ لَهُ لِيَخْلُقَ اللَّهُ ذَٰلِكَ الْدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ

أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٠﴾ الروم 》， واته‌: ده‌جا پووی خۆت راست پابگره‌ به‌ره‌و ئایینی پاک و بێ هه‌له‌، که‌ به‌ پێی ئه‌و سروشته‌یه‌ خوا خه‌لکی له‌سه‌ر خولقاندووه‌و گۆرانی‌ش به‌سه‌ر دروست کراوی خودادا نایه‌ت، ئا ئه‌وه‌یه‌ ئایینی پێک و راست، به‌لام زۆربه‌ی خه‌لکی نازانن.

١٠/ ده‌رخستن و ئاشکراکردنی تۆبه‌ له‌و گوناهانه‌ی که‌ به‌ئاشکرا کردوونی:

ئه‌میش که‌ مه‌رج و نیشانه‌ی کۆتایی تۆبه‌ی راست و ساغه‌، یه‌کیکه‌ له‌ مه‌رجه‌ گه‌ره‌و به‌په‌رتیه‌یه‌کانی قبول کرانی گه‌رانه‌وه‌ لای خوا.

چونکه‌ گوناح و تاوانه‌کان له‌ پووی په‌نه‌ان و ئاشکراییه‌وه‌ دوو جورن:

جۆریکیان ئینسان به‌ شی‌رواوه‌یی کردوونی و له‌ نیوان خۆی و خوادان و نو خه‌لکی پێیان نازانن، جا ئه‌م جوره‌ ته‌نیا ئه‌و مه‌رجانه‌ی که‌ پابردن به‌سنی بو تۆبه‌ لیکردنیان، به‌لام جو‌ری دووه‌میان که‌ به‌ ئاشکرا کراون و خه‌لک و ده‌ورو به‌ر پێیان

زانئون، ئهوه بېگومان وپړای مهرجه رابردووهگان، ئهم مهرجی دویهمهشیان پیویسته، بو توبه ی پاست و ساغ لیکرانیان.

بو وینه: بابایه که به دزیی کردن و پیگیری، یان مه یخوری، یان داوین پیسی، یان بانگه واز کردن بو کوفرو شیرک و دزایه تی کردنی شیسلم، یان.. هتد، ناسراوه به ناشکرا نه و گوناح و تاوانه ی نهجام داوه، نهوه بېگومان کاتیک توبه که ی به پاست و ساغ داده نری و لی وهرده گیری، که وپړای مهرجه پیشووهگان ئهم مهرجه ش جی به جی بکات و به ناشکراو پوونی و راشکاوی و بی منگه منگ، په شیمانی خوی بخاته پرو و پای بگه یه نی که هه تا ئیستا له سهر هله و تاوان بووه، ئیستاش په شیمانه و به کرده وه و حال و وتاریش پیشانی بدات و ئیسیاتی بکات که پاست دهکات، سهرنج بده چون خوی په روه ردگارو کار به جی دهر باره ی نه و زانیانه ی که نایه ته کانی خویان شار دوته وه و به نرخیکی کهم به طاغوت ته کانیان فروشتوته وه و خه لک و میلیه تیان بو چه و اشه کردون و هه لخه له تاندون، وپړای توبه و چاکه کاری (التوبة و الإصلاح)، پوونکر د نه وه ی هق و راگه یان د نیشی بو به مهرج گرتون: ﴿إِنَّ

الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أَُولَٰئِكَ

يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّعْنُونَ ﴿١٥٩﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّاهُ لَكَ أَثُوبٌ عَلَيْهِمْ

وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾ البقرة، واته: بېگومان نه و که سانه ی که نهوه دشارنه وه که ناردو و مانه ته خوار ی له به لگه کان و پړوونی پاش نه وه ی له کتیبی خوماندا بو خه لکیمان پوون کردوته وه، ئا نه وانه خوا له عنه تیان لی دهکات و ههرچی نه فرین که ره نه فرینیان لی دهکات، بیجگه له و که سانه ی که توبه یان کردوه و چاکه کاریان کردوه و (هه قیان) پوونکر دوتته وه، ئا نه وانه مسوگهر توبه یان لی قبول ده کهم، وه من زور توبه وهرگری به به زه بیم.

به لئی كه سئیک، بۆ وینه: سهركردهو كادری یهكك له پژیمه طاغووتیه كان و حیزبو پیکخواوه عهلمانییه كان^(۵۲) کاتیك ده عوای مسولمانه تی و گهراڼه وهی لای خوای لئ ده سهلمیئرئ، كه به قسه و تارو نووسین و كرده وه و پرفتاری پۆشن و بی پیچ و په ناو پاشكاو، به ههله داچوونی پیشووی و گهراڼه وه سه ره قی ئیستاشی رابگه یه نئ، تاوه كو كه پیشتر به هوی ئه وه وه خه لكك كافرو گونا حبار بووه و پریان لئ بزر بووه، له مه و دوا ئه و خه لكه و خه لكی ديكه ش بزانه و دلیا بن، كه ئه و كابرایه پیشتر سه رگه رده ان و پئ لئ ون بوو بووه و، گیرۆده ی رچكه یه کی پوچ بووه.

دیاره ئه و ده (۱۰) مهرجانه ی رابردن، تیکرایان به خودی تۆبه كه وه په یوه سست بوون، به لام تۆبه ی راست و ساغ دوو مهرجی ديكه شی پیویستن كه په یوه ندییان به كاتی تۆبه تییدا وهرگیرانه وه هیه، ئه مانیش:

۱۱. ده بی تۆبه كردن بهر له كاتی سه ره مهرگ بی:

خوای په ره رده گارو دادگه ر ئه م مهرجه ی بۆ وهرگیرانی تۆبه، زۆر جوان پوونكردۆته وه و فره موویه تی: ﴿ إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهْلٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَٰئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝١٧ وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي بُتُّ أَكُنْ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارًا أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝١٨ النساء﴾، واتسه:

(۵۲) له كتیبی: (سۆزی نه ته وایه تی و بیری ناسیۆنالیزم) داو له به شی چاره م: (مسولمانه تی و كوردایه تی له نبوان نیسلا مییه كان و عهلمانییه كاندا) پیناسه ی وشه و زاراوه ی عهلمانییه ت (سیكۆلاریزم) مان كردوه، هه ره ها له كتیبی: (چهند مه سه له یه کی باوی سه رده م) یشدا به هه مان شپوه، برانه: چاپی پینچه م / نووسینگه ی ته فیسیر. تیپینی: به لام پیویسته بزانه ی كه عهلمانییه كان هه مویان یه ك جۆر نین و هه یانه هه ره له پووی عاتیفی و لاسایی كردنه وه وه، یان به هوی ناچاریی ژیان و گوزه رانه وه، خۆی ناوانه و عهلمانیی و مه رج نیه و هك عه قیده وه ی گرتبن.

بېگومان ته نیا توبه وهرگیرانی که سانیک له سهر خوايه (که بو خوئی له سهر خوئی پیووستی کرده) که به نه فامی^(۵۳) خراپه ده که ن و پاشان زو^(۵۴) ده گپړنه وه، جا نه وانه خوالیان خویش ده بی و خواش زانای کار به جی یه، به لام که سانیک که به رده وام خراپه کان ده که ن هتا کاتیک که مهرگ گه یشته سهریه کیکیان ده لی من ئیستا توبه ده کم، هه روه ها که سانیک که به کافریی دهر من، نه وانه توبه یان بو نیه، نه وانه ئازاریکی به ئیشمان بویان ئاماده کرده.

هه روه ها خوی دادگر دهر باره ی چو نیه تی توبه کردنی فیرعه ون و هوئی توبه لی وهر نه گیرانی، فهرموویه تی: ﴿وَجَوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْغَرَقُ قَالَ ءَأَمِنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي ءَأَمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَءِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾^(۹۰) ءَأَمِنْتُ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ^(۹۱) یونس ؑ، واته: وه وه چهی یه عقوبمان له دهریای سور- په پرانده وه، جا فیرعه ون و سهر بازه کانی له پروی سته م وورژمنایه تییه وه شوینیان که وتن، هتا کاتیک که خهریک بوو (فیرعه ون) بخنکی، گوتی: بروام هیئا که هیچ په رستراویک نیه جگه له و زاته ی که وه چهی ئیسرائیل ئیمانیان پیی هیه، وه من له مسوئلمانانم، (خوا پیی

۵۳) توپوهروانی قورنن له باره ی مانای وشه ی (بجهالة) چهند رایه کیان هیه، به لام نه وه ی که رچوهوه کان (الراسخون) له سهری ریککه وتون، نه وه یه که (ابن جریر) گوتویه تی و هه ر کام له: (الرازي) و (ابن کثیر) و (ابو حیان) یش پشتگیریان کرده، (ابن جریر) گوتویه تی: (المراء بالجهالة کل من عصی الله خطأ أو عمدا فهو جاهل حتی ينزع عن الذنب)، واته: مه به ست له (به نه فامی): هه رکه سی که به هه لئ یان نه نه ست سهر پیچی خوا بکات نه فامه هتا ده گپړتیه وه، بروانه: (جامع البیان) ج ۴، ص ۲۰۲-۲۰۳، وه (مفاتیح الغیب) ج ۱، ص ۴، وه (تفسیر القرآن العظيم) ج ۱، ص ۴۶۳، وه (البحر المحيط) ج ۳، ص (۱۹۷-۱۹۸).

۵۴) مه به ست له (من قریب) یش به پای زور به ی زانا توپوهوان، پیش سهر مه رگ (احتضار) ه، وک هه ر کام له (طبري) و (قرطبي) و (ابن الجوزي) و (أبي السعود) گوتویانه: بروانه (جامع البیان) ج ۴، ص ۲۰۴، وه (تفسیر القرطبي) ج ۵، ص ۹۲، وه (زاد المسیر فی علم التفسیر) ج ۲، ص ۳۷، وه (تفسیر أبي السعود) ج ۲، ص ۱۵۶، به لام بېگومانم توبه و گهړنده وه له گوناح، هتا زووتر بی و به په لهر تر بیت چاکترو مسوکه رتر قبول ده کړی، بویه ش هه ندیک له زانایان (من قریب) یان به (فی حال الصحة) لیکداوته وه، وه (قرطبي) له وبار وه گوتویه تی: (انما صحت التوبة فی هذا الوقت لأن الرجاء باق..). بروانه (تفسیر القرطبي) ج ۵، ص ۹۲، واته: بویه له کاتی ساغیدا توبه که ی تهو لای وهر گیرانی چنکه نه پیووستی زانای ماوه.

فه‌رموو) جا ئیستا که بپروا دینی (که چاره‌ت نه‌ماوه) له حالیکدا که له‌وپی‌ش سه‌رپی‌چیت ده‌کردو له تیک‌ده‌ران بووی!!

پیغه‌مبه‌ری خواش ﷺ له‌وباره‌وه که تۆبه‌ له‌کاتی گیانه‌لاو سه‌ره‌مه‌رگدا قبول نه‌یه، فه‌رموویه‌تی: ((إن الله يقبل توبة العبد ما لم يغفر)) رواه الترمذي وأخرجه الحاكم و صححه و وافقه الذهبي و صححه النووي في شرح صحيح مسلم^(٥٥)، واته: بیگومان خوا تۆبه‌ی به‌نده‌که‌ی قبول ده‌کات مادام گیانی هه‌ر له‌نیو جه‌سته‌یدا بئ و نه‌گه‌یشته‌یتته‌ حاله‌تی غه‌رغه‌ره‌ کردن (که مه‌به‌ست پووح گه‌یشته‌نه‌ گه‌روو و کاتی گیان کیش‌رانه‌).

١٢- پیو‌سته به‌ر له‌ کاتی خۆر گه‌رانه‌وه‌و هه‌له‌هاتی له‌ پوژه‌ه‌لاته‌وه‌ بئ:

ئه‌میش مه‌رجیکی دیکه‌ی وه‌رگیرانی تۆبه‌یه‌و، هه‌رکاتیک خۆر له‌ پوژئاواوه هه‌له‌ات، ئه‌مه‌ یه‌کیکه‌ له‌ نیشانه‌ گه‌وره‌کانی کۆتایی هاتنی ژیا‌نی دنیاو ده‌ست پیکردنی هاتنی قیامه‌ت و تۆبه‌ی هیچ که‌س وه‌رناگیرئ، پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌وباره‌وه فه‌رموویه‌تی: (ومن تاب قبل أن تطلع الشمس من مغربها تاب الله عليه) رواه مسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه، واته: وه هه‌رکه‌سیک به‌ر له‌وه‌ی خۆر له‌ پوژئاوه هه‌لبئ تۆبه‌ بکات، خوا لئی خوش ده‌بئ.

دیاره‌ حیکمه‌تی ئه‌وه‌ش که تۆبه‌کردن و گه‌رانه‌وه‌ی کاتی گیانه‌لاو ده‌می خۆر له‌ پوژئاواوه هه‌له‌اتن وه‌رناگیرئ، ئه‌وه‌یه‌ که ژیا‌نی دنیا تاقیگای ئینسانه‌و ده‌رفه‌تی ئیمان هینان و نه‌هینان و چاکه‌کاری و خراپه‌کاری، هه‌یه، به‌لام له‌ کاتی پووح ده‌رچوون و له‌ ده‌می خۆر گه‌رانه‌وه‌دا، ئه‌و هه‌ل و ده‌رفه‌تی تاقیکردنه‌وه‌ (امتحان)یه به‌سه‌ر ده‌چئ، له‌ حاله‌تی گیانه‌لا‌دا، هی ئه‌و ئینسانه‌ که خه‌ریکی گیان سپاردنه‌و، له‌ حاله‌تی خۆرگه‌رانه‌وه‌شدا، هی سه‌رجه‌م موقوفیه‌تی!

وه له راستیدا ئیمان هی‌نان و گه‌پانه‌وه لای خوا، له‌و دوو حاله‌ته‌دا هیچ ئازایه‌تی نیه‌و ده‌بیته شتیکی ناچاریی، وه‌ك پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فرموویه‌تی: ((لا تقوم الساعة حتى تطلع الشمس من مغربها، فاذا طلعت فرأها الناس آمنوا أجمعون)) متفق علیه و اللفظ للبخاري عن أبي هريرة، واته: قیامه‌ت نایه‌ت هه‌تا خۆر له‌ پوژئا‌واوه هه‌لنه‌یه‌ت، جا ئه‌گه‌ر هه‌له‌هات و خه‌لكی بینییان، تیك‌را ئیمان دینن.

ئجا له‌ كو‌تایی ئه‌م ب‌رگه‌ی یه‌كه‌مه‌ی هه‌لی چواره‌مدا -كه‌ وه‌ك پیشت‌ر گوتمان گ‌رنگ‌ترین خالی باسی تۆبه‌و گه‌پانه‌وه لای خوایه‌- به‌ پیویستی ده‌زانم وه‌لامی پرسیاریکی گ‌رنگ بده‌مه‌وه كه‌ بریتیه له‌:

ئایا نه‌گه‌پانه‌وه سه‌ر گوناح مه‌رجه بو‌ وهرگیرانی تۆبه‌؟!

زانایان له‌ وه‌لامی ئه‌م پرسیاره‌دا دوو رایان هه‌یه:

هه‌ندیگ‌یان كه‌ (معتزله‌)شیان له‌ نیودان ده‌لین: نه‌گه‌پانه‌وه سه‌ر گوناح مه‌رجیکی دیكه‌ی وهرگیرانی تۆبه‌یه‌و، هه‌ركه‌سیك پاش تۆبه‌كه‌ی گه‌پایه‌وه‌و بایدایه‌وه سه‌ر ئه‌و گوناح و خراپانه‌ی كه‌ تۆبه‌ی لییان ك‌ردوه ئه‌وه سه‌رجه‌م ئه‌و گوناح و خراپه‌و تاوانانه‌ی پیشووش كه‌ تۆبه‌ لیك‌ردنه‌كه‌یانی شك‌اندوه، دووباره له‌ لیسته‌ی ك‌رده‌وه خراپه‌كانیدا تو‌مار ده‌كرینه‌وه، ئجا خاوه‌نی ئه‌م پایه‌ به‌گشتی دوو به‌لگان بو‌ ئیسیاتی پایه‌كه‌یان دیننه‌وه:

یه‌ك: ده‌لین: تۆبه له‌ گوناحان، وه‌ك موسو‌لمان بوونی بابای كافر وایه، كه‌ كوفره‌كه‌ی و ئه‌و گوناح و تاوانانه‌ی كه‌ به‌ره‌می بوون له‌ كو‌لی ده‌بنه‌وه، وه‌ هه‌ر كاتیك كافر بو‌وه هه‌لگه‌پایه‌وه ئیمان‌كه‌یشی هه‌لده‌وه‌شیته‌وه‌و ك‌رده‌وه چاكه‌كانیشی به‌تال ده‌بنه‌وه، بابای تۆبه‌كاریش به‌هه‌مان شیوه‌یه‌و به‌ تۆبه‌كه‌ی گوناحه‌كاني ده‌س‌پینه‌وه‌و به‌ شك‌اندنی تۆبه‌كه‌یشی دووباره له‌ سه‌ری كه‌له‌كه ده‌بنه‌وه.

دو: ئەم فەرموودهیهش به به لگه دیننهوه^(۵۶) ((عن ابن مسعود رضي الله عنه قال رجل: يا رسول الله! انؤاخذ بما في الجاهلية؟ قال: من احسن في الاسلام لم يؤاخذ بما عمل في الجاهلية، ومن اساء في الاسلام أخذ بالأول والآخِر)) رواه البخاري، واته: پیاویک گوئی: ئەهی پیغه مبهری خوا! ئایا بهوهی که له نه فامیتهیدا کردوومانه، سزا دهریین؟ فەرمووی: ههرکه سیك له ئیسلامه تیدا چاکه کار بئ، له سهر کردهوهی نه فامیتهی لیئ ناپرسریتتهوه، به لام ههرکه سیك له ئیسلامه تیدا خراپه بکات، ئەوه له سهر گوناچهکانی پییشوو و دواپی سزا دهری.

به لام زۆربهی ههره زۆری زانیان که به (اهل السنة والجماعة) ناسراون، ده لئین: ئەگه پانهوه سهر گوناخ مهرجی وهرگیرانی تۆبه و سپرانهوهی ئەو گوناخ و خراپه وه لانه نیه که تۆبه یان لی کراوه، به لکو ههر تۆبه یه که ئەو مهرجانهی که رابردن تیدیدا بن، خوا وهری دهگری و ئەم به لگانهش بو ئیسیاتی رایه که یان دیننهوه:

یه کهم/ ههموو ئەو ئایهت و فەرموودانهی که باسی تۆبه وهرگیران ده کهن، هیچ کامیان ئەو مهرجهی تیدا نیه که نابئ بابای تۆبه کار پاش تۆبه کهی دوچاری هه له و گوناخ ببیتتهوه، به لکو به موته قیی گفت و به لئنی لیبوردن و تۆبه وهرگرتنی بابای تۆبه کاریان تیدایه، بو وینه سهرنجی ئەم دهقانه بده:

۱- ﴿ غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ ﴾^(۳) غافر ﷻ، واته: (خوا) گوناخ پۆش و تۆبه وهرگره، دیاره ههر کام له وشه (غافر) و (قابل) یش، ده لالهت له سهر بهردهوامی ده کهن، چونکه (إسم الفاعل) ن.

۲- ﴿ وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى ﴾^(۸۲) طه ﷻ، واته: وه بیگومان من به ته ئکید زۆر لیبوردهم بو ههرکه سیك بگه ریتتهوه و ئیمان بهینئ و کردهوهی باش ئەنجام بدات و پاشان به پئی پاستدا بپوات.

٣- ((وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ)) رواه البخاري عن ابن عباس رضي الله عنهما، واته: وه هر كه سيك بگه پيته وه لای خوا، دهگه پيته وه سهري (به به زهیی و لیبور دنییه وه).

٤- ((عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي ﷺ فيما يحكي عن ربه عز وجل قال: اذنب عبد ذنباً، فقال: اللهم اغفر لي ذنبي، فقال تبارك وتعالى: اذنب عبي ذنباً، فعلم أن له رباً يغفر الذنب ويأخذ بالذنب، ثم عاد فاذنب، فقال: أي رب اغفر لي ذنبي، فقال تبارك وتعالى: عبي اذنب ذنباً فعلم أن له رباً يغفر الذنب ويأخذ بالذنب، ثم عاد فاذنب فقال: أي رب اغفر لي ذنبي، فقال: تبارك وتعالى: اذنب عبي ذنباً فعلم أن له رباً يغفر الذنب ويأخذ بالذنب، إعمل ما شئت فقد غفرت لك)) رواه مسلم، واته: به بندهیهك گوناخی کرد جا گوتی: ئهی خواجه! له گوناخه كه م ببوره، خوی پایه دارو به رزیش فهرمووی: به بنده كه م گوناخیکی کردو زانی كه په روه ردگاریکی هیه له گوناخ ده بووری و له سه ر گوناخیش سزا دهدات، پاشان دووباره گه راپه وهو گوناخی کردو گوتی: ئهی په روه ردگارم! له گوناخه كه م خوشبه، خوی پایه دارو به رزیش، فهرمووی: به بنده كه م گوناخی کردو زانیکی كه په روه ردگاریکی هیه له گوناخ ده بووری و له سه ر گوناخیش سزا سزای هیه، ئنجا دیسان بایدایه وهو گوناخی کردو گوتی: ئهی په روه ردگارم له گوناخه كه م ببوره، خوی پایه دارو به رزیش فهرمووی: به بنده كه م گوناخی کردو زانی كه په روه ردگاریکی هیه، له گوناخ خوش ده بی و له سه ر گوناخیش سزا دهدات، چی ده ته ویی بیکه (مادام هه میشته توبه بکهی) نه وه لیّت خوش بووم.

(نووي) له شهرحی ئهم فهرمايشته قودسييه دا نووسيويه تی^(٥٧): (الحديث ظاهر الدلالة أنه لو تكرر الذنب مائة مرة أو ألف مرة، أو أكثر وتاب في كل مرة، قبل توبته وسقطت ذنوبه، ولو تاب عن الجميع توبة واحدة بعد جميعها صحت توبته)، واته: ئهم فهرموودهیه به ئاشکرا نه وه دهگه یه نی كه نه گهر گوناخ سه د (١٠٠) جار، یان

هزار (١٠٠٠) جاريان زیاتریش دوباره بیتهوهو، ههموو جاريکیش کابرا توبه بکات، نهوه توبه که ی ودرده گیری و گوناچه کانیسی لاده چن، ههروه ها نه گهر له جیاتی ههموو جاره کانیس و بو ههموو گوناچه کان یه که توبه ش بکات، نهوه توبه که ی هه دروست و ته واره.

دووم / ئنجا بو وه لامی نهو دوو به لگه یه ش که (معتزله) و هاویره کانیا ن بو ئیسیاتی ده عوای خوینیا ن هیان و، ده لئین:

یه که: بیگومان ئیمان هیان و توبه کردن له لایه که و، هه لگه پړانده وه (ارتداد) و توبه شکاندن له لایه کی دیکه وه له یه که جیان و، ناگونجی و قیاس بکرینه سهر یه کدی، چونکه ده قی قورئان و سوننه ت له سهر نهوه هه ن که ئیمان کوفر ده سپرته وهو توبه ش گوناخ لاده بات، وه ده قیش هه ن که کوفرو شیرک و هه لگه پړانده وش ئیمان و چاکه کان لاده بات و هه لده وه شیئته وه! به لام هیچ ده قی که نیه له سهر توبه شکاندن و گه پړانده وه سهر گوناخ چاکه کان هه لده وه شیئته وهو گوناچه کانیس دوباره دینته وه!

به کورتی: خوای دادگهرو به خشره فرموویه تی: ﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ

السَّيِّئَاتِ...﴾ (١١٤) هود، واته: بیگومان چاکه کان خراپه کان ده سپرته وهو لاده به ن، به لام ﴿إِنَّ السَّيِّئَاتِ يُذْهِبْنَ الْحَسَنَاتِ﴾ (٥٨) نیه و نه هاتوه.

دوو: نهو فرموده یه ش که هیان و یانه ته وه هه رچه نده راست و په وانه و هیچ ئیشکالی تییدا نیه، به لام مه به ست پی ی هه لگه پړانده وه (ارتداد) و کافر بوونه وه یه، نه که گوناخباریی، چونکه وشه ی (اساء فی الاسلام) هه رچه نده به موله قیی هاتوه، به لام سیاقی فرموده که و گه لیک ده قی دیکه ی قورئان و سوننه تیش ناچارمان

(٥٨) (ابن عقیل) گوتویه تی: (لا تحبط طاعة بمصيبة الا ورد في الاحاديث الصحيحة فيترفق الاحباط على الموضوع الذي ورد فيه و لا نقيس عليه) بپوانه (الآداب الشرعية) ج ١، ص ١٨٠، واته: چاکه به گوناخ لا ناچی، مه گهر چنده شتیک که له فرموده راسته کاند هاتوون، جا هه لده و شانه و ی کرده و ی چاک به گوناخ، ته نیا تاییه ته به و حالته انه وه که ده قیان ده رباره هاتوه نابرج حالته تی دیکه یان قیاس بکریته سهر.

دهڪن ڪه بلّين: مه بهست له (أساء) ڪافربونه ويه، ڪه بيگومان (السيئة المطلقة) ش هر نه ويه! دياره هر بويه ش (بخاري) په حمه تي خوي ليبيت نه و
فهرمووده ي له ژير نه م ناو ونيشانه دا هي ناو:

(كتاب إستتابة المرتدين والمعاندين وقتالهم و إثم من أشرك بالله وعقوبته في الدنيا والآخرة) (۵۹).

سي: ئنجا نه گهر هاتباو گوناخ نه كړنه وه، مهرجي وهرگيراني توبه بووايه، ده بوايه
بلّين: هه ڪه سيك توبه ي كړد، ده بي پاش توبه كړنه ڪي پاريژراو (معصوم)
بي!! به لام ناشكرايه ڪه زانايان له سر نه وه يه ڪدهنگن ڪه جگه له پيغه مبهراڼ -
عليهم الصلاة والسلام- هيچ ڪه س له هه له و گوناخ پاريژراو نيه.

چوار: پاشان ده ليڻ: نه گهر گريمان ده ڪه ڪاني ديكي قورپان و سوونه تيش
پراجيايي (اختلاف) و مشت و مري زاناو پيشه و ايان هه لڳرن، نه وه بيگومان
فهرمووده قودسيه ڪي ڪه پابردو (مسلم) له (أبو هريرة) وه هي ناويه تي، هيچ
ئيشكاليك له و پوهه و نه لي و دهق (نص) ه له جيگاي تيگ گيراندا (في محل
النزاع)، چونكه خوي په روه ردگارو به خشنده به پووني و پاشكاوي له
جاري (۶۰) سي يه ميان چواره مدا به بنده گوناخ باره توبه ڪاره ڪي خوي
فهرمووه: (أعمل ما شئت فقد غفرت لك) دياره دواي فهرمايشتي خواو
پيغه مبهركه يشي ﷺ هيچ ڪه س قسه ي ناميني.

خالی دووهم : فاکته رو هوکاره گانی سه رگرتنی توبه ی راست و ساغ:

خوینهری بهریز!

دوای ئه وه ی له خالی یه که مدا باسی مهرج و نیشانه گانی توبه و بو لای خوا گه پانه وه ی راست و ساغ (التوبة النصوح) مان کرد، جئی خوینه تی له م خالی دووهمه شدا باسی ئه و هوکارو فاکته ره سه ره کییانه بکهین، که یارمه تی بابای توبه کار (تائب) دده دن، که توبه که ی سه ریش بگری و به ریش بگری! که ئه مانه ن:

١/ هه و لدان بو هه رچی زیاتر له خوا نزیکه بوونه وه و دامه زرانندی ئیمان:

وهك چون كوفرو له خوا دووركه وتنه وه مایه ی گوناح و تاوان و هه ر نه گبه تی و مهینه تییه كه، ئیمان و له خوا نزیك بوونه وه ش چاوكی هه موو چاكه و نیعمه ت و خپرو خوشیی و سه ربه رزییه كه له دنیا و قیامه تدا.

هه ربویه ش پیغه مبه ری خوا ﷺ خوای په ره ر دگار له سه ر زمانی فه رموویه تی:

﴿ فَفَرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ٥٠ وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ

مُبِينٌ ٥١﴾ الذاریات ، واته: ده جا به ره و خوا را بکه ن بیگومان من له وه وه بو ئیوه

ترسینه رو بیدار که ره وه یه کی ئاشکرام، وه هیچ په رستراوی دیکه په گه ل خوا مه خه ن، چونکه من له وه وه بو ئیوه ئاگادار که ره وه یه کی ئاشکرام.

ئنجا وهك چون پلّیته ی چرا به هو ی نه وت و سووته مه نییه ك که تی ی کراوه،

ده گری و شوعله ی هیه، ئیمانی ش به هو ی به ندایه تی بو خوا و فه رمان به ری بو کردنی و پا به ندی به ئایین و شه ریه ته که یه وه، گه شه و زیاد ده کات و به

پیچې وانه شه و هک چرای بې نهوت، دهک وېته پلته پلته و خفه و بې شوق ده بې... هتد (۶۱).

۲/ دووره په ریښی له براده ری خراپ و دوورگه و تنه و له شوینی تیدا
گوناحبار بوون:

همه دوست و براده ری خراپ و هم ژینگه و دوروبه ری خراپ و گندهل،
 گه وړترین کاریگه ریان هیه له سهه په لکیش کردنی مروقه بهرو گوناح و خراپه،
 دیاره دوست و براو دوروبه ری چاک و پاکیش به پیچې وانه و به شترین هوکارو
 دستبارگری ئینسانن بو خواپه رستی و چاکه کاری.

بیگومان بابای تازه گه پاره بهرو خواو دست له خراپه هه لگرتو و دست به
 چاکه و طاعت کردوش، هک نه خوشی تازه هه لساوه ده بې زور هو شیارو بیدار
 بې و خوی پیاړیږی، چونکه په ننگه به پشووه بایه کی شوبه هیه و به کزه بایه کی
 شه هو ته کی، وه زعی تیځ بچی و پیسی توبه که ی بیته و به خوری!

خوای به رزو مهن دهر باره ی کاریگه ری سه لیبی دوست و براده ری شووم و
 به دغه، ده فهرموئ: ﴿وَيَوْمَ يَعْضُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَلَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ
 سَبِيلًا﴾ (۲۷) ﴿يَوْمَ لَقِيَ لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فَلَانًا خَلِيلًا﴾ (۲۸) ﴿لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي
 وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا﴾ (۲۹) الفرقان، واته: وه نهو پوږه (بیته به رچاو)
 که بابای سته مکارو گوناحبار هه ردوک دهستی خوی ده گه زی، ده لی: خوږگه له گه ل
 پیغه مبه ردا ریگام گرت بایه بهر، هه ی هاوار بو من! بریا فلانه که سم به دوست
 نه گرتایه، چونکه بیگومان له کتیبی (خوا) لایدام پاش نه وه ی بوم هات، وه
 شه یطانیش زور پشنتی مروقه به رده دات له ته نگانه دا.

(۶۱) له کتیبی: (ریگای صالح بوون و بهرو خوا چوون) دا به شینکی سهر به خومان بو نهو بابه ته تهرخان کردوه به ناوی:
 (تویشووی ریگا: به چی بهرو خوا بیجنه)، پروانه: چاپی چاوه، نویسنده کی تده فسر.

هروه‌ها پیغمبري خواش ﷺ له و فرموده‌دا که (بخاري) و (مسلم) له (ابو موسی الأشعري) یه‌وه ده‌یگړنه‌وه برادرې چاک، وهک میسک فروش و هی خراپیش، وهک ئاسنگه‌رو کووره‌چی داده‌ئې^(۶۲).

درباره‌ی به‌جیه‌یشتنی ژینگه‌و د‌ورو‌به‌ری خراپیشه‌وه، ئه‌و فرموده‌یه زور باوه که (مسلم) له (ابو سعید الخدری) یه‌وه گپ‌راویه‌ته‌وه باسی پیاوړیک دهکات که نه‌ودو نو^(۹۹) که‌سی کوشته‌وه ده‌یه‌وئ توبه‌بکات و سهره‌تا ده‌چیته‌ لای راهیبیک و پئی ده‌لئ: ئایا پئی توبه‌م ه‌یه؟! ئه‌ویش ده‌لئ: نه! کابرا ئه‌ویش ده‌کوژئ و سه‌د^(۱۰۰) ته‌واو دهکات! پاشان ده‌چیته‌ لای زانایه‌ک و پاش ئه‌وه‌ی زانایه‌که بوی پوون دهکاته‌وه که د‌رفه‌تی توبه‌ی ه‌یه‌و، توبه‌ دهکات، زانایه‌که ئاموژگاری دهکات و پئی ده‌لئ: (انطلق الى أرض كذا وكذا فإن بها أناساً يعبدون الله فاعبد الله معهم ولا ترجع الى أرضك فإنها أرض سوء)، واته: بچو بو فلا‌نه سهرزه‌مینه‌ی ئاواو ئاوا، چونکه که‌سانیکي لئ ه‌ن خوا د‌په‌رستن، توش خویان له‌گه‌ل بیه‌رسته، به‌لام نه‌گه‌رپیه‌وه شوینی خوت، چونکه شوینیکی خراپه^(۶۳).

۳/ له ش‌هیتان وریابوون و له‌خو پرسینه‌وه:

ئهمیش هوکارو فاکته‌ریکی یه‌کجار پیویست و گرنه‌گه بو پاریزانی بابای توبه‌کار له خلیسکان و دو‌باره گپ‌وده بوونه‌وه‌ی گوناح و تاوان، جاري ش‌هیتانی به‌د ف‌ه‌ر ئه‌وه بیگومان و ه‌چه‌ی ئاده‌م، له ش‌هیتان دوژمنی سهرسه‌ختریان نیه، خوی میهره‌بان فرموده‌یه‌تی: ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ

۶۲) که تدمه ده‌قه‌که‌یه‌تی: (إنما مثل المجلس السوء، كحامل المسك ونافخ الكير، فحامل المسك إما أن يُحْيِيكَ، وإما أن يَبْتَاعَ مِنْهُ، وإما أن تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً، ونافخ الكير إما أن يحرق ثيابك، وإما أن تجد ريحًا خبيثَةً)، بخاري: ۵۵۳۴، مسلم: ۲۶۲۸.

۶۳) پروانه: (الآداب الشرعية) لابن المفلح، ج ۱، ص (۱۱۹-۱۲۰)، (فصل: فيما على التائب من فعل العبادات ومفارقة قرين السوء ومواضع الذنوب).

(۶) فاطر ﷻ، واته بیگومان شیطان دوزمنتانه، دهجا نیوښ به دوزمنی بزانونو درایهتی بکن، بیگومان نهو پیړهکې بؤ نهوه بانگ دهکات که بینه خاوهنی کلپه (ی دوزخ).

بؤ شهرو خراپه و مترسی نه فسیش، نه و نده بهسه که پیغمه به ریکی پاک و چاکی وهک (یوسف بن یعقوب بن إسحاق بن إبراهيم) -عليهم الصلاة والسلام- له و باره وه دهغه موی: ﴿وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (۵۲) یوسف ﷻ، واته: وه نه فسی خوم به بی هله و په له ناگرم، چونکه بیگومان نه فسی زور فهران به خراپه دهکات، مه گهر که سیک په روه ردگارم به بهزه یی خوی له شه پری چه پاله ی بدات.

جا هر چی شهیتانه ته نها چه کی که بتوانی پی له گه لی به رنکار ببینه وه، چاک به نده ی خوابوون و هاناو په نا بردنه بهر خواو خو پی لی پاراستنی خوتخوته و نده دانی پیس و به دیه تی، وهک خوا ی به خشنده فهرمو یه تی: ﴿وَلَا يَزَعَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ (۳۰) الأعراف ﷻ، واته: وه هر کاتیک له شهیتانه وه نفورچکه ی خوتخوته یه کت لیگرا، نه وه یه کسهر په نا بهر بهر خوا، بیگومان نهو بیسه رو زانایه (۶۴).

بؤ نه فسیش کاریگه رترین چهک، سه رکونه کړدن و لیپرسینه وه و مه رزم کړدن و جله و توند کړدنیه تی و خوا ی په روه ردگار گفتم و به یی دا وه به هر که سیک که نه فسی له ئاره زوو و داخوازییبه نارواکانی بگیړته وه و له جوغزی شهر عدا کونترپول (ضبط) ی بکات و، له سهر جاده ی هیدایه ت پاره ستاوی بکات به بهه شتی پازا وه و نه پراوه ی شاد بکات: ﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ﴾ (۴) ﴿فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ﴾ (۵۱) النازعات ﷻ، واته: وه به لام هر که سیک له پله و پایه ی په روه ردگار ترسی و نه فسی له ئاره زوو کان بگیړته وه، نه وه مسوگر به بهه شت جیگا و مه نزلگایه تی (۶۵).

(۶۴) له بهرگی یه کدی کتبی (خوا به رستی نیسلا می) دا جوان باسی چونی به تی بهر ه لستی کړدن خوتخوته و فیله ییلانی شهیتانمان کړوه، پروانه: چاپی دووم / نویسنکی ته فسیر.

(۶۵) له (ریگای صالح بوون) دا به تپرو ته سه لی باسی چونی به تی و هوکاره کانی ته زکیه ی نه فسمان کړوه.

۴/ بهردهوام بوون له سهر په شیمانی و داوای لیبوردن له خوا کردن:

ئهمیش دهسته بهر کهر (ضامن) یکی یه کجار گه وره و بنه پرتیه بو له سهر جاده ی هق مانه وهی بابای بو لای خوا گه پراوه (التائب الى الله) و نه خلیسکانی و لانه دانی، ئنجا نیشانه ی بهردهوام بوون له سهر نه و په شیمانی یهش بریتیه له داوای لیبوردن له خوا کردن یی پسانه وه، چونکه ئینسان که ههستی کرد گوناچار و خهتاباره، دیاره داوای لیبوردنیش دهکات، خوای گوناچیوش فهرموویه تی: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ اللَّهُ ذُنُوبَهُ إِلَّا

اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ (آل عمران ۳۵)، واته: وه نه و که سانه ی که ههر کاتی که کاریکی دزیویان کرد، یان سته میان له خویان کرد، خویان دیتته وه یادو داوای لیبوردن بو گوناچه کانیاں دهکن، وه کی هیه جگه له خوا له گوناخان ببوری، وه له کاتی که ده زان سهر پیچی فهرمانی خوا چند خراب و شوومه، له سهر نه وهی که کردوویانه بهردهوام نه بوون.

شایانی باسیشه که ئینسان به هو ی دهوام کردن له سهر داوای لیبوردن له خوا کردن (استغفار الله) وه نه بهر هه مانه ی دهستگیر دهبن:

یهک: ههر که سی که راستی داوای لیبوردن له خوا بکات، خوا لی خوش دهبی، وه که له چندان دهقی قورئان و سوننه تدا در ده که وی، بو وینه:

۱- نوح - علیه السلام - وه که خوی دادگر لی گپراوه ته وه، فهرموویه تی: ﴿فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا﴾ (نوح ۱۰)، واته: جا گوتم (به گه له کهم) داوای لیبوردن له په روه دگارتان بکه ن بیگومان نه و زور لیبورده یه

۲- ((عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه عن النبي ﷺ انه قال إبليس: أي رب لا أزال أغوي بني آدم مادام أرواحهم في أجسادهم، قال: فقال الرب عز وجل، لا أزال اغفر لهم ما استغفروني)) رواه أحمد ورواه الحاكم بلفظ آخر وقال هذا حديث

الإسناد ولم يخرجاه، واته: پیغه مبهر ﷺ فهرموویه تی: ئیبلیس گوتوویه تی: ئه ی پهره ردگارم! وه چه ی ئاده م هه تا گیانه کانیان له جهسته کانیاندا بن، خه ریکی گومرا کردنیان ده بم، (پیغه مبهر) ﷺ فهرمووی: پهره ردگاری زال و پایه داریش فهرمووی: منیش هه تا داوای لیبوردنم لی بکه ن هه ر لییان خوش ده بم.

دوو: وه به هو ی داوای لیبوردن له خوا کردنه وه، خوا به لا و ئازارو گرفتارییه کان لاده دات، وهك فهرموویه تی: ﴿وَمَا كَانَتِ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ﴾ (الأنفال) ، واته: وه له کاتی کدا داوای لیبوردن لی بکه ن، خوا سزاو ئازاریان نادات.

سی: وه به هو ی داوای لیبوردن له خوا کردنه وه، نازو نیعمه تی مادیدی و مه عنه ویی پوو له مروقه کان ده که ن و تووشی خیره خوشی ده بن: ﴿وَأَنْ أَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُبَوِّأُ إِلَيْهِ يُمْتِعُكُمْ مَّتَعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَتُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ، وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ﴾ (هود) ، واته: وه که داوای لیبوردن له پهره ردگارتان بکه ن و پاشان بگه پینه وه لای، ئه وه مسوگه ر هه تا کاتی دیاریکراو له گوزه رانیکی خوش به هره مه ندتان ده کات.

ههروه ها (هود) یش - علیه السلام - هه مان موژده ی به گه له که ی داوه: ﴿وَيَقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُبَوِّأُ إِلَيْهِ يَرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَىٰ قُوَّتِكُمْ﴾ (هود) ، واته: وه ئه ی گه له که م داوای لیبوردن له پهره ردگارتان بکه ن و پاشان بگه پینه وه لای، بیگومان بارانی به خو پزه متان بو دهنیری، وه هیزو پیزی دیکه ش ده خاته گه ل هیزو پیرتان.

چوار: وه داوای لیبوردن له خوا کردن مایه ی کار ئاسانی و دهرووی خیره لی کردنه وه یه، وهك پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: ((من لزم الإستغفار جعل الله

له من كل همَّ فَرَجاً ومن كل ضيق مَخْرَجاً، ورزقه من حيث لا يحتسب)) رواه ابن ماجه عن عبدالله بن عباس رضي الله عنهما، واته: ههركه سيك له سهه داواي ليبوردين له خواكردن بهردهوام بي، خوا بو ههه خه ميك فهراحييهك و بو ههه سهغهله تيهك دهروويهكي بو دههههسيئي، وه به جوړيك كه بو خوئي چاوه پرواني ناكات پوړي ده داتي.

پيښ: پاشان داواي ليبوردين له خوا كردن، دهبيته مايهه هه ميشهه دايم گهش و پوون و پاك و خاوين مانه وهه دل و دهروون و چلكن نه بووني و ژهنگو ژار نه گرتني، وهك پيغه مبهري خوا ﷺ فهرموويهتي: (إن المؤمن إذا أدّنب كانت نكتة سوداء في قلبه، فأن تاب ونزع واستغفر صقل قلبه، فأن زاد زادت، فذلك الران الذي ذكره الله في كتابه (كلا بل ران على قلوبهم ما كانوا يكسبون) رواه ابن ماجه ورواه الترمذي وقال: هذا حديث حسن صحيح، واته: بهروادار كه گوناخي كرد خاليكي رهش له دليدا پهيدا دهكات، جا ئه گهر گهرايه وهه دهستي هه لگرت و داواي ليبوردي كرد، دلي سپي و ساف دهبيته وه، به لام ئه گهر گوناخي زياد كردن خاله رهشه كانيش زور دهبن، ههتا دهبيته وهه ژهنگهه كه خوا له كتيبه كهيدا باسي كروه: (نهخير، بهلكو كروهه خراپه كانيان ژهنگه له سههه دليان پهيدا كروه).

به كورتي و به كوردي: هه ميشهه دايم په شيمانيي و گوناخ و خراپه له بيربوون و له بهر چاوبوون، دهبيته مايهه بهردهوام داواي ليبوردين (استغفار) له خوا كردن، هه ميش بو چاوي توبه و گهراڼه وه لاي خوا، وهك وهه بهرژانگو پيلوو فرميسكانه وايه، كه چاوي سهه دهپاريژن و ناهيلن دووچاري تهه و تانهه ليلي بي.

٥/ سه‌رگه‌رم بوون به کردهوهی چاک و زیکرو پارانه‌وه‌وه:

ئه‌میش هوکارو فاکته‌ریکی دیکه‌ی گرنگی تۆبه‌ بردنه سه‌رو پاشه‌کشه نه‌کردن و به‌ره‌و گوناح و بانه‌دانه‌وه‌یه به‌ره‌و خراپه.

هر بۆیه‌ش خوی کاربه‌جی له گه‌لیک ئایه‌تاندا که باسی تۆبه‌ی کرده‌وه، باسی کرده‌وه‌ی چاکیشی له‌گه‌ل کرده‌وه، بو وینه:

* ﴿وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ﴾ (٨٢)

* ﴿إِلَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا﴾ (٦٠) مریم

* ﴿فَأَمَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَحَسْبَىٰ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ﴾ (٦٧) القصص

(سید قطب) له ته‌فسیری ئایه‌تی ﴿وَمَن تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ

مَتَابًا﴾ (٦٧) الفرقان ﴿دا گوتویه‌تی: (٦٦) (بیگومان کرده‌وهی چاک (العمل الصالح) ده‌یسه‌لمینی که تۆبه‌که راسته‌و به‌هیند گیراوه، وه له هه‌مان کاتیشتا قه‌ره‌بوو‌کردنه‌وه‌و که‌لین پر‌کردنه‌وه‌یه‌کی یه‌کجار کاریگه‌ریشه بو نه‌فس، که ده‌ست له گوناح و سه‌رپیچی هه‌لبگرئ، چونکه بیگومان سه‌رپیچی‌کردن (المعصية) کرده‌وه‌و جموجو‌لی‌که پیویسته به‌کارو جوول‌یه‌کی دژ، که‌لین و بۆشاییه‌که‌ی پر بکریته‌وه، ئه‌گه‌رنا نه‌فس به‌هو‌ی ئه‌و بۆشاییه‌وه که پاش ده‌ست له گوناح هه‌لگرتن هه‌ستی پی ده‌کات، دووباره به‌لای گونا‌حدا ده‌چیته‌وه).

ئنجا له نیو طاعت و کرده‌وه چاکه‌کاندا زیکری خوا و پارانه‌وه (ذکر الله و الدعاء) (٦٧)، کاریگه‌رییه‌کی تایبه‌تیان هه‌یه بو پاره‌ستاوی و نه‌له‌خشاوی بابای تۆبه‌کارو به‌ره‌و خوا و چاکه وهرچه‌رخاو.

(٦٦) پروانه: (في ظلال القرآن) ج ٥، ص ٢٥٨٠.

(٦٧) له بدرگی چواره‌می کتیی: (خواپه‌رستی ئیسلامی) دا دروشمی پینجه‌م (زیکری خوا) دا، به‌دریژی باسی ئه‌م بابه‌ته‌مان کرده‌وه، پروانه: چاپی، دووه‌م/ نویسنه‌گی ته‌فسیر

جاری هه‌رچی زی‌کرو یادی خوایه، ئه‌وه خوای به‌خشه‌رو خاوه‌ن که‌په‌م و لوط‌ف
خو‌ی رای‌گه‌یانده‌وه که‌ مایه‌ی ئارامیی و ئوخ‌زن و ته‌س‌کینی دلانه: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا
وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ (٢٨) الرعد.

ئنجا بی‌گومان دل و ده‌روونی بابای گونا‌خبارو سه‌ری‌چیکه‌ر به‌هوی گونا‌ح و
خراپه‌وه په‌ش و برش و په‌ق و ته‌ق و نه‌خوش و بی‌هوش بو‌وه، پی‌ویسته به‌ مه
لحه‌می زی‌کرو یادی خوا دو‌وباره سپی و ساف و نه‌رم و گه‌رم و ساغ و هوشیار
بی‌ته‌وه، هه‌روه‌ها پارانه‌وه‌ش پۆلیکی یه‌ک‌جار گه‌وره و گرنگی هه‌یه له توند و تۆل و
گه‌رم و گو‌ر پا‌گرتنی په‌یوه‌ندی نی‌وان به‌نده‌و خوای به‌ ته‌نها په‌رسترا و په‌نا پی
براو و داو‌الی‌کاروداو، هو‌کاریکی گه‌وره‌ی زی‌اتر دابه‌زی‌نی به‌خشش و هیدایه‌تی خوا
که‌په‌م و لوط‌ف و به‌زه‌یی بی‌ سنو‌وریه‌تی، وه‌ک فه‌رمو‌ویه‌تی: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ
ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ (١٠) غافر، واته: وه‌ په‌روه‌رد‌گارتان فه‌رمو‌ویه‌تی: لی‌م بی‌ارینه‌وه
به‌ ده‌نگ‌تانه‌وه دیم...

وه له فه‌رمو‌وده‌یه‌کی قود‌سیدا فه‌رمو‌ویه‌تی: .. ((یا‌عبادی: کلکم ضالّ الا من
هدیته فاستهدونی (هدکم..)) رواه مسلم عن ابی نر‌ضی الله عنه، واته: ئه‌ی
به‌نده‌کانم! هه‌مو‌وتان سه‌ر‌گه‌ردانن، مه‌گه‌ر ئه‌و که‌سه‌ی من هیدایه‌تم دابی، ده‌جا
داوای هیدایه‌تم لی‌ بکه‌ن پێ‌رو‌ونی‌تان ده‌که‌م.

٦/ گه‌ش‌بینیی و ئومید و هی‌وای پته‌و به‌ په‌حه‌مه‌ت و به‌خشنده‌یی خوا بوون:

خا‌نا‌سان گو‌وتویه‌نه: شه‌یتان بۆ یه‌کی‌ک له دوو شتان له مرو‌ق‌دا هه‌ول ده‌دات،
هه‌ر‌کامی‌کیانی چه‌نگ بکه‌وێ پازیه‌یه: له خو‌بایی بوون (الغُور) له‌کاتی سه‌ر‌که‌وتن و
هه‌بو‌ندا، وه‌ بی‌هیا‌بوون (الیأس) له‌کاتی که‌وتن و نه‌بو‌ندا.

جا یه‌کی دیکه له هو‌کاره گرنگه‌کانی سه‌ر‌گرتنی تۆبه‌ی بابای به‌ره‌و خوا گه‌راوه،
ئه‌وه‌یه که‌ وریا بی‌ و به‌هوی هه‌نانه پیش جا‌وی گونا‌ح و خراپه‌کانیه‌وه، گیر‌وده‌ی

دهردی کوشندهی نا ئومیدی و دهست له خوشوردن نهیی و، یهکیک له دوو نامانچه گرنهگهکانی شهیتان نههینته دی.

دیاره هاندانی ئینسانیش بۆ گهشبینیی و ئومیدو هیوای زۆر به په حصهت و بهخششی خوا بوون له قورئان و سوننهتدا زۆر دیتته بهرچاو، بۆ وینه:

۱- ﴿قُلْ يٰعِبَادِیَ الَّذِیْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰی اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ یَغْفِرُ الذُّنُوْبَ

جَمِیْعًا اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ ﴿۵۳﴾ الزمر، واته: (ئهی موحه ممهه) بهو بهندانهم بلی

که بهرانبهه به خویان زیادهپوییان کردوه! له بهزهیی خوا نا ئومید مهبن، بیگومان خوا له تیکرای گوناچهکان دهبووری، مسوگهر ههر ئهوه لیپوردهی به بهزهیی.

۲- ((عن ابي هريرة رضي الله عنه عن النبي ﷺ يقول الله عز وجل: انا عند ظن

عبدي بي، وانا معه حين يذكرني، ان ذكرني في نفسه ذكرته في نفسي، وان ذكرني في ملأٍ ذكرته في ملأٍ خیر منهم، وان تقرب مني شبرا تقربت إليه ذراعاً وان تقرب إليّ ذراعاً، تقربت منه باعاً، وان اتاني يمشی اتيتته هرولة)). رواه مسلم، واته:

خوای بالادهست و پایه بهرز دهفرموی: من به گویرهی بۆچوونی بهندهکه مه بهرانبهرم، وه من لهگهلی دام کاتییک یادم دهکات، جا ئهگهر له دلی خویداو له بهر خویه وه یادم بکات، منیش له لای خومه وه یادی دهکه مه ئهگهر له نیو کومه لیکیدا یادم بکات منیش له نیو کومه لیکی له وان چاکتردا یادی دهکه مه، وه ئهگهر بستیک لیم نزیك بیتته وه، باسکیک لیی نزیك ده بهمه وه، وه ئهگهر باسکیک لیم نزیك بیتته وه، من بالیک لیی نزیك دهکه ومه وه، وه ئهگهر بهرۆیشتن بۆ لام بی، به پاکردن دهچمه لای.

(نووی) له راقهی ئه مه فهرماشته بهرزو پیروژدها گوتوویه تی: (۶۸) (ومعنی انا عند ظن عبدي بي: أي بالغفران له اذا استغفر، والقبول اذا تاب، والاجابة إذا دعى، والكفاية إذا طلب، وقيل: المراد به الرجاء وتأميل العفو وهذا أصح)، واته: وه

مانای: من به گوڙه ی بوچوونی بهنده که مم بهرانبهرم، یانی: به لیبوردن نه گهر داوای لیبوردن کرد، وه به وهرگرتن نه گهر گهراپیه وه، وه به دنگه وه چوون نه گهر پاراپیه وه، وه به مشوور لی خواردن، نه گهر داوای کرد، وه گوتراوه: مه به ست پی ی ئومیدو هیوای لیبوردن خستنه بهرچاوه و، نه مهش راست تره.

۷/ نه به زین و کول نه بوون و گوڙنه دان به هو ی دوو باره لادان و خلیسکانه وه:

نه میش هوکارو فاکتهریکی دیکه ی گه وره ی سهرو بهرگرتنی توبه و گهراڻه وه لای خوای به به زهی یه و زاده و بهرهمی هوکاری پیشه وه شییه تی.

خوای به خشنده و پیغه مبه رکهیشی ﷺ له چندان دهقی قورئان و سوننه تدا، مروقیان هانداوه و هه لئاوه بو نه به زین و پاشه کشنه کردن و چهك فرینه دان و سهنگه ر چول نه کردن، له بهرانبهر شهیتان و پیلان و فیل و تهله و داوه کانیداو، رایانگه یانده وه که هه میشه و دایم ده رگای توبه لی وهرگیران و به خشران ئاوه لاهه سر پشته و، ئینسان هه رچنده زور گونا حبارو ناله بار بی و یه کجاری خو ی پیس و چلکن و لیخن کرد بی، دیسان ره حمهت و به زهی و لیبوردن و به خشش و کهرهمی خوا، گه وره ترو فراوانتره! با سهرنجی نه م چهند دهقه بدهین:

۱- ﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ﴾ (۱۵۶) الأعراف، واته: وه به زهی من هه موو شتیکی گرتوته وه.

که واته: به زهی و لیبوردن و به خشینی خوا له هه موو کهس و هه موو دروست کراویک گه وره ترو فراوانتره و بهو پییه روو له هه ر گونا حیک بکات، هه رچنده زور زل و ناقولاش بی دایده پوشی.

۲- ﴿وَهَلْ يُجْزَىٰ إِلَّا الْكُفُورُ﴾ (۱۷) سبأ، واته: وه ئایا جگه له سیله و ناسو پاس سزای هیچ کهس دیکه ددهین؟!

که واته: ئینسان مه گهر سیله و پی نه زان و بی نه مهک بی، نه گهر نا خوا

۳- ((لما خلق الله الخلق، كتب في كتاب فهو عنده فوق العرش: إن رحمتي سبقت غضبي)) رواه البخاري ومسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه، واته: كاتيك خوا دروست كراوه كانی خولقاندن، له نووسراویك كه له سر بارهگا له لایه تی نووسی: بیگومان به زهیی یه كه م پيش تووړه یی یه كه م كه وتوته وه.

۴- ((والذي نفسي بيده لو لم تذبوا لذهب الله بكم وجاء بقوم يذنبون فيستغفرون الله تعالى فيغفر لهم)) رواه مسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه، واته: سویند به و كه سهی كه گیانی منی به دهسته، نه گهر هاتباو گوناختان نه كړدبايه، خوا ئیوهی لاده بردو كومه ئیكي ده هیان گوناح بكن و داواي لیبوردن بكن و نه ویش لیان ببوړی!

كه واته: با هیچ كه س به هوئی خلیسكان و هه له نگووتنی چند باره وه، بی هیوا نه بی و نه به زی و كول نه بی و كول نه دات و، دلنیاو مسوگه ریش بی كه مادام له سر جاده ی شهرع بی و پیسمانی به ندایه تی بو خوا كردن و توبه و داواي لیبوردن لیكردنی هر له گهر دندا بی، خواي بی سنوور به به زهیی و به خشنده و میهره بان، هر به چاوی په حمه تی خوی ته ماشای دهكات!

با كوتایی هم خالی دووه مهش، به م فه رمایشته به رزو دلخوشكهری خواي په روه دگار بینین كه پیغه مبه ری دلنرم و میهره بانی لی دكیرپته وه:

((عن انس رضي الله عنه قال سمعت رسول الله ﷺ يقول: قال الله تعالى: يا ابن آدم! إنك ما دعوتني ورجوتني غفرت لك على ما كان منك ولا أبالي، يا ابن آدم! لو بلغت ذنوبك عنان السماء ثم استغفرتني غفرتُ لك، يا ابن آدم! إنك لو أتيتني بقراب الارض خطايا، ثم لقيتني لا تشرك بي شيئا، إلا أتيتك بقرابها مغفرة)) رواه الترمذي وقال: حديث حسن، واته: خواي به رز فره موويه تی: نهی ئاده میزاد! بیگومان هه تا تو لیم وه پارپی و ئومیده وارم بی، هر لیث دهبورم، هرچییه كت كړدبی به لامه وه گرنگ نیه! نهی ئاده میزاد! نه گهر گوناچه كانت بگه نه چه شمه ندازی ئاسمانی پاشان داواي لیبوردن لی بكه ی لیث خوش دهم! نهی ئاده میزاد! مسوگه ربه نه گهر تو

پړاوپړی زه مین گونا خانم بۆ له گهل خوت بهینی، به مهرجیک که ده مگه یه هاوبه شم
بۆ دانه نیی، منیش لیواو لیوی زه مین لیبوردنت بۆ دینم!

پیشم وایه موژده له مه گهره ترو دلخوشکرتو بۆ بابای توبه کاری له سهر داوای
لیبوردن کردن به رده وام، نیه و نابی.

بیگومان مه به سستیش له م دهقانه پیگرتن و پیښگیریی کردنه له به زین و تیکشکان و
نائومید بوون و، خو له بهرچاو که وتن و خو له بهرچاو بیزاران، به هوئی گوناخ و هله و
که م و کووپییه کانه وه، نه ک پړی بۆ گوناخ کردنه وه و بیباک کردن، له توله و سزای
خوا! گوتراویشته: (لکل مقام مقال).

که سیکیش شاره زای عه قیده ی شیوینراوی نه صپرانیه کان بی، له و باره وه که
همو و ئینسانه کان هر به زگماک به گوناخ بار ده زانن! پاشان بشرانی که ئه و جوړه
بیروبوچوونه به ناو ئایینی یه ئه فسانه و داهینراوه خه لکی ئه وروپا و پوژئاوای
تووشی چه ندان جوړه گړی و نه خوشی دهر وونی (عقد و امراض نفسیه) کردوه، وهک
(فریید) و دهر ووناسه کانی دیکه، به هله یان به راست ئاماژه یان پیکردوه، زیاترو
چاکتر حیکمه تی ئه م دهقه شهرعیانه ی بۆ ئاشکرا ده بی.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

بەشى پىنچەم:

تۆبە لە چى و چى دەكرى؟!

ئەم بەشەش لە سى خالى سەرەكيدا دەخەينەپوو:

خالى يەكەم: ناوہ گشتیپەكانى گوناح و سەرپىچىپەكان.

خالى دووہم: گوناحەكان يەكسان نین، بەلام تۆبە لە ھەموویان
پىويستە.

خالى سىيەم: ئەو ھۆيانەى گوناحە گچكەكان لە ھوكمدا دەگوپن
بۆ ھى گەرە.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

خوښه‌ری به‌رړ!

دواى نه‌وهى له به‌شه‌کانى پيشوودا زانيمان توبه‌و گهړاندوه لای خوا چييه‌و؟
چونه‌و؟ هوکمی چييه‌و؟ مهرجه‌کانى توبه‌ی راست و ساغ چين و؟ نه‌و هوکارانه چين
که ئينسان به‌هويانه‌وه ده‌توانى پاره‌ستاو و نه‌له‌خشاوبى و، دووچارى پاشاکشه‌و
شکست نه‌بى، له به‌رانبه‌ر شه‌يتان و فيل و پيلانه‌کانى و نه‌فس و ئاره‌زوو و خواسته
نا شه‌رعييه‌کانيدا؟ کاتى نه‌وه هاتوه که له‌م به‌شى پينجه‌مه‌شدا تيشک بخه‌ينه سهر
خودى نه‌و شتانه‌ی که به‌گوناح و خراپه‌و تاوان داده‌نرېن و توبه‌ ليک‌ردنيان
پيوسته، جا ئيمه خوا ياربى له سى خالاندا باسى نه‌و گوناخانه ده‌کين که
توبه‌يان لى ده‌کړى، به‌م شيوه‌يه‌ی خوارى:

ameer.maktab@yahoo.com

 /AliBapir

 /AliBapir

 /MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

خالی یه کهم: ناوه گشتیه کانی گوناح و سه ریچییه کان^(۶۹):

گوناح و سه ریچییه کان و یپرای ئه وه ی که هه رکامیکیان ناوی تایبه تی خوی هه یه، که بیگومان سه ر ژمیژم کردنیان زۆر زه حمه ته، به هه موشیان چه ند ناوونیشانیکی گشتییان هه یه، که هه رکام له و ناوونیشانانه هه موویان، یان زۆربه یان ده گرنه وه.

جا به نده پاش سه رنجدان و تیوه پامانی قورئان، ئه م چه قده (۱۷) ناوه گشتیه م که و تنه به رچاو، که ئه وه له خواره وه ریزیان ده که م:

(۱) اِثم: که له کوردیدا هه ر به (گوناح) مانای ده کړی و (راغب الأصفهانی) یش گوتویه تی: له ئه سلدا له (المبیطی عن الثواب) واته: دواخه ر له پاداشت، هاتوه^(۷۰).

(۲) بغي: که له کوردیدا (یاخیی بوون) ی بو به کاردی و (راغب) یش به: (طلب تجاوز الاقتصار) خواستنی ده رچوون له میانه ره ویی، پیناسه ی کردوه^(۷۱).

(۳) جُنَاح: که له کوردیدا هه ر به (گوناح) یان (تاوان) مانا کراوه وه ک (راغب) یش ده ئی: له ئه سلدا بریتییه له (المیل الی الإثم) لادان به ره و گوناح^(۷۲).

(۴) حُوبٌ: له کوردیدا هه ر (گوناح) وه (راغب) یش هه روای مانا کردوه، به لام گوتویه تی: له ئه سلدا له (زجر الإبل) وه هاتوه، که واته (حُوبٌ) هه ر گوناحیکه که تیوه خوړین (زجر) و ده نگدانی له به رانه ر بی^(۷۳).

۶۹) دیاره مده ستمان له مانای گوناح و سه ریچییه مانا عورفی و فیه ده که یه تی، بۆیه ته دنیا باسی ئه و گوناخانه ده که یه که له خوار (کفر و شرک و نفاق) وه نه.

۷۰) به روانه: (مفردات ألفاظ القرآن) ص (۶۳ - ۳۴).

۷۱) هه مان سه رچاوه، ص ۱۳۹.

۷۲) هه مان سه رچاوه، ص ۲۶۱.

۷۳) هه مان سه رچاوه ی پیناسه، ص ۲۰۲.

۵) خَطَأُ خَطَأً، خطیئة: که له کوردیدا (ههله) و (تاوان) یان له بهرانبهردانراوهو (راغب) یش گوتووویهتی: له ئەسلدا بریتین له: (العدول عن الجهة) لادان له لای مههست^(۷۴).

۶) ذنب: که له کوردیدا هه (گوناح) و (تاوان) ی له بهرانبهردانراوهو (راغب) یش گوتووویهتی: له ئەسلدا له (ذنب) که به مانای (کلكه)، هاتوه به هه کردوهویهک دهگوتری که ئاکامو ئەنجامهکهی خراپ بی: (يستعمل في كل فعل يستوخم عقباه إعتباراً لما يحصل من عاقبته)^(۷۵).

۷) زیغ: که له کوردیدا (لادان) هو (راغب) یش به (الميل عن الإستقامة) مانای کردوه^(۷۶).

۸) جریمة: که له کوردیدا زیاتر (تاوان) ی بو دانراوهو له ئەسلی زمانی عارهبیشدا وهک (راغب) گوتووویهتی: له (جُرْم) هوه هاتوه که به مانای برین (قَطْع) ه، دهگوتری: (جَرَمَ الثمرة من الشجرة) میوهکهی له درهختهکه بری^(۷۷).

۹) سیئة: که له کوردیدا مانای (خراپه) یهو (راغب) یش به (الفعلة القبيحة) کردوهوهی دزیو، مانای کردوه^(۷۸).

۱۰) عصیان: که له کوردیدا (سهپییچی) دهگهیهنی و له ئەسلی زمانی عارهبیشدا وهک (راغب) گوتووویهتی: (عصى: خرج عن الطاعة) له (التمنع بالعصى) هوه هاتوه^(۷۹)، واته لاملیی و سهپییچی کردن به هوێ گۆچانهوه، که مههست زۆرو دهستهلاته.

(۷۴) ههمان سهراوه، ص ۲۸۷ - ۲۸۸.

(۷۵) ههمان سهراوه، ص ۳۳۱.

(۷۶) ههمان سهراوه، ص ۳۸۷.

(۷۷) ههمان سهراوه، ص ۱۹۲.

(۷۸) ههمان سهراوه، ص (۴۴۱-۴۴۲).

(۷۹) ههمان سهراوه، ص ۵۷۰.

(۱۱) عُثُو: که پهنګه له زمانې کوریددا (مل نه دان) یان (یاخی بوون) بګه یه نې،
(راغب) ده لئ: بریتیه له (النَّبُو عن الطاعة) دوره پهریزی له فهرمانبه ریې (۸۰)

(۱۲) طُغیان: که له کوریددا (سنور شکاندن) و (سهرکی شیی) ده ګه یه نې،
(راغب) یش به (مجاوزه الحد في العصيان) سنور به زانن له سهرپیچیدا، مانای
کردوه (۸۱).

(۱۳) فجور: که له کوریددا (بینامووسی) یان (بئ حه یایی) له به رانبه رو، له
ئسلی زمانې عاره بيشدا به مانای دړین و له تکرډن (شق) ه، (راغب) ګوتوویه تی:
(الفجر: الشق والفجور: شق ستر الديانة) واته: دړینی په رده ی دیندارییه (۸۲).

(۱۴) فسوق: که له کوریددا (له پړی دهرچوون) و (لاړی بوون) ده ګه یه نې و، له ئسلی
زمانې عاره بيشدا له (فسق الرُّطْبُ عن قشرته، أي: خرج) {خورما له کیفه که ی
هاته دهری} وه هاتوه، که مهبه ست ئو تووره که و کیفه یه که هیښوه که ی تیډایه
به ر له وه ی ګه وره بئ و پئ بګات، (راغب) یش له پیناسه ی وشه ی (فسق) دا
ګوتوویه تی: (فسق: خرج عن حُجْر الشرع)، واته: (فسق) یانی: له بازنه و
جوغزی شهرع چووه دهری (۸۳).

(۱۵) فساد: که له کوریددا (خرابه کاری) و (تیکچوون) و (ناشووب) ده ګه یه نې و
(راغب) یش به: (خروج الشيء عن الاعتدال) دهرچوونی شت له حاله تی ناسایی
خوی، مانای کردوه (۸۴).

(۱۶) لَمَم: که له کوریددا (لئ نزیک بوونه وه) و (له دهره هه لاتن) ده ګه یه نې،
(راغب) یش دهرباره ی ئسلی واتیاهه که ی له عهره بیدا، ګوتوویه تی: (الْمَمْتُ بكذا:

(۸۰) هه مان سدرچاوه، ص ۵۴۶.

(۸۱) هه مان سدرچاوه، ص ۵۲۰.

(۸۲) هه مان سدرچاوه، ص ۶۲۶.

(۸۳) هه مان سدرچاوه، ص ۶۳۶.

(۸۴) هه مان سدرچاوه، ص ۶۳۶.

قاربته، وفلان یفعل کذا لَمَمًا، أي حیناً بعد حین، وفلان زیارته إمام أي قلیل والَمَمُ: الصغیرة^(۸۵)، واته: الممت بکذا: لیّ نزیک که وتمه وه.

فلان یفعل کذا لَمَمًا: فلانکس جاروبار ئه و شته دهکات. فلان زیارته إمام: فلانکس کهم کهم سهردان دهکات. لَمَم: گوناحی گچکه.

کهواته: ئیستا دهزانین بۆچی زانایان وشه ی ((اللم))یان که له ئایه تی ژماره (۳۲) سوږه تی (النجم) دا هاتوه به گوناحی گچکه (صغیره) ته فسیر کردوه.

۱۷) وزر: که له کوردیدا هر وشه ی (گوناح) و (تاوان) ی له بهرانبهردایه و (راغب) یش گوتویه تی: له ئه سلدا به مانای قورسیی (ثقل) دئ و پاشان کراوه به ناو بۆ گوناچه کان، چونکه باری شانی خاوه نیان گران دهکن^(۸۶).

خائی دووهم/ گوناچه کان یه کسان نین، به لام تۆبه کردن له هه موویان فرهزه؛

گوناح و سه ریچی، که به گشتیی ده توانین بلیین: بریتیه له (ئه نجامدانی هر جموجوئیکی عه قلی و دهروونی و زمانی و جهسته یی که خوا قه دهغه ی کردوه و چواندنی هر جموجول و کرده ویه کی په نهان و ئاشکرا که خوا پیویستی کردوه)، جوړا و جوړه و به گشتیی بۆ دوو جوړ: گه و ره (کبیره) و گچکه (صغیره) دابه ش ده بی، که دوا یی پیناسه یان ده که یین.

به لام ئه وه ی زانایان له سه ری ریکه وتوون و بهر له وهش دهقه کانی قورئان و سوننه ت ده یگه یه نن، ئه وه یه که تۆبه کردن له هه موو جوړه کانی گوناح له سه ر ئینسان فرهزه^(۸۷) به هه موو جوړه کانی گوناح هه رئاویکیان هه بی و له هر

(۸۵) هه مان سه رچاوه، ص ۷۴۶.

(۸۶) هه مان سه رچاوه، ص ۸۶۷.

(۸۷) به لام سوننه ت و په سه ند وایه له هه ر شتیکی ناپه سه ندو له هه ر بی ناگایی (غفلة) یه کیش هه ر تۆبه بکات، با پیشین گوناچار نه به مانا له (الاشهره) لایین لای، ص ۸۶۶.

ئاستیکدا بن، ئینسان که‌مو زۆر دووچارى گوناچارى و گله‌یى و سه‌رزه‌نشست و سزاو جه‌رزه‌به‌ی خواى گه‌وره ده‌بێ.

که‌واته: تۆبه‌و گه‌رانه‌وه‌ی راست و ساغ بو‌لای خوا ئه‌وه‌یه که بابای تۆبه‌کار له هه‌رچى گوناخ و خراپه‌ی ئاشکراو په‌نه‌ان و وردو^(۸۸) درشت و کو‌ن و تازهو زانراو نه‌زانراوى هه‌یه، په‌شیمان بێ و ده‌ستیان لێ هه‌لگرێ و نه‌گه‌رێته‌وه سه‌ریان و... هتد.

ئنجا با بیینه‌وه سه‌ر جو‌ره‌کانى گوناخه‌کان:

هه‌ره‌هه‌ندیک^(۸۹) له زانایان رایان وایه که گوناخ و سه‌رپێچیه‌کان هه‌موویان له‌یه‌ک ئاستدان و سه‌رجه‌میان به‌ گه‌وره (کیره) داده‌نرێ! به‌لام له راستیدا وایه و پرای زۆربه‌و جه‌ماوه‌رى زانایان راسته که گو‌توویانه: گوناخه‌کان له‌یه‌ک ئاستدا نین و گه‌وره‌و گچکه‌یان هه‌یه^(۹۰).

ئه‌مه‌ش چه‌ند به‌لگه‌یه‌ک له‌وباره‌وه:

﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا نَهَوْا عَنْهُ نُكْفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلَكُمْ

مُدْخَلًا كَرِيمًا﴾ (النساء ۳۱)، واته: ئه‌گه‌ر خو‌تان له‌و گوناخه‌ گه‌ورانه‌ بپاریزن که لی‌تان قه‌ده‌غه‌کراون، ئه‌وه خراپه‌کانتان لێ ده‌سپینه‌وه‌و ده‌تانخه‌ینه جی‌گایه‌کی پر پیزو حورمه‌ته‌وه.

(قرطبی) له ته‌فسیری ئه‌م ئایه‌ته‌دا نووسیه‌یه‌تى: ^(۹۱) (لما نهی الله تعالى في هذه السورة عن آثام هي كبائر، وَعَدَ على اجتنابها التخفيف من الصغائر، ودل هذا على أن في الذنوب كبائر وصغائر، وعلى هذا جماعة أهل التأويل وجماعة

(۸۸) (الآلوسی) گو‌توویه‌تى: (التوبة من الصغائر واجبة على مانقل الأشعري، وحكى إمام الحرمين الإجماع عليه) برپانه: (روح المعاني) - ۱۲، ص ۵۹، واته: تۆبه له گوناخه گچکه‌کان فه‌رزه‌و ده‌ک (أشعري) نه‌قلی کردوه‌و (إمام الحرمين)یش یه‌کده‌نگی زانایانی له‌سه‌ر نه‌قل کردوه.

(۸۹) برپانه: (الزواجر عن إقتراف الكبائر) ج ۱ ص ۸، ابن حجر الهیثمی.

(۹۰) برپانه: سه‌رجاوه‌ی پێش‌وومان هه‌مان به‌رگو لاپه‌ره، وه: (التوبة في ضوء القرآن الكريم)، ص ۸۹.

(۹۱) برپانه: (الجامع لأحكام القرآن) ج ۵، ص ۱۵۸.

الفقهاء)، واته: له بهر ئه وهى خواى بهر ز له م سووره ته دا چهند گوناځيكي قه دهغه كړدوون كه گوناخه زله كانن، به ليني داوه له سهر دووره په ريزي لبيان، كه گوناخه گچكه كان لا بهرئ، جا ئه مهش ئه وه دهگه يه ني كه گوناخه كان گه وره و گچكه يان تيدان، ئه مهش پراي كومه لي تويزه ره واني قورئان و سهرجه م شهر عزانيشه.

(۲) ﴿الَّذِينَ يَحْتَنُونَ كَيْدَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشِ إِلَّا اللَّمَمَ﴾ (النجم)، واته: ئه وه كه سانه ي كه خويان له گوناخه زله كان و نا قولايه كان ده پاريزن، جگه له ورده گوناخه كان (لبيان ده بوورين).

واته: ورده گوناخه كان ئه گهر خوشيانان لي نه پاريزن، مادام دووره په ريز بووبن له گوناخه زله كان، ئه وه هر لبيان خوش ده بين.

(۳) ((الصلوات الخمس والجمعة الى الجمعة ورمضان الى رمضان، مكفرات لما بينهن ما لم تُغشَ الكبائر)) رواه مسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه، واته: پينج نويژه (فه رزه) كان و، جومعه بو جومعه و، په مهزان بو په مهزان، (گوناخه كانى) نيوان خويان ده سرنه وه، به مارجيك دووره په ريزي له گوناخه زله كان كرابي.

كه واته: (أبو حامد الغزالي) گوته ني^(۹۲): (إنكار الفرق بين الكبائر والصغائر لا يليق وقد عُرفا من مدارك الشرع) نكوليي كردن له وه كه گوناخه زله كان و گچكه كان جياواز نين، قسه يه كي شياو نيه، چونكه به ته ئكيد له به لگه و سهرچاوه شهرعيه كان فامراونه وه، ئنجا با سهرنج بده ين داخو پيناسه ي ههركام له گوناخي گه وره و گچكه چونه؟!

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

گوناحی زل (الكبيرة):

زانایان له باره‌ی ناساندنی گوناحه گه‌وره‌کانه‌وه، بوونه دوو کوهم‌ل:

ا/ هه‌ندیکیان به دانانی پیناسه‌ی (تعریف) ده‌یانناسینن، واته: (بالحد).

ب) هه‌ندیکیشیان به سه‌رژمی‌کردنی گوناحه‌زله‌کان ده‌یانناسینن، واته: (بالعد).

جا له پیناسه‌کان باشت‌رینیان وهک (ابن حجر العسقلانی) و^(۹۲) (ابن حجر الهیتمی)^(۹۴) گو‌توویانه: پیناسه‌که‌ی (قرطبی) یه که له کتییی (المفهم شرح صحیح مسلم) دا هیناویه‌تی و^(۹۵) ئاوايه: (کل ذنب اطلق علیه بنص کتاب أو سنّة أو إجماع، انه كبيرة أو عظیم، أو أخبر فيه بشدة عقاب، أو علّق علیه الحد أو شدّد النکیر علیه، فهو كبيرة)، واته: {هه‌ر گوناحیک که به ده‌قی قورئان، یان سوننه‌ت، یان ئیجماع، ناوی (گه‌وره) یان (مه‌زن) ی لئ نرابئ، یان له باره‌یه‌وه سزای توند پراگه‌یه‌نرابئ، یان سزاو تو‌له (حدّ) ی شه‌ریی بو دیاری کرابئ، یان زور نار‌ه‌زایی له باره‌وه پی‌شان درابئ، ئە‌وه گوناحی زله}، بو سه‌رژمی‌ر (إحصاء) یش پی‌موايه هیچ که‌س وهک (ابن حجر الهیتمی) سه‌رژمی‌ری نه‌کردوون که له کتییی (الزواج عن إقتراف الكبائر) دا چوارسه‌دو شه‌ست و سه‌وت (۴۶۷) گوناحی به‌ناوی گوناحه‌زله‌کانه‌وه پ‌یز کردوون^(۹۶)، هه‌رچه‌نده بی‌گومان هه‌ندیکیان بو‌وینه: پوانینی^(۹۷) حه‌رام (النظر الحرام) گه‌وره نین و گچکه‌ن، به‌لام به‌هه‌رحال پی‌موايه گوناحی گه‌وره‌ی نه‌بواردوه.

۹۳) پروانه: (فتح الباری) ج ۱۲، ص ۱۸۲.

۹۴) پروانه: الزواج عن إقتراف الكبائر ج ۱، ص ۹ تا ۱۳، به‌لام (الهیتمی) له (قرطبی) یه‌وه نه‌قلی کردوه و شی‌وه‌ی پیناسه‌که‌ی (قرطبی) له (ابن الصلاح الشه‌رزوری) یه‌وه نه‌میش له (الجلال البلقینی) یه‌وه هیناویه‌تی و په‌سه‌ندیشی کردوه، هه‌روه‌ها (الهیتمی) له (شیخ الاسلام البارزی) یه‌شه‌وه هیناویه‌تی.

۹۵) وهک (ابن حجر العسقلانی) لی‌یه‌وه نه‌قلی کردوه، پروانه: (فتح الباری) ج ۱۲، ۱۸۲.

۹۶) پروانه: هه‌ردوو‌ک به‌رگی (الزواج...) هه‌تا لاپه‌ره (۹۵۳) له به‌رگی دووه‌م‌دا.

۹۷) پروانه: (الزواج...) ج ۲، ص (۵۳۳ تا ۵۳۶)، (الكبيرة) (۲۴۲)، به‌لام خو‌یشی راجیایی تی‌سدا باس کردوه.

گوناحی گچکه (الصغيرة):

دهرباره ی پیناسه ی گوناحی گچکه (الصغيرة) یش زانایان راجیایه کی که میان هیه، به لام چاکترین و راستترین پیناسه، بو گوناحی گچکه نه مهیه^(۹۸).

(الصغيرة): هي كل ذنب لم يختم بِلَعْنَةٍ او غَضِبِ او نارٍ، واته: گوناحی گچکه: هر گوناحی که له عنه، یان تووریهی خوا، یان ناگری دوزخه کی له سره باس نه کرابی.

شایانی باسه که (ابن تیمیة) ش نه پیناسه یه ی هه لبرژاردوه و نه به لگانه شی له سره هیئاونهوه^(۹۹):

یه: نه پیناسه یه له زانایانی پیشین، وهک (ابن عباس) رضي الله عنهما و (احمد بن حنبل) و غیری نه وانیشه وه هاتوه.

دوو: خوای به خشره فرمویه تی: ﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ تُكْفِّرْ

عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا﴾ (النساء ۳۱)، وهک ده بیینین خوای فرمایشت راست و دادگر، گفتی داوه به هر که سیئ که خوای له گوناحه زله کان بیاریزی، ورده گوناح و هه له کانی لی بسپریته وه، ده جا بیگومان که سانی که وه گوناح و تاوانانه بکه که خوا به نه فرین و تووریهی و خه شمی خوای و ناگر مؤری کردون، یان سزاو توله ی دنیایی بو دیاری کردون، ناگونجی بلین: که نه جوړه که سانه گفت و به لینی خویان بو هاتوته دی، که واته: ده بی گوناحه گچکه کان غیری نه جوړه گوناح و تاوانانه بن.

سی: نه پیناسه یه ده که ریته وه بو نایه ته کانی قورئان و فرمایشته کانی پیغمبره ی خوا ﷺ.

(۹۸) پروانه: (شرح العقيدة الطحاوية) لابن أبي العز الحنفي، ص ۳۷۱.

(۹۹) پروانه: (الفتاوى الكبرى) لابن تيمية، ج ۴، ص ۱۷۷.

چوار: به گویرہی ئەم پیناسیہ دہکری گوناہ گہ ورہن گچکہ کان لہ یەك
جیا بکریئەو، بە لām به پی ی بوچوون و پیناسەکانی دیکە ئەو ئامانجە نایەتە
دی.

کەواتە: بە کورتی: هەموو ئەو گوناخ و هەڵو پەڵانە ی کە بە دەقیکی شەری
راست و راشکاو بی راجیاییەکی ئەوتۆ، گوناخ (ذنب، إثم، خطأ، سَيِّئَة، جُرْم)
بوونیان ئیسیات بوو و پیناسە ی گوناخە زلە کان (الکبائر) یشیان بە سەردا
ناچەسپی، ئەو بە گوناخی گچکہ دادەنری.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

چوار: به گوڙهه ی ئهم پښاسهیه دهکری گوناچه گوره و گچکه کان له یه ک
جیا بکړینه وه، به لام به پی ی بوچوون و پښاسه کانی دیکه ئه و ئامانجه نایه ته
دی.

که واته: به کورتی: هممو ئه و گوناح و هله و په لانه ی که به دهقیکی شهرعی
راست و راشکاوو بی راجیاییه کی ئه و تو، گوناح (دنب، اثم، خطا، سیئة، جرم)
بوونیان ئیسیات بووه و پښاسه ی گوناچه زله کان (الکبائر) یشیان به سه ردا
ناچه سپی، ئه وه به گوناحی گچکه داده نرین.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

(إصرار) دا گوتو ويانه^(۱۰۰): (إن الإنسان يؤاخذ بما وطن عليه ضميره وعزم عليه بقلبه من المعصية)، واته: بيگومان مړوځ له سهر هېر جوړه سهر پيچيپه که دلی له سهر کړدنی چه سپاندوهو له دهر ونييدا په گي داکوتاوه، سزا دهری.

پيغه مبريش ﷺ له وباروهه فهرموويه تي: ((إرحموا تُرحموا، واغفروا يُغفر لكم، ويل لإقماع القول ويل للمُصرين)) رواه البخاري في الأدب المفرد، عن عبدالله بن عمرو بن العاص (رضي الله عنهما)، واته: به زهي بنوین به زهي تان به رانه به دهنوینری (له لایه ن خواوه)، وه له خه لکی ببورن لی تان ده بوردری، سزای سهخت بو قسه ی خه لک هه لگره وان^(۱۰۱)، سزای سهخت بو سوربووان (له سهر گوناخ).

سی: به گچکه و کهم سهر کړدنی گوناخ:

نه ميش هوکاریکی دیکه ی گهره بوونی حوکی گوناخه گچکه کانه، له وباره شه وه چند فهرمووده یه که له پيغه مبري خواوه ﷺ هاتون، بو وینه:

۱- ((عن عائشة رضي الله عنها أن النبي ﷺ كان يقول: يا عائشة! إياك ومُحَقَّرَاتِ الذنوب، فإن لها من الله عزوجل طالباً)) رواه احمد وابن ماجه وسنده حسن، واته: نه ی عائشه! خو ت له گوناخه به کهم دانراوه کان پياړيزه، چونکه له لایه ن خوی زال و پایه به رزه وه داواکه ریان هه یه.

۲- ((إياكم ومُحَقَّرَاتِ الذنوب، فأنهن يجتمعن على الرجل حتى يهلكه)) رواه احمد والطبراني وسنده حسن، ورواه احمد عن سهل بن سعد وهو صحيح^(۱۰۲)، واته: له گوناخه به کهم ژمير دراوه کان وریاين، چونکه له سهر کابرا که له که ده بن، هه تا ده یفه وتینن.

(۱۰۰) پروانه: (تفسير القرطبي: الجامع لأحكام القرآن) ج ۴، ص ۲۱۵.

(۱۰۱) وشه ی (أقماع) کزی (قمع، قمعة) به که جوړه ميشيکی شینهو له کول کهرو نیسترو نهو جوړه ولاخانه نايسته وه، به کوردی (ميشکه ره) و (که رموزه - خهره نگه زی پچ ده لپن، جا که سانیکش که قسه ی خه لکی هه لده گرنه وه ده ی گپ نه وه، بهو جوړه زبنده و ره شوبه ی تران، پروانه: (مفردات ألفاظ القرآن)، ص ۶۸۴.

(۱۰۲) پروانه: (الأدب الشرعي)، ص ۱۳۵.

(انس بن مالک) یش گوتوویه تی: (إنکم لتعملون أعمالاً هي أدق في أعینکم من الشعر، کثاً نَعُدُّهَا عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْمُوَبِقَاتِ) رواه أحمد والبخاري^(۱۰۳)، واته: ئیوه هندیك کرده وان ده که ن له به رچاوتان له (موو) باریکترن، ئیمه له پوژگاری پیغه مبهردا ﷺ له گوناچه فهوتینه ره کانه مان دوزانین.

چوار: پی دلخو شېبون:

دلخو شېبون به گوناخی گچکه ش هوپه کی دیکه ی زلبوونی حوکمه که یه تی، چونکه بابای گونا حکار ده بی به گونا ح و هه له کانی دلته نگو نارو حه ت و خه فه تبار بی، مادام دوزانی که خوی به رزو مه زن ئه و ره فتاره ی پی ناخو شه، به لگه ی ئیسیاتی ئه م هوکاره ش له کاتی خستنه پروی هوکاری پیښه مدا باس ده که ی ن.

پیښه م: به ناشکرا ئه نجام دانی و نه شاردنه وه ی:

ئهمیش هوپه کی دیکه ی به گه وره دانانی حوکمی ورده گوناچه کانه و، ئه م فهرموده یه ش به لگه یه تی و به لگه ی (پی دلخو ش بوون) یشه، چونکه که سیك به گونا ح و هه له و خراپه یه ک دلخو ش نه بی و شانازی پیوه نه کات، ناشکرای ناکات! (کل امتي معافي إلا المجاهرون، وإن من المجانة أن يعمل الرجل بالليل عملاً ثم يصبح وقد ستره الله فيقول: يا فلان عملت البارحة كذا وكذا، وقد بات يستره ربه ويصبح يكشف ستر الله عنه) رواه البخاري في كتاب الأدب^(۱۰۴) عن أبي هريرة رضي الله عنه: واته: هه مو ئوممه تی من سه لامه ت دهن بیجگه له به ناشکرا گونا حکاران، وه له بی ئابرووی یه که کابرا به شه وی کرده وه یه ک (مه به ست گوناچه) بکات، که چی به یانی که خوا بو ی پوشیوه، هه لسی و بلی: هو فلان که س دوینی شه وی

(۱۰۳) هه مان سه رچاوه و به رگو و لاپه ره.

(۱۰۴) پروانه: (فتح الباری) ج ۷، ص ۴۸۷، تېښت: کتبی (الأدب المفرد) ی (بخاری) جیا به له (کتاب الأدب) که به کی که له بابه ته کتبی (المعجم البخاری)

ٺاواو ٺاوام ڪرد! پهروهر دگاری به شهوگار بوی پوشیوه کهچی بهیانی په ردهی خوا
له سهر خوی لاده بات!

دیاره له م فرموده یه شدا پیغمبر ﷺ به گشتی ناوی گوناحی هیئاوه
که ورهه گچکه ی ده گریته وه.

شه ش: هه لځه له تان به پوشینی خوا:

ټه میښ هوکاریکی دیکه ی گواستنه وهی هوکمی ورده گوناحه کانه له گچکه وه بوی
گه وره، چونکه ناشکرایه که دنیا بوون (امن) له نه خشه و پلان (مکر) ی خوی دادگر،
یه کیکه له گوناحه زله کان، وهک خوا فرمودیه تی: ﴿أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ
مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾ (الأعراف)، دهجا بابای سهرگهرمی گوناحی
گچکه ش که خوا به لوتفی خوی ماوهیه که بوی پوشیوه، ټه گهر بهو پوشینه ی خوا
فریوی خوار دو دنیا بوو، مانای وایه ټه خه سلته کوشنده و بیړه زایه ی تییدا
هاتوته دی.

(الزبیدی) له وباروه گوتویه تی^(۱۰۰): (الإغترارُ بِسِتْرِ اللَّهِ والاستخفاف بِحِلْمِهِ وَإِنْ
كَانَ صَغِيرَةً وَلَكِنَّهُ يَكْبُرُ، لَأَنَّهُ يَتَسَبَّبُ مِنْهُ الْأَمْنُ مِنْ مَكْرِ اللَّهِ وَهُوَ كَبِيرَةٌ)، واته:
هه لځه له تان به پوشینی خواو گوئی پی نه دانی هیدی و مهنیدی خوا، ټه گهر
گچکه ش بی، به لام له ټه نجامی ټه وهدا که ټه مین بوون له ته گیری خوی لی
دهکه ویتته وه، که گوناحی گه ورهیه، ټه ویش گه وره ده بیټ.

ameer.maktab@yahoo.com

www.alibapir.net

حەوت: ئەنجامدەری گوناحی گچکە لەلایەن زانیەکی پێشەوو چاوە لێکراوەوە:

ئەمیش ھۆکاریکی دیکە ی مەترسیدارو کاریگەری گەورەبوونی ھۆکمی گوناحی گچکە، چونکە بابای زاناو پێشەوا خەڵک سەرئەو دەدەن و ھەڵاڵ و ھەرامی لێ فێر دەبن و ھەردەگرن و گوناحیکی گچکە ی کە زاناو پێشەوا یەک دەیکات، بۆ وێنە: پێش تاشین، جگەرە کێشان، پوانینی ھەرام.. ھتد، لە ئەنجامی ئەوەدا کە خەڵکی چاوی لێ دەکەن و پەپرەویی لێ دەکەن چەندان کەس ئەو گوناحانە دەکەن و پەنگە ھەر بە گوناحیشیان دانەن، چونکە لە ھەڵاڵ مەلاو مامۆستایان بینیوە!!

(الإمام أبو حامد الغزالي) لە ھەوارەو گوتوویەتی^(۱۰۶): (أن تصدر الصغيرة عن علم يقتدي به، فذلك عظيم لأنه يبقى بعد موته)، واتە: گوناحی گچکە ئەگەر لە زانیەکی پەپرەوی لێ کراوەوە دەربچێ، ئەو گەورە، چونکە پاش مردنیشی ھەر دەمێنێ.

دیارە ھەک پێشتر گوتمان ھەک تەنیا دوا ی مردنی، بە ھەڵاڵ ھەر لە ھەڵاڵی ژیا نیشدا بە ھەڵاڵ دەبێتە ھەو تەشەنە دەکات و ئایەتی: ﴿وَلِيَحْمِلُوا أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيَسْئَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ (العنکبوت ۱۳)، یان، بە ھەردا دەچەسپێ و دەکەوێ بەر ھۆکمی ھەمیشتی ﷺ ((...ومن سن سنة سيئة كان عليه وزرها و وزر من عمل بها من بعده...)) رواه مسلم عن أبي عمر وجريز بن عبدالله -رضي الله عنهم-، واتە: ھە ھەرکەسیک پێی خراپە یەک بەشکێنێ ئەو گوناهی ھۆیشی لە ھەردا ھەو تەوانەش کە دوا ی وی ئەنجامی دەدەن.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

بەشى شەشەم:

شۈنەۋارى خراپ و شووم و زىيانى گوناح و تاوان بۇ تاك و كۆمەل

خالى يەكەم: لە ژيانى تاكدا.

خالى دووهم: لە ژيان و گوزەرانى كۆمەلدا.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

خوای پهروهردگار دهر باره ی پیغه مبهری کوټایی و نه خوینده واری خوئی (محمد بن عبدالله) ﷺ فهرموویه تی: ﴿يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ﴾
 الأعراف ۱۵۷، واته: فهرمانیان پئی دهکات به هرچی چاک و په سنده و له هرچی شتی خراب و نا په سنده دهیانگیږیته وه، وه هرچی شتی پاک و سوود به خشه بویان حه لال دهکات و، هرچی پیس و زیانبه خشه لییان قه دهغه دهکات، وه باری قورسیان و نه و کوټ و زنجیرانه ی پییانه و هیه لییان لاده بات..)

له م نایه ته وه و له چه ندان دهقی دیکه ی قورټان و سوننه ته وه ددره و شیته وه، که خوای کار به جئ هرچی بو به نده کانی په سنده ی کردوه، سهر له بهر به رژه و هندیی و خیر و خو شیه بویان و هرچی پیشگیری شتی لییان کردوه زهره و زیانی پووته و، شتی پاک و چاک و سوود به خش نه بی بوی حه لال نه کردوون و، جگه له شته پیس و خراب و زیانبه خشه کانیشی لی قه دهغه نه کردوون! دیاره نه م راستیه ش به بی ئیمان و قه ناعت پئی هیانی بی لهره لهر (بلا تذبذب) ی، ئینسان نابیتته مسولمان، به لام به زیاترو چاکتر تیوه پرامان و سهرنج دانی شهریعت و پیساو یاسا کانی ده بیتته قه ناعه تیکی پته و ترو قوولتر، که واته: هر به گشتی گوناح و تاوانه کان تی کرایان ویرای قیامهت و دواپوژ، بوژ یانی دنیای تاک و کو مه لیش پیس و خراب و زیانبه خش و به زه پرن و، دره ختی ژه قه مووتی بابای تهیری گول ئاسا و به دغه پرن، به لام با سهرنجی ژماره یکه له زهره و زیانه تاکی و کو مه لایه تییه کانیشیان بد هین، بهر له وهش پیویسته نه و راستیه مان له بیر نه چئ که زیانی هره گه و ره و کوشنده ی گوناح و سهر پیچی و خراپه کان، نه و هیه که له روژی دوا ییدا دهر ده که وئ و ده بیتته مایه ی پوو زهر دی ئینسان و سهر شوپی و زه بوونی و، گیر و ده ی سزا و جهر به زه ی دوزخ بوون، خوا به که ره می خوئی په نامان بدات.

یه گه م: له ژبانی تاکدا:

یه ک: بی هیژبوونی ئیراده:

وهك چۆن ئیراده ی ئینسان به هوئی طاعت و چاکه کارییه وه به هیژو پته و ده بی، له نهجامی گوناح و خراپه کاری و تاوانیشدا بی هیژو له رزوك ده بی و، ئەمەش شتیکیه تاقیکراوه ته وه و زانراوه (۱۰۷)، بابای لاری و خراپه کارو گیرۆده بوو به گوناچه وه، له بهرانبهر نه فس و ئاره زوه ناره وایه کانیدا یه کجار دهسته پاچه و کلۆله و، هیچ جوړه بهر هه لستییه کی بو ناکرئ و به دهست شهیتان و نه فسه وه دیل و زهلیل بووه!

دوو: بوونه بازیچه و ئامرازی یاری به دهست شهیطانه وه:

دیاره گوناح و تاوانه کان توپو ته له و داوای شهیتان و ئینسانه کانیاں پی پراو دهکات! جا خوای دادگهر فهرموویه تی: که شهیتانه کان ده بنه دوست و هاو پرازی بی پراویان و خراپه کاران: ﴿... إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ (۲۷) وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا ﴿۲۸﴾ الْأَعْرَافِ ﴿۲۹﴾ واته: بیگومان ئیمه شهیتانه کانمان کردونه دوستی ئه وانه ی ئیمانیاں نیه، وه کاتی که کاریکی ناقولا دهکن ده لئین: باب و باپیرانمان بینی وایان ده کرد...!

﴿وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾ (۳۱) الزخرف ﴿۳۲﴾ واته: وه هه رکه سی که ئاست یادی (خوای به خشنده دا کویر بی شهیتانیکی بو ساز ده کهین که ده بیته هاو پرازی...

بهلئ وهك چوَن ئينسان ههتا خواپه‌رست ترو چاكه‌كارتر بئ، له لای خواو به‌پړزانی بالا (الملا الأعلى) خوشه‌و‌یشت تر ده‌بئ و زیاترو چاكتر هاوكاری خپرو چاكه‌ی ده‌كړئ، به‌هه‌مان شیوه‌ش ههتا كافرو بئ‌دین ترو خراپه‌كارتریش بئ، له شه‌یتانه‌كان نزیكتر ده‌بئ پتر ده‌یخه‌نه ژیر پكیښ و كوټ‌پړولئ خویانه‌وه.

سئ: نه‌مانی چاكه‌و خپرو خوشی و گرفتار بوون به ژینتالئی و شپ‌رز

حالییه‌وه:

ئهمیش یه‌كی دیکه‌یه له شوینه‌واره شووم و نه‌گبه‌ته‌کانی گوناح و تاوان له ژیانې مرو‌قدار، ده‌قی قورئان و سوننه‌ت له‌وباره‌وه زور‌زورن، كه به‌خته‌وه‌ریی و خپرو خوشی مه‌عنه‌ویي و هه‌رزانی و نازو نیعمه‌ت و پیت و پی‌زی ماددی زاده‌و به‌ره‌می ئیمان و پاریز‌گاری و چاكه‌كارییه‌و، پی‌چه‌وانه‌كانیشیان زاده‌و به‌ره‌می كوفرو خراپه‌كاریی و تاوان‌باریین، بو وینه:

۱- ﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا ۚ﴾ طه، واته: هه‌ركه‌سیك

پوو له به‌رنامه‌ی من وه‌گپړئ، ئه‌وه بی‌گومان گوزهرانیكی ته‌نگو تالئ ده‌بئ.

۲- ﴿وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ ۚ﴾ الشوری، واته: هه‌ر

به‌لایه‌كتان تووشبئ ئه‌وه به‌هوی (گوناحه‌کانی) كرده‌ی ده‌ستی خوتانه.

۳- ((لَا يَزِيدُ فِي الْعَمْرِ إِلَّا الْبُرُّ، وَلَا يُرَدُّ الْقَدَرُ إِلَّا الدُّعَاءُ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيُخْرَمُ الرِّزْقُ

بِالدُّنْبِ يُصِيبُهُ)) رواه ابن ماجه عن ثوبان - رضي الله عنه - وسنده حسن كما في

الزوائد، واته: ته‌نها چاكه‌كاریی ته‌من زیاد ده‌كات و به‌س پارانه‌وه قه‌در

ده‌گپړتیه‌وه، وه جاري وایه كابر پوزییه‌كی لی ده‌گپړتیه‌وه به‌هوی

گوناحیكه‌وه كه ده‌يكات.

شایانی باسیشه كه نه‌خوشی و گرییه ده‌روونی و كو‌مه‌لایه‌تییه‌كان، كه ئیستا

سه‌رتاپای جیهانی پوژئاوا به تایبه‌ت و دنیا‌ی كوفریان به‌گشتی گرتوته‌وه، وهك به

ته‌جره‌به‌و له واته‌دا دبارم پزېشك پسرورنې ده‌رووناس و كو‌مه‌لناسیش ده‌لین:

زاده‌و به‌ره‌م و هه‌لقولاوی واقیع و بارودوخی کافراڼه و تاوانباراڼه و خراپه‌کاراڼه‌ی
ئهو کومه‌لگا لاپړی و سه‌رگه‌رداڼه به پواڼه‌ت پی‌شکه‌وتووو به‌خته‌وه‌رو له‌پراستییدا
دواکه‌وتووو ژینتا‌لانه!

دووهم: له ژیاڼی کومه‌لگادا:

خوینه‌ری به‌پیر!

وه‌نبی گوناح و خراپه‌کاریی ته‌نیا له ژیاڼی تاکدا شوینه‌واری شوومی هه‌بی،
به‌لکو زیان و مال و یرانییه‌ک که گوناح و تاوان په‌یدای ده‌کن، کومه‌لگا و میلله‌تیش
ده‌گریته‌وه، وه‌ک خوا فه‌رموویه‌تی: ﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ
خَاصَّةً﴾ (٥٥) الأنفال، واته: وه‌له به‌لایه‌ک خو‌تان پیاری‌زن که ته‌نیا نه‌وانه‌تان
ناگریته‌وه که سته‌میان کردووه... به‌لی سزادانی میلله‌تان و کومه‌لگایه‌کان به‌هو‌ی
گوناح و تاوانه‌کانیاڼه‌وه، به‌کیکه له یاسا (سنة)‌کانی خوا له می‌ژووی مرو‌فایه‌تییدا،
وه‌ک فه‌رموویه‌تی: ﴿وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَنْقُومَ اعْبُدُوا اللَّهَ وَارْجُوا
الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ﴾ (٣٦) فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّحْفَةُ
فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَثْمِينَ (٣٧) وَعَادًا وَثَمُودًا وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِّنْ
مَّسْكِنِهِمْ وَزَيْتِ لَّهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَصَدَّهُم عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا
مُتَّبِعِينَ (٣٨) وَقُرُونٌ وَفِرْعَوْنُ وَهَمَلٌ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُّوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ
فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَاقِيْنَ (٣٩) فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ
أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُمْ مَّنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَّنْ خَسَفْنَا بِهِ

الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَّنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١٠٤﴾ العنكبوت ﴿١٠٤﴾

وهك ده بښن پاش گېړانه وه و ئاماژه پيكر دني به سهرهاتي سهر به فته تار هت چووني ژماره يه كه له گهل و كومه له لاري و سهر كه شه كان و طاغوت ه خو به زلگره كان، فهرموويه تي: (فكلاً اخذنا بذنبي)، ههر كاميكيا نمان به هو ي گونا حه كه يه وه گرت و سزاد!!

جا ده توانين ئاماژه به سي جوړه شوينه واري شووم و به دي گونا ح و تاوان له ژياني كومه لگا و گه لاند ا بكه ين:

يهك: په رته وازه و په راگنده بوون، بو چهند تاقه و پيړيكي پيگه وه دژو

ناكوك :

دياره ئه م دهر دو نه خوشي دابر دابر بوون و په رته وازه بوونه، پيسترين و كوشنده ترين و بپر هاترين شوينه واري شوومي خراپه كاري و گونا حباريي و لاري و لاساري گهل و كومه لگايه و، ههر گهل و كومه ليك گيروده ي ئه م نه خوشي به گورچك بره بوو، له هيچ نازو نيعمه نيك به هره مهند نابي و هيچ خير و خوشي به له خوي نابيني! ههر بويه ش خوي دادگرو كاريه جي به پيغه مبهري خوي ﷺ راگه ياندوه كه ههر كه سيك بيته مايه ي دابر دابر بوون له يهك پچراندني شيرازي ميله ت و كومه ل، ئه وه فري به سهر تووه ناميني و له باز نه ي ئيسلام ده چي ته ده ري: ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيْعًا لَّسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ﴾ (الانعام: ۱۵۹)

هروه ها خوي په روه ردگار وهك توله و سزاو جه زره به يهك، هره شه ي به په يدا كردني ناكوكيي و دو به رهي (النزاع و الصراع) له نوممه تي ئيسلام كرده و، كه له ئه نجامي لادان و خراپه و تاوانه كانياندا گيروده ي ده بن و فهرموويه تي: ﴿قُلْ

هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْسِكُمْ شِعْرًا
وَيُذِيقَ بَعْضُكُم بَأْسَ بَعْضٍ ﴿٦٥﴾ الْأَنْعَامُ ﴿٦٦﴾، واته: (ئهی موحه ممه د) بلی: (به ئوممه ته که ت)
که خوا توانداره که له سهره وه تانه وه به لاتان بو بنیړی، یان له ژیر پیتانه وه، یان
بتانکاته چهند پیړو تا قمیکی تیکه ل و پیکه ل وه زه برتان پی له یه کتر بوه شین و
به گز یه کتر تاندا بکات.

دوو: گیر وده بوون به جوړه ها به لاو گرفتاری و مهینه تیه وه:

شوینه واریکی دیکه ی شوومی به دره فتاری و گونا حباری و بی به ندوباری له
ژیان و گوزهرانی میلله تاندا بریتیه له گیر وده بوون به به لاو مهینه تیه جوړاو
جوړه کان، ئهم راستییه ش زور له ده که کانی قورئان و سوننه داکوکی له سهر
ده که ن، بو وینه:

۱- ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
وَلَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ ﴿٦٦﴾ الأعراف ﴿٦٧﴾، واته: وه نه گهر
هاتباو خه لکی ئاوه دانییه کان ئیمانیا ن هیئاباو پاریزگارییان کردبایه، ئه وه
مسوگهر پیت و پیزی ئاسمان و زه مینمان به سهر دا ه لده پشتن، به لام (له
جیاتی نه وه) بی پروا بوون، بویه به هو ی کرده وه (خرابه) کانیا نه وه گرتمان و
سزلمان دان.

۲- ﴿وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ ءَامِنَةً مُّطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِّن كُلِّ
مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا
يَصْنَعُونَ﴾ ﴿١١٣﴾ النحل ﴿١١٤﴾، واته: وه خوا وینه یه کی هیئایه وه: ئاوه دانییه کی بی
ترسو نارام (هه بوو) که له هه موو شوینیکه وه بژیوی بو ده هات به فراوانی،
به لام (له جیاتی سوپاسگوزاری) به ران بهر به چاکه و نعيمه ته کانی خوا

(۱) بئ ئابرووی هه رگیز به شیوه یه که به ئاشکرا بیکه، له نیو هیچ گه لیکدا پهیدا نه بووه، مه گهر تاعوون و دردو نه خوښی وا که له پیښووه کانیاندا نه بوون، له نیویان بلا بوته وه.

(۲) وه هیچ کاتیك (کو مه لیک) کیښان و پیوانیان به ناته واوی نه کړدوه، مه گهر گرانی و قات و قری و سته می حوکمرانیان به ملدا هاتوه.

(۳) وه هه رکاتیك (کو مه لیک) زه کاتیان له مال و سامانیان نه دابی، حه تمه ن بارانی ئاسمانیان لی گیراوه ته وه و نه گهر له بهر ئاژهل نه بووایه، هیچیان بو نه ده باری.

(۴) وه هیچ کاتیك (کو مه لیک) په یمانی خوا و په یمانی پیغه مبه ر که یان نه شکاندوه، مه گهر خوا دوژمنی کی بیانی به سه ریاندا زال کړدوه، هه ندیک مال و سامانیان به تالان بردوه.

(۵) وه مادام (کو مه لیک) حوکمرانیان به پیی کتیبی خوا حوکم نه کهن و بهر ژه ونیدی ته نیا له وه دا نه بینن که خوا ناردوویه ته خوار، نه وه بیگومان خوا به گزیه کتریاندا ده کا.

سئ: له ری راست هه تلله بوون و خوشویستنی کویره رییان:

نه میش یه کی دیکه یه له میوه ژه فنه موتیبه کانی دره ختی گوناح و تاوان له ژیانی میلیه ت و کو مه لگادا، که له سونگهی لادان و خراپه کانه وه دوو چاری پیی راست نه دیتن و هه ق له بهر چارو بیزان و ناهه ق له بهر چارو شیرین کران ده بن! خوی په روه ردگار له و باره وه فه رموویه تی: ﴿سَاصْرِفْ عَنْ عَائِنِي الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ

بَغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كَلَّآيَةً لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ

سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِعَائِنَتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا

غَفِلِينَ ﴿١٠٦﴾ الأعراف، واته: بیگومان نه وه که سانه ی که به ناهه ق له زه ویدا خویان

به زل دهگرن له (تیگه یشتنی) ئایه ته کانمیان لاده دهم، وه ئه گهر هه موو نیشانه یهك
ببینن ئیمانی پی ناهینن، وه ئه گهر پئی راست به دی بکه نایگرنه بهر، به لام ئه گهر
پئی چهوت وه هله ببینن دهیکه نه پربازیان، ئه وهش له سونگهی ئه وه وه (سه ره پای
خو به زلگرتن) که بهروایان به نیشانه کانمان نه هیناو لییان بی ئاگابوون.

به لئ به هوئی گوناح و تاوان و خراپه کاری و به دره فتارییه وه، میله ت دوو چاری
زهین کویری و، دلرهش هه لگه پان و، له پئی هه ق وه رگه پان و، به ره و پچکان لادان
ده بن.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

بهشی حهوتهم:

کاریگه‌ریی و به‌ره‌م و شوینه‌واری
گه‌رانه‌وه لای خوا له سرینه‌وه‌ی
گوناح و چاک‌کردنی ئینساندا

خالی یه‌که‌م: کاریگه‌ریی و به‌ره‌م و شوینه‌واری گه‌رانه‌وه لای
خوا له سرینه‌وه‌ی گوناحدا
خالی دووهم: کاریگه‌ریی و به‌ره‌م و شوینه‌واری گه‌رانه‌وه لای
خوا له چاک‌کردنی ئینساندا

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

خوښه وری خوشه ویست!

خوا پشتیوان بی له م بهشی هه و ته مه دا له دوو خالی سهره کیدا باسی بهرهم و
شوښه واری پر خپرو بیړی توبه و گهړانه وه لای خوا دهگهین:

خالی یه که م: شوښه واری توبه له سپړنه وهی گوناخدا.

خالی دووهم: بهرهمی گهړانه وه لای خوا له چاککردنی ئینساندا.

پیویسته نه وه ش بگوترئ که شوښه واری پیروزو بهرهمی بهرکه تدارو به پیړی
توبه و گهړانه وه لای خوای دادگرو به خشر - تبارک و تعالی -، به شیوهی
راسته قینه ی ته نیا له قیامت و دواړوژدا ده زانری و ئاشکرا ده بی، به لام بیگومان
کرده وه چاکه کان بهر له قیامت و دواړوژیش بهرهم و خپرو بیړیان هر
دهر ده که وئ و ئینسان پیش نه ولا له ملا لیان بهرهمه ند ده بی.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

خالی یه گهم: کاریگه ری شوینه واری توبه له سرینه وهی گوناخدا:

ئهم خاله له شەش ورده باس پیکهاتوه:

یهک: مانای سرینه وهی گوناخه کان به گشتیی:

له قورئانی به پیژو سوننه تی پیغه مبهری به پیزدا ﷺ چه ند وشه یهک بو گه یاندنی لیبور دنی خواو پوشین و سرینه وهی گوناخ و تاوانی به نده کان، پاش توبه کردن و داوای لیبور دن له خوا کردن، به کارهاتوون و زور دووباره بوونه وه، به تایبەت ئهم سئ وشه یه:

المغفرة: که (راغب) ئاوا مانای کردوه: (الْغُفْرَانُ وَالْمَغْفِرَةُ مِنَ اللَّهِ: هُوَ أَنْ يَصُونَ اللَّهَ عَبْدُهُ مِنْ أَنْ يَمْسَهُ الْعَذَابُ)، واته: (مغفرة وغفران) که له خواوه بن: ئه وهیه که خوا به نده که ی له وه بیاریزی که ئازارو ئه شکه نجه بدری، ههروه ها مانای پوشین (سَتر) ییش ده گه یه نی^(۱۱۰)، ههروه ها وشى ناوبراو به هه موو شیویه به کاره یانانه کانیه وه (۲۰۸) جا له قورئانی دا هاتوه.

التكفير: که (راغب) گوتویه تی^(۱۱۱): (الكفر في اللغة ستر الشيء، و وصف اليل بالكفر لستره الأشخاص والزراع لستره البذر في الأرض...)، واته: (کفر) له زماندا داپوشینی شته، بویه شه وگار به (کافر) ناوئراوه، چونکه خه لکی داده پوشتی، جوتیاریش (بویه به (کافر) وه سف کراوه)، چونکه توو له زه ویدا په نهان ده کات.

العفو: که (راغب) له پیناسه ییدا گوتویه تی: (عَفَوْتُ عَنْهُ: قصدت إزالة ذنبه صارفاً عنه، فالمفعول في الحقيقة متروك) یانی: (عفوت عنه) ویستم گوناخه که ی نه هیلم و لئی لابه رم، که واته: به رکاره که له راستیدا (له رسته ی: (عَفَوْتُ عَنْهُ) دا)

(۱۱۰) پروانه: (مفردات ألفاظ القرآن)، ص ۶۰۹.

(۱۱۱) هه مان سدرچاوه: ص ۷۱۴-۷۱۷.

لا براوہ^(۱۱۲)۔ مہہستی (راغب) ئوہیہ کہ پستہی (عفوت عنہ) لہ ئہسلدا (عفوت
ذنبہ عنہ) بووہ، جا زاناو توئژرہوان لہ باروہ کہ ئایا جیاوازی نیوان
(مغفرة) و (تکفیر) کہ ہر دو وکیان واتای داپوشین (ستر و تغطية) دہگہینن،
چیہ؟ راجیای یان ہییہ: بہشیکیان گوتوویانہ: مادام لہ ئہسلای زماندا
ہر دو وکیان یہک واتایان ہییہ، لہ بہرکاہینانی شہرعیشدا ہروان و ہیچ
جیاوازیان نیہ، ہرکام لہ (القرطبي) و (الخازن) و (النیسابوری) ئہم پایہیان لہ
تہفسیرہکانیاندہ پہسہند کردوہ^(۱۱۳)۔

بہشیکیش لہ زانایان گوتوویانہ: (تکفیر) بو دنیاہو (مغفرة) ش بو پوژئی دواہیہ،
واتہ: خوا لہ دنیا دا گوناخ و خراپہی برواداران دہپوشئی و لہ دواپوژیشدا
دہیانہ خشئی۔ (الکوسى) یش یہکیک لہو زاناو توئژرہوانہی قورئان کہ ئہم پایہی
ہہلژاردوہ^(۱۱۴)۔

بہشیکی دیکہشیان گوتوویانہ: (مغفرة) بو گوناخہ زلہکان و (تکفیر) یش بو وردہ
گوناخہکانہ، (الطبري) یش ئہم پایہی ہہلژاردوہ و (رشید رضا) ش ئامازہیہکی
پیگردوہ^(۱۱۵)۔

ہہندیکیشیان گوتوویانہ: (مغفرة) تاییہتہ بہو گوناخانہوہ کہ لہ نیوان بہندہو
خوادان و (تکفیر) یش تاییہتہ بہ تاوانہکانی نیوان بہندہو خہلکییہوہ^(۱۱۶)۔

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

(۱۱۲) ہہمان سہرچاوہ: ص ۵۷۴۔

(۱۱۳) بروانہ: (الجامع لأحكام القرآن) ج ۴، ص ۳۱۷، وہ (لُبَابُ التَّأْوِيلِ فِي مَعَانِي التَّنْزِيلِ)، ج ۱، ص ۳۴۲،
وہ (غرائب القرآن و رغائب الفرقان) ج ۴، ص ۱۶۸۔

(۱۱۴) بروانہ: (روح المعاني في تفسير القرآن العظيم والسبع المثاني) ج ۹، ص ۱۹۶۔

(۱۱۵) بروانہ: (جامع البيان في تفسير القرآن) ج ۵، ص ۲۹، وہ (تفسير القرآن الحكيم) ج ۴، ص ۳۰۲۔

(۱۱۶) بروانہ: (تفسير القرآن الحكيم) ج ۳، ص ۲۰۳، کہ شیخ عبدالحق وردہ دہخاویہتی۔

دیاره هرکام له خاوه نانی هم پړاو بوچوونانه ش تاراده یه ک توانیویانه چهند به لگه یه ک له سهر راستی قسه و رایه کانیان بهینته وه، که دهر فتمان نیه بیانخه یه پروو.

به لام بو جیاوازی و په یوه ندی نیوان (مغفرة) و (تکفیر) پیم وایه پای (ابن قیم الجوزیه) له هه موو رایه کانی دیکه به هیژتره، هرچه نده پای ئه ویش (رشید رضا) چهند تیپینی یه کی له سهر خستونه پروو.^(۱۱۷)

رایه که ی (ابن القيم) یش به کورتی ئه مه یه که^(۱۱۸): (مغفرة) و (تکفیر) جاری و ا هیه پیکه وه دین و جاری واش هیه هرکامیان به تهنیا، جا ئه گهر پیکه وه بوون، ئه وه واتیان جیاوازه و (مغفرة) تایبه ته به گوناچه گه وره کانه وه و (تکفیر) یش تایبه ته به ورده گوناچه کانه وه.

دیاره هرکام له ئایه تی: ﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلَكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا﴾ النساء^(۳۱)، وه فهرمووده ی: (الصلوات الخمس.. کفارات لما بینهن ما لم تُغَشَّ الكبائر) رواه الترمذی وقال: حسن صحیح، پشتگیری رایه که ی (ابن القيم) ده کهن.

به لام دعوا ی: تایبه ت بوونی (ذنوب) به گوناچه زله کانه وه و (سیئات) یش به ورده گوناچه کانه وه، هرچه نده هه ندیک ده قی قورئان و سوننه ت ده لاله تی له سهر ده کهن، به لام به موته قبی سه لمینرا و (مُسلّم) نیه، چونکه ده قی دیکه ش هه ن که ئه وه ده گه یه نن که هه م وشه ی (ذنب) گوناچی گچکه^(۱۱۹) و هه م (سیئة)^(۱۲۰) ش گوناچی گه وره ده گرنه وه.

(۱۱۷) هه مان سهرچاوه و بهرگو لاپره.

(۱۱۸) پروانه: (مدارج السالکین) ج ۱، ص ۳۰۱۰، ۳۱۳.

(۱۱۹) بؤ وینه: پیغه مبه ر ﷺ فهرمووده تی: ((هن قام رمضان انما اواحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه...)) رواه النسائي عن أبي هريرة، نا سهرچاوه که تهنیا که نده کانیان به هیژتره و رایه کانیان بهینته وه، که دهر فتمان نیه بیانخه یه پروو.

جا يه كه مين و گوره ترين شوينه واري تو به - كه مهبه ستمان تو به ي راست و ساغ (التوبة النصوح) - نهويه كه: هر چي گوناخ و تاوان و هله و پهله يه ي ده يانس پرته وه و لا يان ده بات و ئينسانيان لي پاك ده كاته وه، وهك پو شاك ي سپي به ئاوي گهرم و تابت و صابون شو راو، خا و ئني ده كاته وه!

خوای لیبوردو به به زهی فہرمویہ تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً
تَصَوِّحًا عَنِ رَبِّكُمْ إِنَّهُ يُكَفِّرُ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ ۗ﴾ التحريم ۸، واتہ: ئہی ئہ وانہی ئیماننان
ہیناؤہ! بہ گہ پانہ وہیہ کی راست و ساغ بگہ پینہ وہ لای خوا، نزیکہ پہر و ردگار تان
(لہ سوئنگہی توبہیہ کی ئہ و توؤہ) خرایہ کانتان لی بسریئہ وہ.

دیاره وشەى (عسى) له كوردیدا له جىئى (پهنگه) و (له وانهیه) و (نزیکه) یه و له زمانى عه ره بيشدا بۆ (تَرْجِي وَتَطْمِيع) به كاردى، به لام بۆیه لیڤدا مانای مسوگەر بوون (قطعية) ی لیخو شبوونی خواو سپینه وهو لابردنى بۆ گوناح و خراپه ی بۆ لای خوا گه پاره كان (التائبون الى الله) دهگه یه نى، چونكه خواى پهروهردگار خاوه نى ئه وه یه رى به خشنده ییه و گوتراویشه: (مَنْ عَادَ الْكَرِيمَ اِنَّهُ اِذَا اطْمَعَ اَعْطٰی) (۱۲۱).

دیاره وشه‌ی (سیئات) یش لیږده دا سهرجه‌م جوړه‌کانی گوناح به‌گه‌وره‌و گچکه‌وه ده‌گریته‌وه، چونکه به‌موتله‌قی هاتوه‌و پاش توبه‌کردنی راست‌و ساغ (التوبة النصوح) یش هاتوه، که بیگومان گوناحه‌کان زیاتر‌ه‌وجی‌ی توبه‌ی راست‌و ساغن یو سیرانه‌ویه‌یان، نه‌گه‌رنا ورده‌و گوناحه‌کان ته‌نیا به‌خوږیاستن له‌گوناحه‌ زله‌کان‌و

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

(۱۲۰) بُوَ وَبَيْنَهُ: خَوای بالا دهست فرمودیه تی: ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْبِقُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ (۶)

العنكبوت ﴿ناشکرایه که لیږدها (سبب) ته نیا گوناچه ګچکه کان نین.

۱۲۱) واتہ: عادہتی بہ نسلانہ ویہ نہ گھر بہ کچی بہ تہ سال و سیدہ وار کراچی پٹی ڈوبہ کشی۔

بهیئ توبهش دهسرپڼهوه^(۱۲۲). ﴿إِنْ جَتَبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نَكْفَرْ عَنْكُمْ سِعَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مَدْخَلًا كَرِيمًا﴾ (النساء: ۳۱).

دوو: توبه نهو گوناخانهش که سزای دیاری گراویان بو دانراوه، دهسرپڼهوه:

هرچهنده نهوهی له کورته باسی پیښوودا هیئامان، بی نیازمان دهکات لهم کورته باسهو دوو سئ کورته باسی دیکهش که دین، بهلام وهک (ذکر الخاص بعد العام) ویستم بو بهرچاو پوونی زیاتر، پاش راگه یاندنی نهو راستیه که توبه ی راستو ساغ سهرجه م و تیکرای گوناخانه کان دهسرپڼهوه، له چهند کورته باسیکی سهربه خوشدا سرپڼهوهی توبه - به لوتفو کهرهمی خوا- بو گوناح و تاوانه کان بخهینه پوو، بههر چوار جوړی:

۱/ سزای شهرعی دیاریکراو بو دانراو.

۲/ سزای شهرعی دیاریکراو بو دانهراو.

۳/ گه وره.

۴/ گچکه.

جا ئیستا با سهرنج بدهین داخو سرپڼهوه و لایردنی توبه ی راستو ساغ بو نهو گوناح و تاوانه ی که سزاو توله ی شهرعی دیاریکراویان بو دانراوه، چون چوڼیهه؟!

سهرتا پیویسته بزاین که نهو گوناح و تاوانه ی سزاو توله ی شهرعی

دیاریکراویان بو دانراوه، نه م هه وتانه ن:

(۱) له نایین هه لگه پراڼه وه (الردة)، هه چنده زانایان مشت و مړو پراجیایان له باره یی ئه سلی سزایه که وه هیه.

(۲) پیگری (الحاربة).

(۳) کوشتنی به ناحق (القتل بغير الحق).

(۴) داوین پیسی (الزنا واللواط).

(۵) دزی (السرقه).

(۶) بوختانی داوین پیسی (القذف).

(۷) خواردن و خواردنه وهی سه رخوشکه ر (اکل و شرب المسکر)، هه چنده له باره یی چوڼیه تی سزایه که یه وه پراجیای هیه.

به لām به په سندی د زمانم که بهر له وهی چاو به چوڼیه تی توبه کردن و گوناح لی سپرانه وهی خاوه نه کانی هه ر کام لهم حوت جوړه گوناخانه دا بگپړین، وه لāmی پرسناریکی گرنګ بدهینه وه که سه رجه م ئه م حوت گوناخه تییدا به شدارن و په یوه نديان پییه وه هیه:

نایا سزاو توله شهر عیبه کان دهنه مایه یی سرینه وهی

گوناح و تاوانی خاوه نانی نه و جوړه گوناح و تاوانانه؟

هه لبه ته مه به ست لهم پرسناریه نه وه یه که نایا خاوه نی هه ر کام لهم گوناح و تاوانانه نه گهر هات و بی نه وهی توبه بکات، سزاو توله یی شهر عی به سه ردا جی به جی کرا، نه و سزاو توله یه به ته نها ده بیته مایه یی پاکبونه وهی نه و که سه و سپرانه وهی گوناح و تاوانه که یی ان نا؟!

شایانی باسه که زاناو پییشه وایان هر له زووه وه له سه ر ئه م مه سه له یه و وه لāmی نه و پرسناریه کیشه و مشت و مړیان بووه و، به گشتی بوونه ته سی ده سه وه:

۱- دستيه ڪيان پريان واهه ڪه بهئي سزاي شهرعي (الحد الشرعي) دهبيته مائهي پاڪردنهوهي خاوهنهكهي با توبهشي نهكردي، (ابن حجر العسقلاني) ثم پراهي پالداوته لاي جهماوهري زانايان (جمهور العلماء) و گوتوويهتي: (إن إقامة الحد كفارة للذنوب ولو لم يتب المحدث وهو قول الجمهور) (۱۲۳).

۲- دستيه ڪيشيان ڪه همان ڪه متن، پريان واهه ڪه سزاو توله شهرعيه ڪان تهنيا سلهمينهروه (زواج) و پاڪهروهه (جواب) نين، بهلکو نهوهي ڪه ئينسان له گوناح پاك دهکاتهوه بهس توبهيه (۱۲۴).

۳- دستيه ڪيشيان وهستان (توقف) يان لهم مهسهلهيهدا ههلبزاردوهو هم فهرمودهيه شيان كردوته دستهگيرهي خويان: (لا ادري الحدود كفارة لأهلها أم لا؟) رواه البزار بأسنادين رجل أحدهما رجل الصحيح غير أحمد بن منصور الرمادي وهو ثقة (۱۲۵)، واته: نازانم سزايه ڪان پاڪهروهه و بواوهنه ڪانيان، يان نا؟

واش پيدهچي پاي راست ڪه هه موو دهقه ڪانيش له سهري ڪوده بنهوهو پيڪدين و تيك ناگيرين، نهوه بي ڪه بگوتري: باباي مسولماني گوناڪار ڪه سزاو توله شهرعي به سهردا جي بهجي دهكري دوو حالتهي هه:

(۱) يه ڪيڪيان نهوهيه ڪه به پهزامه نديي و به پيئي خوي دي و داوا دهکات ڪه سزاو توله شهرعي به سهردا بدر، جا بيگومان باباي واهه گر وشهي توبهشي به سهر زاردا نهيهت سزاو توله شهرعيه ڪه دهبيته مائهي پاڪبوونهوهو بگره زور له خوا نيزك بوونهوهيشي! وهك له به سهرهاتي (الغامدية) ڪه زيناي كردبوو، پاش دان پيڏاهيئان، پيغه مبهر ﷺ فهرماني بهردباران (رجم) ڪراني داو، پاشان له بارهيهوه فهرموي: ((لقد ثابت توبة لو قسمت بين سبعين من أهل المدينة لوسعهم)) رواه مسلم، واته: بيگومان توبهيه ڪي وايکردوه، نهگه به سهر چهفتا

(۱۲۳) پروانه: (فتح الباري) ج ۱، ص ۶۸، وه: (شرح صحيح مسلم) ج ۱۱، ص ۲۲۴.

(۱۲۴) پروانه: (الأحكام السلطانية) للماوري، ص (۲۷۵-۲۷۶)، وه: (أحكام القرآن) لابن العربي، ج ۲، ص ۴۱۲، وه: (نبيل الأوطار للشوكاني)، ج ۹، ص ۲۰۸.

(۱۲۵) پروانه: (جمع الزوائد) كتاب الحدود، باب: مات كذا المجرم، ص ۶۸، وه: (الدرر الكامنة) ج ۱، ص ۱۰۸، وه: (الدرر الكامنة) ج ۲، ص ۱۰۸، وه: (الدرر الكامنة) ج ۳، ص ۱۰۸، وه: (الدرر الكامنة) ج ۴، ص ۱۰۸، وه: (الدرر الكامنة) ج ۵، ص ۱۰۸، وه: (الدرر الكامنة) ج ۶، ص ۱۰۸، وه: (الدرر الكامنة) ج ۷، ص ۱۰۸، وه: (الدرر الكامنة) ج ۸، ص ۱۰۸، وه: (الدرر الكامنة) ج ۹، ص ۱۰۸، وه: (الدرر الكامنة) ج ۱۰، ص ۱۰۸.

(۷۰) کهس له خه لکی مه دینه دا (که هه موویان زینایان کردبی) دابه ش بکری بهشیان دهکات!! دهرده کهوی.

(۲) دووهمیشیان نه وهیه که بو خوی نایهت و دهستگیر دهکری و، چه زیش ناکات سزای شهرعی به سهردا بدری، جا بیگومان نه مهیان سزاو توله ی شهرعی که ی به ته نیا نایته مایه ی پاکبو نه وهی له گوناخ و تاوانه که ی، مه گهر ویرای نه وه توبه ش بکات، نه گهرنا ته نیا له پوی دنیا یی وه سزای گوناخه که ی وهرگرتوه و له دوارپژیشدا نه گهر خوا به که ره می خوی نه یبه خشی، دووچاری سزاو چه زبه ده بی، ئاخر هر ته سلیم نه بوونی به سزاو توله ی شهرعی، خوی له خویدا گوناخ و تاوانیکی زله و پیویستی به سزاو توله ی تایبته هیه، سهره پای گوناخ و تاوانه که یشی^(۱۲۶).

به هیزترین به لگه ی نه م رایه ش نه م فهرموو ده یه یه:

((عن عبادة بن الصامت - رضي الله عنه - أن رسول الله ﷺ قال وحوله عصابة من اصحابه في مجلس: يا يعوني على ان لا تشركوا بالله شيئا ولا تسرقوا ولا تزنوا ولا تقتلوا اولادكم ولا تاتوا بهتان تفنرونة بين ايديكم وارجلكم، ولا تعصوا في معروف فمن وقى منكم فاجره على الله، ومن اصاب من ذلك شيئا فعوقب في الدنيا فهو كفارة له، ومن اصاب من ذلك شيئا، ثم ستره الله فهو الى الله، إن شاء عفا عنه وإن شاء عاقبه، فبايعناه على ذلك)) رواه البخاري، واته: پیغمبري ﷺ له حالیکدا که کومه لیک له هاو له کانی له ده وره بوون فهرمووی: په یمانم له گهل ببهستن که هیچ شتی که نه که نه هاو بهشی خوا، وه دزی نه کهن، وه زینا نه کهن، وه منداله کانتان نه کوژن، وه بوختانی که له نیوان ده ست و پی تاندا، هلمه بهستن (واته تومه تی زینا بو کهس مه کهن)، وه له چاکه دا سهر پیچی مه کهن، جا هر که سیکتان نه م په یمانه بهرته سهری، نه وه پاداشتی له سهر خوی، وه هر که سیکی شتی که له و گوناخانه بکات و له دنیا دا سزا بدری، نه وه بو ی ده بیته پاکه ره وه، به لام که سی که دووچاری گوناخی که له وانه بی و خواش بو ی بیوشی (و خه لک پی نه زانی و خوی نه یباته لای

دادگا) ټوه سزادانه کې ده گهړټټوه بؤ خوا (له قیامه تدا) جا ټه گهر ویستی لئی ده بووری و، ټه گهر ویستیشی سزای ددات، (عبادة بن الصامت: ده لئ) جا ئیمهش له سر ټوه په یمانمان دایه.

تییښی: دیاره لیره دا که فرمودیه تی: (فعوقب فی الدنيا) واته: به ویست و پرمزانه ندیی خوی نه که به تو بزیی و ده سترگران.

ئینجا زانیان بؤ وه لای ټوه فرموده یهش که وه ستاوه کان (متوقفین) به به لگه یان هیناوه ته وه، گو توویانه:

یه که م: هه رچنده ټوه فرموده یه راسته، به لام ټوه ی (عبادة) راست (صحیح) تره.

دووه م: ده گونجی فرموده ی ناوبراو بهرله وه بووبی که پیغه مبهری خوا ﷺ ټاگدار بکړیته وه، که سزا شهرعیه یه کان (به وهرجه ی گوتمان) پاکه ره وه ن.

ئیس تاش با سهرنجی کی خیرا له و حوت جوړه گوناح و تاوانه بدهین، داخو ټوبه ی راست و ساغ چیان لئ ده کات؟!

۱- له ئایین هه لگهړاندوه (الردة):

له لای زوړبه ی هره زوړی نریک به یه کده نگیی (إجماع) زانیان^(۱۲۷) سزاو ټوله ی کافر بوون و له ئیسلام هه لگهړاندوه (الارتداد عن الإسلام) بریتیه له کوشتن، به به لگه ی فرموده ی پیغه مبهر ﷺ ((من بدل دینه فاقتلوه)) رواه البخاری، واته: هر که سیک (له مسولمانان) ئایینی خوی گوړی بیکوژن، به لام بیگومان پاش داوی

(۱۲۷) پاش لیکو لینه وه ی زیاتر بؤم ده رکه وتوه که سزای هه لگهړاندوه سزایه کی دیاریکراوی شهرعیی نیه، به لکو سزادانی هه لگهړاوان له ده ولته ئیسلام مییدا مه سه له یه که له باز نه ی سیاسه تی شهرعیی و صلا حیه تی حوکمران دایه، وه هیچ به لگه یه که له سر ټوه نیه که مړؤف له سر خودی هه لگهړاندوه بکوژئ، مه گدر حاله تی دژایه تی کردن و سده گهر گرتنی بچیتته پال، وه من له و زنجیره و تاره ی که به ناوونیشانی: (تیسلا م و دوه له تداریی و حوکمرانیی) له که نالی ئاسمانیی (په یام) و له بهرنامه ی (سهرنج) ده پیش که ش ده کړتن لیکو لینه وه ده کی تیرو ته سه لم له باره ی نهم مه سه له یه وه (په یام) که واته ی زیاتر پیغی ده ی کوشتن و ژوند که سهره خا بری

گهراڼه وه لیځردنی (بعد استتابتہ) ی، که زوربه ی زانایان نه و داوای توبه لیځردنه، به فہرزو به شیکیشیان به پەسەندی دہزانن^(۱۲۸).

شایانی باسیشه که بابای هەلگه پراوه (مرتد) کردووه چاکه کانی هەلده وشینەو، وەك خوای بالادەست فەرموویەتی: ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيْمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْأَخْرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ﴾ المائدة (۵)، هەروەها هاسەرەکە ی لیی جیا دەبیته و و نه میراتی لیی دەگیری و نه میراتیش لەکەس دەگری و مال و سامانە کەیشی به (فیء) دادەنری و دەخړیته خەزینە ی مسوڵمانان (بیت مال المسلمین) وە^(۱۲۹).

بەلام ئەگەر توبه ی کرد، ئەو و ئەو شتانه هیچیان نامینن و دەچیتەو و سەر دۆخی جارن، هەرچەندە هەندیک لە زانایانیش گوتوویانە پیویستە خواپەرستییه کان (عبادات) ی بگێریتەو^(۱۳۰)، بەلام بیگومان پای ئەوانە بەهێزترە که گوتوویانە^(۱۳۱): نایانگێریتەو، چونکە هەر بەشیوہ ی کاتی (موقت) هەلوەشا بوونەو، یان راستتر بلین: هەلوەشاندنەو (حبوط) ی کردووەکانی هەلواسراو (معلق) بوو و بە مردنی لەسەر کوفر، جا مادام لەسەر کوفر نەمردو، ئەو و هەلنەو و شاوونەو.

ئنجە هەرچەندە ئایەتی ژمارە (۵) ی (المائدة) بە مۆتەقیی هەلوەشانەو ی کردووەکانی بابای هەلگه پراوه دەگەیه نی: ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيْمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ﴾ المائدة (۵)، بەلام ئایەتی ژمارە (۲۱۷) ی (البقرة) مەرجدار و بەنددار (مشروط و مقید) ی

(۱۲۸) شافعیەکان و مالیکیەکان و (احمد) له قسەیه کیدا به فہرزو (أبو حنیفہ) به پەسەندی دہزانی، بڕوانه: (التوبة في ضوء القرآن الكريم)، ص (۳۶۹-۳۷۳).

(۱۲۹) بڕوانه: (أحكام القرآن) ج ۱، ص ۱۴۹، وە: (جامع الأحكام) ج ۶، ص (۱۶۰-۱۶۱)، وە (المغني) ج ۸، ص (۱۲۸-۱۳۰).

(۱۳۰) ئەمە رای (أحمد) ه له یەکیک له دوو قسە کانیدا، بڕوانه: (التوبة في ضوء القرآن الكريم)، ص ۳۲۸.

(۱۳۱) که رای (شافعی) بەدەشتە ل قسەیه کی بکەید، سەرەلەو ی بێت وە ص (۳۸۳-۳۸۴).

کردوه به مردنهوه له سهر کوفر: ﴿وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فِيمَتٌ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ (البقرة ۱۷۷)، واته: وه هسره کاميکتان له نايينه که ی هه لگه پښته وه به کافريی بمری، نه وه نه وانه کرده وه کائيان له دنيا و دواړوژدا هه لوه شان وه، نجا بيگومان بنچينه يه کی (اصول الفقه) نيوان زانايانه که: (يُحْمَلُ الْمُطْلَقُ عَلَى الْمُقَيَّدِ)، واته: نه گهر له باره ی مه سه له يه که وه دور دهق (نص) ی په هاو به نندار (مطلق و مقيد) هه بوون، پيويسته به ند (قيدي سهر به ننداره که په چاو بکری و کاری پيیکری.

هه روه ها تيکړای زانايان پايان وایه که هاوسهرو خيژانه که يشی ده گه پښته وه لای و پيويستی به ماره کردن (عقد) وه ی تازه ش ناکات (۱۲۲).

وه زوړ به شيان ده لين: مال و سامانه که يشی ده گه پښته وه لای (۱۲۳).

۲/ ريگريی (الحرابة):

ريگريی که له کتيبه فيقه ييه کاند ا هه وشه ی (الحرابة) و هه وشه ی (قطع الطريق) يش بو به کارهاتوه، سزايه که ی نه وه يه که له نايه تي ژماره (۳۳) ی (المائدة) دا ديارى کراوه: ﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خَلْفٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ﴾ (المائدة ۳۳)، واته: بيگومان سزای نه وه که سانه که درايه تي خواو پيغه مبه ره که ی ده که ن و خراپه له زه ويده ده که ن، هه نه وه يه که: بکوژين، يان هه لبواسرين، يان ده ست و پيان پيچه وانه (دهستی راست و پيی چهپ) بپرين، يان

(۱۲۲) سهرچاوه ی پيشو، ص (۳۸۳-۳۸۴).

(۱۲۳) (ابن قدامة) له (المغني) دا گوته ويدي: (ولا يحكم بزوال ملك المرتد بمجرد رده عند أكثر أهل العلم... وإن راجع الاسلام فملكه باق) ص ۲۹۱.

له ولاټ دوور بخړينه وه. جا خه لکي پيگرو ناشووبگير نه گهر پاش ده سترگير کړدن
توبه بکن، نه وه مه گهر بو قيامهت، د ه نا بو دنيا هيچ داديان نادات، به لام نه گهر بهر
له ده سترگير کرانيان توبه بکن، نه وه پاي به هيتر نه وه په که هه رچي مافي خوا (حق
الله) په له سهريان لا ده چي، هر له سزاي پيگريه که وه بگره هه تا هر گوناح و
تاوانکي ديکه، وهک مه يخوري و زيناو... هتد^(۱۲۴). چونکه خواي دادگهرو به خشر
فه رمويه تي: ﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْرَأُ عَلَيْهِمُ الْبُيُوتِ﴾ اللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ
المائدة ۳۱، واته: (نه وه ي له ثايه تي پيشوودا گوترا سزاي پيگرانه) بي جگه
له وکسانه ي که بهرله وه ي بيانخه نه ژير رکيفتانه وه توبه ده کن، نه وه خوا (بو
نه وان) ليپورده و به به زه ييه.

۳/ کوشتنی به ناههق:

دياره ليړه دا مه به ستمان له کوشتنی به ناههق، جوړی به نانه ست (العمد) ه،
چونکه کوشتن، جگه له کوشتنه وه ي به هه ق که توله (قصاص) ي پي ده لين: سي
جوړه^(۱۲۵):

ا) کوشتنی به نانه ست (الْقَتْلُ الْعَمْد) که وهک شه عزانان پيناسه يان کړدو،
نه وه په که سيک به ناههق و سته و به ناگا لي بوون و زانياريه وه، به شتيک له
که سيک بدات که به زوري ئينسان ده کوژي: (قصد من يعلمه معصوماً بما يقتل
غالباً).

ب) کوشتنی هه له ي به نانه ست چوپي نراو (القتل الخطأ شبه العمد) نه مه يش
بريتيه له وه که که سيک به ناههق و سته و به زانياري پي بوونه وه به شتيک (وهک

(۱۳۴) پروانه: (المجموع شرح المذهب) للنسوي، ج ۲، ص ۱۰۷، وه (المغني) لابن قدامة، ج ۸، ص ۲۹۵.
(۱۳۵) پروانه: (مجموع الفتاوى) (ابن تيمية)، ج ۲۸، ص ۲۰۶، وه: ج ۲۰، ص (۲۰۹-۲۱۰)، وه: ج ۲۰، ص
(۱۵-۱۸).

قه مچی، گوچان، زلله) له کهسیک بدات و بیکوژی، که ئه و شیوه لیدان و ئه و شته به دهگمن نه بی خه لکی پی نه مرئ (قصد من يعلمه معصوماً بما لا یقتل غالباً).

(ج) کوشتنی هه له ی پروت (القتل الخطأ المحض) که نه میس دوو جوړه:

یهک: هه له له کرده ودا (الخطأ في الفعل) که بریتیه له وه ی بو وینه: تفهنگ له نیشانه یهک بگری، به لام بی نه وه ی پی بزانئ به کهسیک بکه وئ و بیکوژی.

دوو: هه له له مه به ستدا (الخطأ في القصد) بو وینه: تفهنگیک بگریته کهسیک که پی وایه دوژمنه و خوینی حه لاله، پاشان دهر بکه وئ که مسولمان و دوسته و کوشتنی ره وایه، جا دیاره هه رچی جوړی هه له (خطأ) یه به هه ردوک شیوه که یه وه، نه گوناحی قیامه ت و نه تو له ی دنیا ی نیه، به لام خوین (دیه) و (کفارة) ی هه یه، به لام جوړی به ئانقه ست چوو (شبه العمد) و پیرای خوین و که ففاره تی دنیا، گوناحباریی قیامه تیشی به دوا وه یه، جوړی سییه میس (العمد المحض) نه میس سزا دنیا یه که ی بریتیه له سه رپشک (مختار) کرانی خوین نه ستینی کوژراو، له نیوان کوشتنه وه (قصاص) و خوین وهرگرتن (دیه) و لیبوردن (عفو) دا، وهک خوای دادگهر فهرمویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

كُنِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحَرْبُ بِالْحَرْبِ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَى بِالْأُنْثَى فَمَنْ عَفَى لَهُ

مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَابْتِغَاءُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَنٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ

البقرة ﴿١٧٨﴾ واته: ئه ی ئه وانه ی ئیمانان هینا وه! تو له ستاندنه وه تان له کوژرا وندا له سه ر پیویست کرا وه، ئازاد به ئازاد و کوپله به کوپله و مینه به مینه، جا هه رکهسیک له برا که یه وه له شتی که به خشرا (له کوشتنه وه یان له به شیکی خوین) ئه وه با خا وهن حه ق به چاکیی شوین هه قی خو ی بکه وئ و بابای خوینه ریش به له باریی ته سلیمی بکات، ئه وه سووکردن و به زه یی نواندنی که له په روهر دگار تانه وه.

جا ههركاتيڪ توبه ي ليڪرا، نهوه باباي ڪوڙهر (قاتل) چ دوايي تولهي لئوهر بگيري، چ خوين بدات، يان بيه خشري، بهراي زوربه ي هره زوري زانايان، مادام توبه كه ي راست و ساغ بي، خوا له ههقي خوي دهيه خشي و پاكي دهكاتوه.^(۱۳۶) وه نهوانه ي كه رايان وايه ڪوڙهر ي ئانقهست (قاتل العمده) پري توبه ڪردي نيه، بهلگهيه كي وايا به دهسته وه نيه، به پيچهوانه ي جهماوهري زانايانه وه كه چهندان بهلگه ي قورئان و سوننه تيان به دهسته وه يه و^(۱۳۷)، ته نيا نه بهلگهيه ش بهسه كه: مادام باباي ڪافر بوي ههبي توبه بڪات و ليئوهر بگيري، بوچي ڪوڙهر بوي نيه، خو ههر چوئ بي ڪوفر له ڪوشتن (قتل) گه وره تره؟!

ع/ داوين پيسي:

مه به ستمان له داوين پيسي هه زينا و هه نيڙبازي (لواطه) شه، چونكه لاي زوريڪ له زانايان ڪوڪمي نيڙبازي ش نه گهر له هي زينا توندتر نه بي كه متر نيه،^(۱۳۸) دياره ڪوڪمي زينا و سزاي باباي زينا ڪهر (زاني) يش نه گهر ڪوڙو ڪچ بن سهه (۱۰۰) قه مچي و سائيڪ دورو خستنه وه^(۱۳۹) (نفي) يه و، نه گهر ئافره تي ميڙد ڪردو و پياوي زن هيئاو يش بن، كه به (محسن) ناو ده بريئ، سزايه كه يان به ردباران (رجم) ڪردنه

هه تا مردن.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

۱۳۶) بړوانه: (فتح الباري) ج ۸، ص ۴۸۹۶، وه: (تفسير ابن كثير) ج ۱، ص ۵۳۷.

۱۳۷) بړوانه: (الفتاوى الكبرى) لابن تيمية، ج ۴، ص ۴۳۱، وه: (مدارج السالكين) ج ۱، ص ۳۹۹.

۱۳۸) بړوانه: (الزواجر عن اقتراف الكبائر) ج ۲، ص (۷۸۳-۷۹۱)، كه را ي زانايان و مه زبه ڪاني به ورد ي هيئاوه، پيغه مبه ريش ﷺ له باره ي نيڙبازيه وه فهرموده ي زورن، نه مه يه ڪي ڪيانه: (ومن وجدتموه يعمل عمل قوم لوط فاقتلوا الفاعل والمفعول به) رواه ابو داود والترمذي وابن ماجه وصححه الألباني في (الأرواء) ۲۳۵۰.

۱۳۹) (ابو حنيفة) درو خستنه وه به (منسوخ) ده زاني، به لام زوربه ي زانايان رايان وايه كه نه سخ ته ڪر او ته وه،

بړوانه: (الزواجر) ج ۲، ص ۷۶۹.

جا ههرچی سزای (زانی و زانیة) ی کوږو کچه، نهوه له قورئاندا هاتوه:

﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ ۚ﴾ النور ۲، به لām سزای ژن و پیاو (الثیب)، نهوه له سوننه تی پیغه مبهردا ﷺ هاتوه، {ههرچه نده هه نديک له زانایان مشت و مږو ږا جیایان له و باره وه هیه و منیش پاش لی کو لینه وه ی زور پای دیکه م هیه که ئیره گونجام نیه بو خستنه ږووی}، بو وینه: ((..الثیب بالثیب جلد مائة و رجم بالحجارة..)) رواه مسلم، به لām وهک (ابن حجر الهیتمی) گوتوویه تی^(۱۴۰): (وعامة العلماء على أن الجلد يدخل في الرجم) زانایان به گشتی پیاو وایه که قه مچی لی دان چو ته نیو به ردبارانه وه، به به لگهی نهوه که پیغه مبهردا ﷺ (ماعزو غامدیة) ی به ردباران کردن و قه مچی لی نه دان، جا له باره ی توبه کردنی زیناکه ره وه، نه گهر تاوانه که هه له نیوان خووی و خوادبی خه لک پی ی نه زانیبی نهوه سزا (حد) ی له سه ر پیویست نیه و توبه ش پاکی ده کاته وه^(۱۴۱). به لām پاش ئاشکرا بوون و ئیسیات بوونی تاوانه که، نهوه به پای زوربه ی زانایان ههرچه نده توبه ش بکات سزایه که ی له سه ر لاناچی^(۱۴۲)، به لām مادام به راستی توبه ی کردبی، یان خووی دانی به تاوانه که دا هی نابی، نهوه گونا که که ی لی ده سریتته وه^(۱۴۳).

۵/ سزای دزی:

سزای دزی مادام مهرجه شه رعیه کانی هاتبته دی، بریتیه له برینی دهستی راستی بابای دز (سارق) له مه چه کی یه وه^(۱۴۴)، وهک خوی بالاده ست فه موویه تی: ﴿

۱۴۰) سهرچاوه ی پیشو، ج ۲ ص ۷۶۹.

۱۴۱) پروانه: (آلام) للشافعي، ج ۱، ص ۱۳۸، وه: (سبل السلام شرح بلوغ المرام) للصنعاني، ج ۴، ص ۵.

۱۴۲) (أبن عابدين) گوتوویه تی: (أجمع العلماء على أن التوبة لا تسقط الحد في الدنيا، أي الحد الثابت عند الحاكم بعد الرفع اليه)، پروانه: (حاشية أبن عابدين) ج ۴، ص ۴.

۱۴۳) پروانه: (جامع البيان) للطبري، ج ۲۴، ص ۱۲، تفسير آية الزمر: ۵۳.

۱۴۴) مه چه کی ده ست، باز نه ی ده ست، جومگنی ده ست (الرسم)

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾

المائدة ﴿٣٨﴾، واته: وه دهستی دزی پیاو و ئافه‌رت بېرن، سزای کرده‌وه‌یان و ته‌مبێ کردنه له خواوه، وه خوا زالی کاربه‌جئیه.

جا ده‌رباره‌ی کاریگه‌ریی تۆبه بو لابرډنی سزای دزیی، ئه‌وه زۆربه‌ی زانایان ده‌لێن: که پیش به‌رزکردنه‌وه بو لای ده‌سته‌لاتی شه‌رعیی و تیک‌پراشیان ده‌لێن: دوا‌ی ئه‌وه‌ی پێی پاده‌گه‌یه‌نرئ، هیچ له حوکه‌مه‌که‌ی ناگۆرئ، ئه‌وه‌نده هه‌یه به‌رله‌وه‌ی بگه‌یه‌نرێته دادگا بابای شت لی دزراو (المسروق منه) ئه‌گه‌ر بابای دز عه‌فو بکات، زانایان یه‌کده‌نگن که سزای شه‌رعیی دنیا‌یی نادری^(١٤٥)، به‌لام زۆربه‌ی هه‌ره زۆریان پریان وایه که پاش گه‌یشتن به ده‌سه‌لاتی شه‌رعیی لیخۆش‌بوونی بابای خاوه‌ن مال هیچ له مه‌سه‌له‌که ناگۆرئ^(١٤٦)، به‌لام (أبو حنیفة) پای وایه ئه‌وکاته‌ش هه‌ر سزای شه‌رعیی به‌سه‌ردا نادری^(١٤٧)، به‌لام بو گونا‌خی دزییه‌که، ئه‌وه بیگومان تۆبه‌ی راست و ساغ پیش وه پاش سزادانه‌که‌ش نایه‌یلت و خاوه‌نه‌که‌ی پاک ده‌کاته‌وه^(١٤٨)، چونکه خوا فه‌رمویه‌تی: ﴿مَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ

إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٩﴾ المائدة ﴿٣٩﴾، واته: جا هه‌رکه‌سیک پاش سته‌مکردنه‌که‌ی (که دزییه) تۆبه بکات و چاکه‌کاریی بکات، ئه‌وه مسوگه‌ر خوا ده‌گه‌رپێته‌وه سه‌ری (به لیبۆردنه‌وه) بیگومان خوا لیبۆرده‌ی به به‌زه‌ییه، دیاره کاتیک خوا‌ی کاربه‌جئ پاش تۆبه‌کردنی بابای (دز) خو‌ی به: تۆبه وه‌رگر (یتوب علیه) و لیبۆرده (غفور) و به

(١٤٥) بروه: (بداية المجتهد) لابن رشد، ج ٢، ص ٣٣٩، وه: (الفقه على المذاهب الاربعه)، ج ٥، ص ١٢٩.

(١٤٦) بروه: (المغني) لابن قدامة، ج ٨، ص ٢٩٦، وه: (رد الحار على الدر المختار)، ج ٣، ص ١٤٠، وه: (نهاية المحتاج)، ج ٨، ص ٨.

(١٤٧) بروه: (بدائع الصنائع) للکاسانی الحنفی، ج ٧، ص (٨٨-٨٩)، وه: (المغني) ج ٨، ص ٢٩٦.

(١٤٨) به‌لام یه‌کێک له مه‌رجه‌کانی تۆبه‌ی راست و ساغ وه پێشتر گوته‌ومانه: گێرانه‌وه‌ی ماله دزراوه‌که‌یه، یان گه‌ردنی خو‌ پێ نازادکردنی خاوه‌ن مال.

بهزهیی (رحیم) وهسف دهکات، مه بهستی نهوهیه که بهو سیفته بهرزانهی مامهلهی لهگهل دهکاتو، کهسیکیش خوا: توبهیی لای وهبگری و لای بیووری و بهزهیی پییدا بیتهوه، دیاره له گوناچهکهی پاک بوتهوه! وهمن بهراستی ئهه پرایهه لا بههیزو پهسنده.

٦/ بوختانی داوین پیسی (القذف):

ئهه تاوانهش سزایهکهی ههشتا (۸۰) قهچیه، وهک خوای دادگر فهرموویهتی:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ (النور ٤)، واته: وه ئهه کهسانهیی که بوختان بو ئافرهتانی داوین پاک دهکهن، پاشان چوار شایهتدان ناهینن (بو ئیساتی قسهکهیان) (سزایان نهوهیه) پیویسته ههشتا قهچییان لای بدهن و ههرگیز شایهیدیان لای وهرمهگرنو، ئهوانهه لاری بووان.

دهربارهیی کاریگری توبهش بو لابردهی سزاو گوناخی بوختان کردن، به کورتی: دهلیین: له سونگهی نهوهوه که سزای بوختان (حد القذف) یش وهک ههرکام له سزای گوشتن و زیناو دزیی، ههم ههقی خوا (حق الله) و ههم ههقی ئادهمیزاد (حق الادمی) یشه، بهر لهوهی پیی بزانی و ببریته لای دادهوهی شهرع (حاکم الشرع)، نهوه توبهیی راست و ساغ دهبیته هو لابردهی، بهلام پاش گهیاندن به دهسهلاتی شهرعی (السلطة الشرعية) دهی حهتهمن جی بهجی بکری و زانیان لهسهه نهوه یهکدهنگن (۱۴۹).

بهلام بو گوناچهکهی، نهوه بههوئی توبهیی راست و ساغهوه وهک ههر گوناخیکی دیکه خوا دهیسریتهوه، چونکه خوای بهخشنده فهرموویهتی: ﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ

بَعْدَ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٠﴾ النور ﴿٥٠﴾، واته: (لیدانی ههشتا قامچی سزای بوختانچیپیان و پیرای شایه تی لئ وهرنه گیران و به فاسق دانران) .. بیجگه لهو که سانه ی که پاش ئه وه (واته پاش ههشتا قامچی لیدانه که) توبه ده که نئ چاکه کاری ده که ن، ئه وه بیگومان خوا له گهلان لیبوره دی به به زه ییه ^(۱۰۰)

به لام ئایا حوکمی (شایه تی لئ وهرنه گیران) یش و پیرای لاجوونی گوناح و سزاو جهربه زه ی دواپوژ، لاده چی، یان نا؟! زانایان راجیایان هیه:

هه رچی زۆربه یانن که له هاوه لان: (عمر بن الخطاب و عبدالله بن عباس) خوا لیان پازیبی و له شوین که وتوان (تابعین): (عطاء و طاووس و مجاهد و الشعبي الزهري) و، له پیشه و سهرمه زه به کان (مالك و شافعي ^(۱۰۱) و احمد) یان، خوا لیان خوشبی، له نیودان، رایان وایه که: به لئ مادام توبه یه کی راست و ساغ بکات و مه رجه کانی (که یه کیان چاکه کارییه) تیدا بینه دی، ئه وه سزای شایه تی لئ وهرنه گیرانیشتی، وه ک گونا باریی قیامت، که به (فسق) ته عبیر کراوه، لاده چی ^(۱۰۲)

به لام هه ندیکیان که (ابو حنیفة) یان له نیودایه، خوا لیی خوش بی، رایان وایه که گونا باریی قیامه تیان - پاش توبه - نامینی، به لام به شایه نه شیان مۆریکه و هه تا ماون له نیو چاوانیان نابیته وه ^(۱۰۳)!

به لام بیگومان رای زۆربه ی زانایان راسترو به لگه دارتره، که ده تانین ئامارده به سی له به لگه کانیان بکهین:

۱۵۰ (ابن قدامة) گوتویه تی: (فأن تاب لم يسقط الحد وزال الفسق بلا خلاف) بروانه: (المفني) ج ۹، ص ۱۹۸.

۱۵۱ (خاوه نی) (التوبة في ضوء القرآن الكريم) به هه له، یان هه له ی چاپی، له جیاتی (شافعي) (أبو حنیفة) نووسیوه، که بیگومان هه له یه، بروانه: ص ۴۳۲.

۱۵۲ بروانه: (المفني) ج ۹، ص ۱۹۷، وه: (أحكام القرآن) لابن العربي، ج ۳، ص ۲۷۱، وه: (الفقه على المذاهب الاربعة) ج ۵، ص ۲۴۱.

۱۵۳ بروانه: (بدائع الصنائع للكاساني)، ج ۷، ص ۶۳.

یه کهم: ده لئین: نهو هه لاواردن (استثناء) هی که به دوا ی: ﴿وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَدَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ ۴ ﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ ۵ النور، پیویسته هه ردووک پسته ی: ﴿وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَدَةً أَبَدًا﴾ و ﴿وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ بگریته وه، چونکه یه کسه ر به دوا یاندا باس کراوه، (فخرالدین الرازی) له وباروه گوتوو یه تی^(۱۰۴): (لو قال شخص: إن عبده حر وامرته طالق إن شاء الله، فیرجع الاستثناء الى الجميع) واته: نه گهر که سیك بلی: کویله که ی نازادو ژنه که ی ته لاقی که وتبی، نه گهر خوا بیهوی، نه وه (ان شاء الله) یه که بو هه موویان ده چیته وه.

وه له راستیدا پسته ی (واولئك هم الفاسقون) پسته یه کی سه ربه خو نیو به لگه هیئانه وه (تعلیل) یکه بو هو ی په دکردنه وه ی شایه تییدانی بوختان که ران، واته: مادام فاسقن به شایه دیان مه گرن، که واته: هه رکاتیك (فاسق) نه مان شایه تی یان وهرده گیری، هه ر بو یه ش (الشعبي) به و که سانه ی گوتوه که رایان وابوو هه رگیز بوختان که ر به شایه ناشی: (يقبل الله توبته لا تقبلون شهادته!)، واته: خوا توبه ی لیوهر گرتوون و ئیوه شایه دیان لیوهر نا گرن!

ئنجا نه وه که هه ندیکیان وشه ی (أبدًا) هه رگیز، به به لگه دیننه وه، وه لامه که ی نه وه یه که خوی داد گهر مه به سستی نه وه یه که: هه تا بوختانچی بی (مادام قاذفًا)، به لام که توبه ی کرد، دیاره نه وه خه سلته ی نامینی و نه وه (هه رگیز) هشی له کول ده بیته وه^(۱۰۵).

دووهم: بابای کافر نه گهر ده یان بوختانیشی کردبن دوا ی مسولمانبوونی به یه که ده نگیی زانایان شایه دیی لی وهرده گیری، چونکه پیغه مبه ر ﷺ

(۱۰۴) بروانه: (مفتاح الغیب) که به (التفسیر الکبیر) ناسراوه، ج ۲۳، ص ۱۶۱.

(۱۰۵) بروانه: (الجامع لاحکام القرآن) للقرطبي، ج ۱۲، ص ۱۸۱.

فرمويي تې (۱۰۶): ((يا عمرو! اما علمت ان الاسلام يهدم ما كان قبله؟!)) رواه مسلم وغيره عن عمرو بن العاص - رضي الله عنه -، واته: ئهې عهمر! ئايا نازاني كه ئيسلام (گوناهه کاني) پيش خوي ناهيلى؟.

دهجا بيگومان مسولمان شايسته تره كه كه بهوئى توبه وه له هه موو شتيك پاك بيته وه و هك جاراني لئ بيته وه و شايه دي لئ وهر بگيرئ، به تايبه تيش كه پيغمبر ﷺ فرمويي تې: ((التائب من الذنب كمن لا ذنب له)) رواه ابن ماجه والطبراني في الكبير البيهقي عن ابن مسعود - رضي الله عنه -، واته: توبه كار له گوناح و هك باباي گوناح نه كړوو و ايه.

سييهم: زانايان يه كده ننگن له سهر نه وه كه باباي كافرو كوژهر و داوین پيس و... هتد، هه ركاتيک توبه يان كرد شايه دي (شهادة) يان لئ وهر ده گيرئ، دهجا بوختانه كيش هه روايه، چونكه بوختان (قذف) له قه تل و زينا گه وره تر نيه (۱۰۸)!

ئنجا هه رچه نده له چاو تاوانه كاني ديكه زور له سهر بوختان روښتین، به لام پييوسته نه مه ش بگوترئ كه زانايان له و باره شه وه كه ئايا: باباي توبه كار له بوختان كړدن، ته نيا به وه نده مه داري سازده بئ و به توبه كار (تائب) داده نرئ، كه له و تاوانه ي په شي مان بئ و داوای لي بوردن له خوا بكات و عه زمي له سهر دوو باره نه كړدنه وه ي جهزم بكات، يان ده بئ و پراي نه وه گه ردي خوشي به باباي بوختان پئ كړدوي ئازاد بكات و بلاويشي بكات وه كه دروي كړدو!

به شيكيان كه (مالك و احمد و ابن جرير) يان له نيودان راي يه كه ميان هه يه و (۱۰۹)، به شيكي شيان كه (سعيد بن المسيب و عطاء و طاووس و الشعبي و شافعي) يان له نيودان راي دوو ميان هه يه و، پرسته ي: ﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا...﴾ (النور

۱۵۶) بروانه: (الآداب الشرعية)، لابن مفلح المقدسي، ج ۱ ص ۱۴۹.

۱۵۷) بروانه: (كشف الخفا ومزيل الالباس عما اشتهر من الاحاديث على السنة الناس) ج ۱، ص ۳۵۱، للعجلوني.

۱۵۸) بروانه: (التفسير الكبير) ج ۲۳، ص (۱۶۰-۱۶۱).

۱۵۹) بروانه: (جامع البيان) للطبري، ج ۱۸، ه: (فتح الباري) ج ۵، ص ۱۵۷.

ش پټه وټرین به لگه ی پای دووه مه،^(۱۶۰) څه وڼده هیه څه وڼده به سه که بوختانکر بلئ: په شیمانم دووباره ی ناکه مه وو به مهرج ناگیرئ که بلئ: دروم کردوه (کذب) چونکه رهنکه قسه که ی راست بووې، به لام به لگه ی شهرعی ته وای دهست نه که وتبئ که ئیسیاتی ده عوایه که ی پئ بکا، که چوار شایه دن: ﴿... ثُمَّ لَمَّا يَتَوَّأ بِأَرْبَعَةٍ شَهَاءٍ...﴾ (النور) جا نه گهر بئ و ناچاری بکهین هر بلئ: دروم کردوه، څه و ناچاری ده کهین له سهرکردنی سهرپیچیه که دروکردن (کذب) به لام بیگومان بو پیگوتن و گهردنی خو پئ ئازادکردن (التحلل) ی بابای بوختان پیکراو (مقذوف)، پیویسته ره چاوی څه و بکرئ که زیانی له قازانجی زیاتر نه بئ، وهک پیشتی باسمانکردوه و پوونیشمان کردو ته وه که له جیاتی څه و چي بکات^(۱۶۱).

۷/ خواردن و خواردنه وه و بونکردنی سهرخوشکر:

مه ی (خمر) خواردنه وه و بونکردن و، هر جوړه به کاره یتانیکي دیکه ی ټیکرای څه و شتانه ی که ئینسان سهرخوش و مهست ده کهن^(۱۶۲)، په کیکه له و تاوانه زلانه ی که وپرای سزاو جه زره به ی دواړوژ سزاو توله ی دنیايشی بو دانراوه^(۱۶۳).

(۱۶۰) پروانه: سهرچاوه کانی پیشو: هه مان بدرگو لاپه ره.

(۱۶۱) پروانه: خالی چواره م: (مهرجه کانی توبه ی راست و ساغ) برگی (۸) (گپړانه وه ی مافی خاوه ن مافه کان...) وه پروانه: (الآداب الشرعية) ج ۱، ص (۱۰۸-۱۱۶).

(۱۶۲) ټیکرای زانو پیشه وایان له سهر څه و یه کده نگن که هر مادده یه کی سهرخوشکر چ رهق، چ شل، چ تۆز بئ هه مان حوکی شراپی هیه، چونکه پیغه مبه ر ﷺ فرمویه تی: (کل مسکر خمر)، پروانه: (الزواج عن إقتراف الکبائر)، ج ۲، ص (۷۹۷-۸۲۲) وه: (جامع العلوم والحکم) لاین رجب، ص (۵۱۱-۵۱۶).

(۱۶۳) زانایان دهرباره ی نه ندازه ی څه و قه مچیپانه ی که پیویسته له بابای سهرخوش بدرین راجیایان هیه له نیوان چل (۴۰) و هه شتا (۸۰) دا (ابن تیمیه) له و باره و گوتویه تی: (وَحَدُّهُ أَرْبَعُونَ جَلْدَةً أَوْ ثَمَانُونَ، إِنْ جُلِدَ ثَمَانِينَ جاز بالاتفاق، وَإِنْ أَقْتَصَرَ عَلَى الْأَرْبَعِينَ فِي الْأَجْزَاءِ نَزاع) پروانه: (مجموع الفتاوی) ج ۲۴، ص (۱۱۷-۱۱۹).

خوا عزوجل فرمویہ تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رَجَسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ المائدة ۹۰، واتہ: ئەى ئەوانەى ئىمانتان ھەيە! بێگومان شەراب و قومار و بت و ھەنەمەکان و تیرەکان (ی فالگرتنەوہ) پیسن لە کردەوہى شەیتان، جا توخنیان مەکەون بۆئەوہى سەرھراز بن، پیغەمبەریش ﷺ لەوبارەوہ فرمایشتی یەكجار زۆرن بۆ نموونە: ((كل مسكر خمر وكل مسكر حرام)) رواه الستة الا ابن ماجه، واتہ: ھەموو سەرخۆشكەرێك شەرابەو ھەموو سەرخۆشكەرێك ھەرامە.

((كل شراب اسكر فهو حرام)) رواه البخاري ومسلم، واتہ: ھەر خواردنەوہیەك سەرخۆش بكات ئەو ھەرامە.

دەربارەى سزادان و قەمچى لێدانى بابای مەیخۆرەوہش فرمویہ تی: (من شرب الخمر فاجلدوه فان عاد الرابعة فاقتلوه) رواه الترمذي وابن ماجه وصححه الألباني، واتہ: ھەرکەسێك مەى خواردەوہ قەمچى لى بدەن. جا ئەگەر بۆ جارى چوارەم ھەر خواردیەوہ بیکوژن، بەلام (ابن حجر الهيتمي) گوتویہ تی: کوشتنى بابای مەیخۆرەوہ لە جارى چوارەمدا زانیان گوتوویانە نەسخ کراوەتوہ^(۱۶۴).

دەربارەى تۆبەکردنى بابای بەکارھێنەرى ماددە عەقل لاپەرەکان (مستعمل المواد المخدرة)، ئەگەر بەرلەوہبى کە بگەيەنرێتە لای دادگا و دەسەلاتى شەرعى و لە نێوان خۆى و خوادا بى، ئەو وەك پێشتریش گوتمان ھەم گوناحى قیامەت و ھەم سزای دنیاى لەسەر لادەبات و پاکی دەکاتەوہ، (ابن تیمیة) لەوبارەوہ گوتویہ تی^(۱۶۵): (من تاب من الزنا والسرقة أو شرب الخمر قبل أن يرفع الى الامام فالصحيح ان الحد

(۱۶۴) بڕوانە: (الزواج عن اقتراف الكبائر) ج ۲، ص ۸۱۲، ھەرودھا (ابن تیمیة) ش ھەرۆای گوتوہ، بڕوانە: (مجموع الفتاوى) ج ۳۴، ص ۱۳۷، کە گوتوویہ تی: (القتل عند اكثر العلماء منسوخ)، ھەوہا گوتوویہ تی: (من أجود ما يُحتج به أن القتل منسوخ، حديث: (لعنه الله ما أكثر ما يؤتى به الى النبي ﷺ) بڕوانە: ج ۲، ص ۲۹۶-۲۹۷).

(۱۶۵) بڕوانە: (الفتاوى الكبرى) ج ۴، ص ۲۹۹.

يسقط عنه كما سقط عن المحاربين إذا تابوا قبل القدرة، واته: ههركه سيك له زيناو
دزى يان مهخوري توبه بكات، بهرلهوهى بولاى ئيمام بهر بكريتهوه، نهوه پاي
راست نهوهيه كه سزاي لهسهر لادهچي، وهك چوڻ پيگران ههركات پيش
بهردهستكران، توبه يان كرد سزاي شهرييان لهسهر لادهچي.

بهلام نهگهرا پاش بهر زكرانهوهى بولاى قاضى و دهسهلاتى شهريي بي، نهوه
وهك گوناح و تاوانهكانى ديكه به پاي زوربهى ههره زوري زانايان كه (ابو حنيفة
ومالك وشافعي واحمد) له يهكيك له دوو قسهكانيدا له نيوياندان، گوناحى قيامهت و
نازارو نهشكهنجهى نهوي به گویرهى ساغبي و راستي توبهكهى لادهچي، بهلام
سزاي شهريي دنيا لاناچي و پيوسته قهچي كاري بكري^(۱۶۶).

سى: چوڻيهتى سرينهوهى توبه بو نهو گوناحانهى كه سزاي دياريكراويان بو
دانراوه:

نهو گوناحانهى كه سزاي شهريي دياريكراو (حد شرعي معين) يان بو دانهنراوه،
وهك ههوت گوناح و تاوانه سزا بو دياريكراوهكان نين، كه بتوانين وا به ئاساني
سهرژميريان بكهين، چونكه زور زورن و ههم جوړى گهوهو ههم گچهكشيان ههيه،
بهلام به گشتيى دوو بهشن:

بهشيكيان پهيوهستن به مال و ساماني بندهكانهوهو، بهشيكيشيان ههق و مافي
مادديي نين و شتى مهعنهويين.

جا بهشى يهكهميان كه مافه ماددييهكان (الحقوق المادية)ن چهندان دهقى
قورئان و سوننهت لهوبارهوه ههه كه پيوسته له مولك و ساماني خلكي وريا بين و،
بهناهق توخني نهكهوين، بو وينه: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَآ

إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿۱۸۸﴾ البقرة ۱۸۸،
 واته: وه له نیوانتانداسامانه کانتان به ناهق مهخون^(۱۶۷)، وه (نهچن) مال و
 سامانه کانتان بکهنه بهرتیل و بو دادوهر و هوکمرانه کانی بهرن، بو ئه وهی به شیک له
 مال و سامانی خه لکی به ناشهرعی بخون، له حالیکدا که ده شزانن (ئهو پهفتاره چ
 پهفتاریکی دزیوه).

جا له بهرئه وهی ئیمه له برکهی هه شتهم خالی چواره م (مهرجه کانی توبه ی راست و
 ساغ) دا ئامازه یه کمان بهم مه سه له یه کردوه، لیژده دا دووباره ی ناکه ی نه وهی به وهنده
 وازدینن که یه کی قسه یه که له (ابو حامد الغزالي) و (القرطبي) ده خوازی نه وه:

(الغزالي) گو تویه تی: (الأموال الحاضرة يردُّها أَخْذُها الى المالك ما يُعْرِفُ له
 مالك معيّن، وما لا يُعْرِفُ له مالك فعليه أن يتصقّق به)^(۱۶۸)، واته: ئهو سامانانی که
 له بهر دهستن، بابای به ناهق و هرگر ده یانگیژیته وه بو خاوه نیان ئه گهر ناسراو و
 دیاربێ، ئه وهش که خاوه نی ناسری پیویسته بی کاته خیر.

(القرطبي) یش له و باره وه گو تویه تی (که له بهر دریژی یه کسه وهریده گیژینه
 سه ر کوردی)^(۱۶۹):

(پێبازو چۆنیه تی پهفتاری ئهو که سه ی که مال و سامانی حهرامی که وتوته لا و
 توبه ی کردوه ده یه وی خوییان لی پاک بکاته وه، ئه وه یه که ئه گهر به هو ی سه و
 (ربا) وه بو، سه رجه م ئه وه ی که به وه یه وه چنگی که وتوه، بیگیژیته وه ده ست ئهو
 که سه ی که قازانجی لی کردوه، ئه گهر کابرا مایی، ئه گهرنا له جیاتی وی بی کاته

(۱۶۷) (البغوي) له ته فسیری ئهو ئایه ته دا نووسیویه تی: (أي لا يأكل بعضكم مال بعض بالباطل من غير الوجه الذي
 أباحه الله، وأصل الباطل، الشيء الذاهب والأكل بالباطل أنواع: قد يكون بطريق الغضب والنهب وقد يكون
 بطريق الهوى والقمار وأجرة المعنى، وقد يكون بطريق الرشوة والخيانة) برونه: (معالم التنزيل) ج ۱، ص ۱۶۵-
 (۱۶۶).

(۱۶۸) برونه: (أحياء علوم الدين) ج ۴، ص ۳۷.

(۱۶۹) برونه: (الجامع لأحكام القرآن) ج ۳، ص ۳۷.

خيرو چاكه، نجا نه گهر هاتو ليې ټيكل بوو، نه يزاني نهو مالې كه له ده ستيدايه چهندهي هه لالهو چهندهي حرامه، نهو پيوسته چاو وردبكاتوه داخو نهو هي پيوسته بيگپرتهوه چ نه دنازيه كه، وه هه تا ته واو دنيا دهبي كه نهو هي ماوه هي خوښه تي و حرام نيه، دهبي هر ليې بيگپرتهوه بو نهو كه سهي كه ده زاني سته مي لي كرده، يان سوودي لي خوارده، وه نه گهر بي هيو بوو له دوزينه وهي باباي مافخوراو پيوسته بو بكاتو خيړ.

به لام نه گهر هاتو هيندهي هه قو مافي خه لكي كه وتبوو لا كه ده يزاني به هيچ شيويه كه بو نادرتهوه به خاوه نه كانيان، نهو توبه كردني لهو حاله دا بهو شيويه دهبي كه هر چي هه هه تي و به ده ستيه وه هه تي، يان بيداته نه داران يان هر شتيك كه به رزه وندي مسولماناني تي دايه بو خه رج بكاتو، ته نيا نهو وندهي بو بمينتهوه كه به شي داپوشيني عه وره تي و بزيوي نهو پوزهي بكات! چونكه هر نهو نه دنازيه ي پي ده شي كه له كاتي تي گيراوي (اضطرار) دا له مالي غه ير وهري بگري، هر چه نده باباي مال لي وه رگيراو پي ناخوش بي).

نهو دهر باره ي مافه مادييه كان، به لام بو مافه مه عنه وييه كان كه پيشتر له خالي چواره مدا نامار هه مان به ميش كرده وه، بو چوڼيه تي توبه لي كردن و خو لي پاك كرده ويان زانايان دوو پايان هه هه ^(۱۷۰):

يه كه م: ده ليئ: پيوسته نهو كه سهي مافه كاني له سه ره، باباي خاوه ن ماف، بو وي نه: غه يبه ت كراو، جنيو پيدراو، فيل ليكراو، درو له گه ل كراو، بي به ليئي له گه ل كراو. هتد، ناگادار بكاتوه لهو خراپه و سته مه ي كه به ران به ري كرده ويه تي و، پاشان هر چوڼ بووه گه ردني خو ي پي نازاد بكاتو رازي بكاتو قه ناعه تي پي بيئي، (غزالي) لهو باره وه گوتو ويه تي ^(۱۷۱): (وعليه ان يعرف قدر

(۱۷۰) بړوانه: (مدارج السالكين) لابن القيم، ج ۱، ص (۲۹۰-۲۹۱)، كه گوتو ويه تي: (فان العلماء قد اختلفوا في كيفية التوبة منها على ثلاثة أقوال)، به لام له راستيدا هر دهنه وه به دوو را.

(۱۷۱) بړوانه: (احياء علوم الدين) ج ۴، ص (۳۷-۳۸).

جنايته وَتَعْرِضِهِ لَهُ فَالِإِسْتِحْلَالُ الْمُبْهَمُ لَا يَكْفِي...، واته: وه له سهری پيويسته که نه دازه ی تاوانه که ی خوۍ و خراپه له گهل کردنه که ی پی بلۍ، وه گهر دنی خوۍ پی نازاد کردنه گشتی به س نیه.

دووه م: ده لۍن ناگادار کردنه وه ی بابای خاوه ن ماف مه رج نیه و ته نیا نه و نه ده به سه که له نیوان خوۍ و خوا دا تو به بکات و، پاشان ه ول بدات له چه ند شوینان و چه ند غه یبه تی نه و که سه ی کرده، یان هر جوړه زیانیکی دیکه ی مه عنه ویی پی گه یانده، بو سړینه وه ی، وپرای خیر بو کردنه، مه دح و ستایش و باسی خیر و چاکه ی بکات و.. هتد.

واش پی ده چی رای راست و دروست نه وه بی که بگو ترۍ:

نه گهر هات و بابای ماف خورا و به و سته م و ده ستریزیه ی زانیبی، پیويسته بابای تو به کار (تائب) ناگاداری بکاته وه و گهر دنی خوۍ پی نازاد بکات و رازی بکات، مه گهر له حاله تی کدا دنیا بی که باس کردن و وروژاندن (اثارة) ی مه سه له که نا کامی خراپی ده بی و، زیانی له قازانجی پتر ده بی، نه وه چاکتر وایه هر بیډه نگه ی لی بکات و، ه ول بدات به شتی دیکه ی وه ک دوعای خیر و مه دح و چاکه له گهل کردن، بو ی قهره بو و (تعویض) بکاته وه.

به لام نه گهر بابای ماف خورا و سته م لیکرا و نه یزانیبو، نه وه نه گهر بابای تو به کار وایزانی که پیی ناخو ش نابۍ و دنیا ش بوو که نازادی ده کات و چاوپو شۍ ده کات، با پیی بلۍ و ناگاداری بکاته وه و داوای گهر دننازایی لی بکات، به لام نه گهر گومانی و ابو و پیی نارحه ت ده بی، یان لیی خو ش نابۍ، وازی لی بهینی چاکتر و سه لاهه تتره (۱۷۲).

وه من پیموایه که وه ک چو ن تو به و گهړانه وه ی راست و ساغ بو لای خوا ده بیته مایه ی پاک بوونه وه ی ئینسان له چلک و چه پهری گوناح و تاوانه سزا بو

دیارکراوه کان، چه و جار چه و جاریش ئهم جوړه گوناخانه ش له ئینسان ده شوات و لاده بات، به هیزترین به لگش بو ئیسیاتی ئهو قسه یه نهویه که خوی به خشنده ی به به زهی له سووړه تی (الحجرات) دا فهرموویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَسْخَرَكُم مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نَسَاءٌ مِّن نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُم الظَّالِمُونَ ﴿١١﴾﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَانفُوا اللَّهَ

إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾﴾ الحجرات

وهك ده بینین خوا - تبارك وتعالى - لهم دوو ئایه ته دا شهش جوړه گوناخی لهو گوناخانه که هقی مه عنه ویی به نه ده کان ده خنه نه ستوی ئینسان، پوون کردوونه ته وه:

- (۱) گالته پیگردن ﴿لَا يَسْخَرَكُم مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نَسَاءٌ مِّن نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾
- (۲) عهیب لی گرتن ﴿لَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾
- (۳) ناوو ناتوره لی هه لدان ﴿لَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾
- (۴) گومانی به د پی بردن ﴿اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ﴾
- (۵) جاسوسی به سهره وه کردن ﴿وَلَا تَجَسَّسُوا﴾
- (۶) پاش مله به خراپ باس کردن ﴿وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا﴾

جا ئیستا با سهرنج بدهین!

گهراڻهوه لای خوا ﷺ (۱۳۷) عهلی باپیر

له کوتایي نایه تی ژماره (۱۱) دا که سی گوناخی یه کهم و دوهم و سی یه می تیدا خراونه پوو، خوای زانا فهرموویه تی: ﴿يَسَّ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَّمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ (الحجرات ۱۱)، واته: خراپترین ناو ناوی (فاسق) یتیه، وه ههرکه سی توبه نه کات نه وه نه وانن سته مکاران.

له مه وه ده فامریتته وه که نه و گوناخانه، یه کهم: خاوه نه که یان پیان فاسق ده بی، دوهم: ههرکه سی توبه یان لای نه کات نه وه سته مکار (ظالم) وه، دیاره سته مکاریش شایسته ی سزاو توله ی خواجه!

وه له کوتایي نایه تی ژماره (۱۲) دا که سی گوناخی چواره م و پینجه م و شه شه می تیدا باسکراوه فهرموویه تی: ﴿وَأَنقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ﴾ (الحجرات ۱۲)، واته: وه پاریزگاریی خوا بکن، بیگومان خوا زور توبه وهرگری به به زه ییه.

له مه شه وه ده فامریتته وه که نه و جوړه گوناخانه له نه نجامی پاریزگاریی و گهراڼه وه ی راست و ساغدا، خوا ده یان به خشې و توبه ی بابای توبه کاریان له سر وهرده گری و به به زه یی خویشی مامه له ی له گهل ده کات!

که واته: مسوگهر مسوگهر توبه ی راست و ساغ، مایه ی جوشانی ده ریای بی بنی ره حمه ت و که ره م و به خششی خوای په روهردگاری به خشنده یه و، بیگومان هیچ گوناخ و تاوانیکیش خوی له به رانبر شه پوله کانی ده ریای ره حمه تی خوا دا ناگری!

چوار: چوڼیه تی سرپینه وه ی توبه بو گوناخه زله کان:

خاوه و نه نجامه رانی گوناخه گه وره کان (أصحاب ومرتکبي الكبائر) به گشتی دوو حاله تیان هه ن:

یه کهم: که توبه یه کی راست و ساغیان له گوناخه کان یان کردبی، نه مانه به پای زوربه ی هره زوری نیک به یه که ده نگی زانایانی ئیسلام له (اهل السنة والجماعة

والأشاعرة والمعتزلة^(۱۷۳)، خوائ لیبورهدهو به بهزهیی وهك گفتو به لیئی داوه لیان خویش دهیی و پاکیان دهكاتهوه. ئاشكرايه كه دهشلیین: گوناچه زلهكان (كبائر) مه بهستمان پیئی سهرجهم گوناچه گهرهكانه، وهك كاتی خوئی پییاسه مان كردهون به سزای دیاری كراو (العقوبة المحددة)^(۱۷۴) بۆ دانراو و بۆ دانه نراوهوه.

(نوي) له وباردهوه گوتوویهتی: (فمذهب أهل السنة وما عليه أهل الحق من السلف والخلف، إن مات مُوحِّدًا، دخل الجنة قطعاً على كل حال، فأن كان سائماً من المعاصي كالصغير والمجنون والذي اتصل جنونه بالبلوغ والتائب توبة صحيحة من الشرك أو غيره من المعاصي،.. فكل هؤلاء يدخلون الجنة ولا يدخلون النار أصلاً)^(۱۷۵)، واته: پای ئههلی سوننهت و ئههوی ئههلی ههق له زانایانی پییشین و پاشین لهسهرنی، ئههویه كه ئهگهر به ئیمانیهوه مردبی، ههرچۆن بی به مسوگهری ههر دهچیته بههشت، جا ئهگهر له گوناخان سهلامهت بوویی، وهك منداو و شیت، وه كهسیك به شیتی بالغ بوویی، وه تۆیهكاریك كه تۆیهیهکی راست و ساغی له شیرك یان باقی گوناچهكان كردبی.. تیكپای ئهوانه بی ئههوی بچه دۆزهخهوه یهكسهردهچنه بههشتی، ههروهها (التفتازانی) گوتوویهتی^(۱۷۶): (اتفقت الأمة على العفو عن الصغائر مطلقاً وعن الكبائر بعد التوبة)، واته: ئۆمهت لهسهر ئهوه پیکهوتوه (دیاره مهبهست زانایانی ئۆمهتی ئیسلامه) كه گوناچه گچكهكان یهكسهرو گهرهكانیش پاش تۆبه دهبهخشرین.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

(۱۷۳) بپروانه: (صحيح مسلم بشرح النووي) ج ۱، ص ۲۱۷، وه: (التفسير الكبير) للرازي، ج ۱، ص ۱۲۴.
(۱۷۴) زاراهوی (حد) بۆ سزا شهرييهكان، دوايي پديد كراوه، بپروانه: (مجموع الفتاوى)، ج ۲۸، ص (۱۳۸) - (۱۳۹).

(۱۷۵) بپروانه: (صحيح مسلم بشرح النووي) ج ۱، ص ۲۱۷.

(۱۷۶) بپروانه: (شرح المقاصد للفتازاني)، ص ۱۷۲.

هه‌روه‌ها (الشهرستانی) یش هه‌مان قسه‌ی کردوه،^(۱۷۷) دیاره به‌لگه‌ی زانایانیش له‌سه‌ر ئه‌و یه‌کده‌نگییه چه‌ندان ده‌قی راست و راشکاوی قورئان و سوننه‌تی، بۆ وینه:

۱- ﴿وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ﴾ (الشوری ۴۰)، واته: وه (خوا) ئه‌و زاته‌یه که تۆبه له به‌نده‌کانی وهرده‌گرێ و له خراپه‌کان ده‌بووری...

۲- ﴿وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى﴾ (طه ۸۲).

۳- ﴿إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهْلَةٍ ثُمَّ يُتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَٰئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ (النساء ۱۷).

۴- ((إِنَّ اللَّهَ يَنْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءَ النَّهَارِ، وَيَنْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءَ اللَّيْلِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا)) رواه أحمد ومسلم وغيرهما عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه، واته: بێگومان خوا به شه‌وگار ده‌ستی خۆی ده‌کاته‌وه، بۆ ئه‌وه‌ی گونا‌جباری پۆژگار بگه‌رێته‌وه، وه به پۆژێ ده‌ستی خۆی ده‌کاته‌وه، تا‌کو گونا‌جباری شه‌وێ بگه‌رێته‌وه، هه‌تا خۆر له پۆژئا‌واوه هه‌لدی.

دووهم: که به‌بێ تۆبه‌کردن و گه‌رانه‌وه لای خوا مردوون، ئه‌وانه‌ش به‌پرای زۆریه‌ی هه‌ره زۆری ئه‌هلی ئیسلام له (أهل السنة وبعض شيوخ المعتزلة والكلابية والكرامية والأشاعرة والمرجئة)، ده‌که‌ونه به‌ر ویست (مشیئة‌ی خوا، هه‌رکامێکیانی ویست لێی ده‌بووری و ده‌یخاته به‌هه‌شته‌وه، بۆ هه‌رکه‌سیکیشی نه‌یویست ئازاری ده‌دا پاشان ده‌یخاته به‌هه‌شته‌وه^(۱۷۸)).

(۱۷۷) بروانه: (الفصل في الملل والنحل) للشهرستاني، ج ۱، ص ۱۳۳.

(۱۷۸) بروانه: (منهاج السنة النبوية)، لابن تيمية، ج ۱، ص ۱۴، وه: (شرح المقاصد)، ص ۱۰۷، وه: (الفصل في الملل والنحل)، ج ۱، ص ۱۰۷، وه: (شرح المقاصد)، ص ۱۰۷، وه: (الفصل في الملل والنحل)، ج ۱، ص ۱۰۷.

(نووي) لهوبارهوه گوتوويه تي^(۱۷۹): (راي اهل السنة والجماعة أن مرتكب الكبيرة إما أن يعفو الله تعالى عنه فيدخله الجنة، أو إن شاء عذبه القدر الذي يريد سبحانه وتعالى ثم يدخله الجنة، فلا يُخلدُ في النار)، واته: پای ئههلی سوننه ت و جهماعه ت له باره ی ئه بنجامده ری گوناحی گه وره وه، ئه وه یه که: یان ئه وه تا خوا ی بهر ز ده یبه خشی و ده یخاته به هه شته وه، یان ئه گهر ویستی ئازاری ددها به وه ئه ندازه یه ی که پاکیی و بهرزیی بو ی، ده یه وی، پاشان ده یخاته به هه شته وه و له ئاگری دۆزه خدا به هه میشه یی نامیئته وه.

ههروه ها هه ر کام له (الرازي والشهرستاني) یش هه مان قسه یان کرد وه^(۱۸۰).

به لگه ی زانا و پی شه وایانی ش لهوباره وه، چه ندان ده قی قورئان و سوننه تن، بو وینه: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ (النساء ۱۱۶)، واته: خوا به مسوگه ری له وه نابووری که هاوبه شی بو دابنری، به لام بیجگه له وه هه ر که سیکی بو ی لی دهبووری.

۱- ﴿غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ﴾ (۲) غافر، واته: لیبورده ی گوناح و وه رگری تویه یه ..

۲- ((ومن أصاب من ذلك شيئاً فأخذ به في الدنيا، فهو كفارة له وطهور، ومن ستره الله فذلك الى الله إن شاء عذبه وإن شاء غفر له)) رواه مسلم عن عبادة بن الصامت رضي الله عنه، که پی شتر مانامان کرد وه.

۳- ((أَخْرَجْتُ شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكِبَائِرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) رواه البزار وسنده جيد، كما في مجمع الزوائد. واته: تکای خو م بو خاوه نی گوناحه زله کان له پوژی قیامه تی هه لگرت وه.

ئه مه ش به کور تی چو نیه تی سپینه وه ی تویه (به لام تویه ی راست و ساغ) بو، بو سرجه م گوناحه زله کان به هه موو جوړو شی وه کانیانه وه.

(۱۷۹) پروانه: (شرح صحيح مسلم) للنووي، ج ۱، ص (۲۱۷-۲۲۰).

(۱۸۰) پروانه: (إعتقادات فرق المسلمين) للرازي، ص ۷۱، وه: (الملل والنحل)، ج ۱، ص (۱۳۲-۱۳۳) للمشهداني.

کوٽایی ئهم برگه یه ش بهم پروونکردنه وه پیویسته دینین:

(معتزلة) کان پریان وایه که وهرگرتنی توبه ی بهنده و پاککردنه وه ی له گوناح و تاوانه کانی (پاش توبه کردن) له سهر خوا فرهزه!!

به لام (اهل السنة) ئهو رایه ی موخته زیله کانیان به بی ئه ده بی به رانبر به خوا داناوه گوتووینانه: خوا هیچ شتیکی ناگونجی له سهر فرهزی، ئه وهنده هیه خوا خوی به لینی داوه که توبه ی توبه کاران وهرگری و له گوناح و هله کانیان ببوری، جا له بهرئه وه ی بی به لینی و په یمان شکیینی له خوا ناوه شیته وه، له سهر ئه و بناغه یه ده توانین بلین: به ته نکید خوا توبه کان وهرده گری و گوناحه کان ده بوری، چونکه خوی فره موویه تی و موژده ی به بهنده کانی داوه، نه که له بهرئه وه ی له سهری فرهزه^(۱۸۱).

پینج: چۆنیه تی سرینه وه ی توبه بو ورده گوناح و هله و په له کان:

پیشتریش باسی ئه و مه سه له یه مان کرد بویه به کورتی ده لیین:

(۱) به یه کده نگیی زانیان (إجماع العلماء) توبه کردن له ورده گوناحه کانیش فرهزه، (الآلوسی) له وباره وه گوتوویه تی: (التوبة من الصغائر واجبة على ما نقل الأشعري وحكى إمام الحرمين الإجماع عليه)^(۱۸۲).

(۲) به لام له وباره وه که ئایا ته نیا خوپاراستن له گوناحه زله کان (الأجتنب عن الكبائر) به سه بو به خشرانی گوناحه گچکه کان، یان پیویسته وپرای ئه وه کرده وه ی باشیش ئه نجام بدری؟! زانیان راجیایان هیه، ههرچی زۆریه ی جه ما وهریانن که (اهل السنة والجماعة) ن ده لیین: پیویسته وپرای خو دوورگرتن

(۱۸۱) پروانه: (التفسير الكبير)، ج ۱۰، ص (۱۲۴-۱۲۵)، فخرالدین الرازی.

(۱۸۲) پروانه: (روایات فی القرآن العظيم السبع المائ)، ج ۱۲، ص ۵۹.

له گوناخه زله‌کان، کرده‌وه باشه‌کان (الأعمال الصالحة) یش ئه‌نجام بدات، (معتزله) ش‌گوتووینه: ته‌نیا خو‌پاراستن له گوناخه زله‌کان به‌سه^(۱۸۳)!

(۲) به‌نده‌ش وای بو ده‌چی که ئه‌گه‌ر چاک له چه‌مک و واتای (الکبائر) گوناخه زله‌کان، حالێ بین ئه‌و راجیاییه پاساوی نامی‌ئی!

چونکه: وه‌ک پیشتەر پروومان کردو‌ته‌وه له پیناسه‌ی گوناخ و سه‌رپی‌چییدا، که وه‌ک چو‌ن ئه‌نجامدانی قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان (ارتکاب المحرمات) وه‌ک قه‌تل و زیناو دزیی.. گوناخه، چواندنی فهرزه‌کان (ترك الواجبات) یش هر گوناخه!

که‌واته: خو‌پاراستن له گوناخه زله‌کان (إجتنب الکبائر) کاتی‌ک دی‌ته‌ دی، که ئینسانی مسو‌لمان و‌پ‌رای توخ‌ن نه‌که‌وتنی قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان، دوو‌چاری چواندنی فهرزه‌کانیش نه‌بی، ئایه‌تی: ﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرٌ لِلذَّكِرِينَ﴾ (۱۱۴) هود یش و ئه‌م به‌سه‌ره‌اته‌ش، که‌وا پ‌ی ده‌چی ئایه‌ته‌که هوی هاتنه‌ خوار (سبب النزول) ی بی، چاکترین به‌لگه‌ی ئیسیاتی قسه‌ی به‌نده‌ن:

((جاء رجل الى النبي ﷺ فقال: يا رسول الله عالجت امرأة في أقصى المدينة، وإني أصبت منها مادون أن أمسها، فانا هذا فاقض فيّ ما شئت، فقال له عمر، لقد سترك الله لو سترت على نفسك، فقال: فلم يرد النبي ﷺ شيئا فقام الرجل فانطلق، فاتبعه النبي ﷺ رجلاً دعاه، وتلا عليه هذه الآية ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي﴾

النَّهَارِ وَزُلْفًا مِّنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾ (۱۱۴) هود، فقال رجل من القوم: يا نبي الله هذا له خاصة؟ قال بل للناس كافة) رواه مسلم، واته: پیاویک هاته خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر ﷺ گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا له‌وپه‌ری شار خه‌ریکی ژنی‌ک بووم و ده‌ستم که‌یاندی بی‌ئ‌ه‌وه‌ی له‌گه‌لی جووت بم، جا ئه‌وه له‌به‌رده‌ستتم چیت ده‌وی بۆم ب‌ریار بده! عومه‌ر پی‌ی گوت: خوا بوی پو‌شی بووی، ئه‌گه‌ر بو‌ خو‌ت

پوښبایه! (دهلی) پیڼه مبر ﷺ هیچی نه گوت، ئنجا کابرا هه ستاو پوښی، پیڼه مبریش ﷺ پیاویکی دواخست و بانگی کرد، وه ئهم ئایه تهی به سهردا خوینده وه: (ئهمسهره و سهری رۆژگارو چهند به شیک له شهوگار نویژ بهرپا بکه! بیگومان چاکه کان خراپه کان لاده بن)، پیاویک له کومه له که گوتی: ئهی پیڼه مبری خوا ئهمه ته نیاو تایبته بو ئه وه؟! فهرمووی: به لکو بو تی کرای خه لکه.

کهواته: مشتومری نیوان (اهل السنة) و (معتزلة) لهم مهسهله یه داو به و پوونکردنه وه وه که گوتمان ده بیته راجیاییه کی وشهیی (اختلاف لفظی) وه بهم جوړهش هیچ پیویست ناکات بلین، ئایه تی: ﴿إِنْ جَعَلْتُمْ كَبَّارَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ﴾ (النساء ۲۱)، که پتهوترین به لگهی (معتزلة) یه، حوکمیکی ره ها (مطلق) ی تی دایه و به فهرمووده کانی پیڼه مبر ﷺ به نندار (مقید) کراوه، چونکه فهرمووده کانیش هر پشتگیری واتای ئایه ته که ده که و لیان جیاواز نین، وه که سهرجه مفرمایشته کانی پیڼه مبر ﷺ له گهل ئایه ته کانی قورئاندا، بو وینه ئهم فهرمووده یه: ((أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَفْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ، هَلْ يُبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ؟! قَالُوا: لَا يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ، قَالَ: فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللَّهُ بِهِنَ الْخَطَايَا)) رواه البخاري عن أبي هريرة رضي الله عنه، واته: ئایا ده زانن ئه گهر بیت و به بهر دهرگای یه کی کتان پووباریکی لیئی و هه موو پوژیک پینج که ره تان خوئی لی بشوات، ئایا هیچ چلکی پیوه ده مینی؟! گوتیان: هیچ چلکی پیوه نامینی، فهرمووی ده جا ئه وه وینه ی پینج نویژه کانه، که خوا گوناغانیان پی ده سپیته وه (۱۸۴).

(۱۸۴) کهواته: پینج نویژه فهرزه کان (له فهرمووده ی دیکه شهیدا باسی جومعه و په مه زانیش کراوه)، ده بنه هژی لابرندی گوناچه گچکه کان، ده جا بیگومان وه که چون پاش ئیسان، نویژکردن چاکتریس چاکه (حسنه) یه، له دواى کوفرو شيرك و نيفاقیش نویژنه کردن خراپترین خراپه (سبیته) یه... کهواته: پاسته به هژی خوږیا است له گوناچه گه وړه ان، که به کیان نویژ چانداڼه، گوناچه گچکه کان. ده سپیته وه.

شەش: گۆرىنى گوناھ و تاوانەكان بە چاكە و خىر:

یه کی دیکه له شوینه واره کانی تۆبه ی راست و ساغ، بریتیه له گوپینی خراپه و
گوناحه کانی بابای تۆبه کار بو چاکه کان (الحسنات)، وهك خوای پهروه ر دگار
فرمودیه تی: ﴿إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ
حَسَنَاتٍ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ (٧٠) الفرقان، واته: گونا حباران جیگه یان دۆزه خه،
بیجگه له که سانیك که دهگه پینه وهو ئیمان دینن و کرده وهی باش نه انجام ددهن، ئا
ئهوانه خوا خراپه کانیان بو به چاکان دهگورئ، وه خوا لیبورده ی به به زه یی به.

جا لیڙدا زانایان له باره ی چوښه تی ټو (گوږانی خړاپه به چاکه)یه، راجیایان
هه یو به گشتی دوو رایان هڼ:

یه‌که‌م: ده‌ئین مه‌به‌ست له گۆڕانی خراپه‌کانیان به چاکان له دنیا‌دا‌یه و گۆڕینه‌که‌ش ئە‌وه‌یه که بابای گونا‌ح‌کار پاش تۆ‌به‌کردن و گه‌ڕانه‌وه بو‌ لا‌ی خوا، له سایه‌ی ئیمان و ته‌قوا‌یه‌وه، له جیاتی خراپه‌ و گونا‌ح که جاران ده‌یکردن، سه‌رگه‌رمی چاکه‌ و تاعه‌ت ده‌بێ، (بغوي) له‌ و‌باره‌وه گوتویه‌تی: (يُبدِّلُهم الله بقبائح اعمالهم في الشرك محاسن الأعمال في الاسلام، فيبدلهم بالشرك إيماناً، وبقتل المؤمنين قتل المشركين، وبالزنا عفة وإحصاناً) ^(١٨٥)، واته: خوا‌کرده‌وه نا‌قوله‌یه‌کانی نی‌و شیرکیان بو‌ ده‌گۆڕی بو‌ کرده‌وه چاکه‌کانی نی‌و ئیسلامه‌تی، وه به‌و جو‌ره شیرکیان بو‌ به‌ ئیمان ده‌گۆڕی و، کوشتنی مسو‌لمانان، بو‌ کوشتنی ها‌وبه‌شدانه‌ران و، دا‌وین پی‌سی یان بو‌ دا‌وین پاک‌یی و یاریز، ده‌گۆری.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

[/AliBapir](#)

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

شایانی باسیشه که لایه نگرانی ئهم رایه چند به لگه یه کی عه قلییان هیئاو ته وه، به لام هیچ به لگه ی قورئان و سوننه تیان پی نیو به لگه عه قلییه کانیشیان زیاتر له بازنه ی به دور زانین (استبعاد) دا ده سوو پینه وه. بو وینه ^(۱۸۶):

۱- چون گوناحی بوغزینراو له لای خوا، ده گورپی بو کرده وه یه کی خوشویستراوی خوا؟!

۲- ئه گه خراپه و گوناچه کان به چاکه و تاعه ت گورپان، ده بوایه توبه کاریکی گوناچار، حالی له بابیه کی گوناح نه کردو و چاکتر بی، ئه مهش راست نیه که ئینسانی بی گوناح، له هی خاوه ن گوناح، چاکتر نه بی!

۳- وه ک چون چاکه یه که له ئینسان هه لده وه شیته وه، خراپه ی نایه ته جی، به لکو ته نیا خو ی نامینی و هیچی دیکه، خراپه ش به هه مان شیوه، که به هو ی توبه وه لاچوو ناگونجی چاکه بیته شوینی.

دووه م: ده لئین: ئه و گوناح و خراپه به چاکه و تاعه ت گورپانه ی توبه کاران له قیامه تدايه و، مه به ستیش له و گورپانه ئه وه یه که خوا ی لیبوردو به خشنده له جیی خراپه و گوناچه کانیان، چاکه و تاعه تیان له لیستی کرده وه کانیا ندا ده نووسی.

ئه مانیش جگه له مانای ئاشکرای ئایه ته که چند فهرموده یه کیش به به لگه دینه وه، که ئه مه یه کیکیانه، له بهر کورتکردنه وه یه کسه ر وه ریده گپرینه سه ر کوردی:

پیغمبهری خوا ﷺ فهرمودیه تی: (وه ک ابوزر) گپراویه تیه وه: (من دوزانم کی له ئه هلی به هه شتی دوا یین که سه که ده چینه به هه شتی و دوا یین که سی نیو ناگری دوزه خه که لی ده چینه ده ری).

پیاویکه پوژنی قیامه تی ده هیترئی و ده گوترئی: گوناچه گچکه کانی پیشان بدهن، به لام گه وره کانی لی بشارنه وه، جا گوناچه ورده کانی ده خرینه به رچاوو پیی ده گوترئی: فلان و فیسار روژه فلان و فیسار کرده وهیه ت کرده، وه فلان و فیسار روژه فلان و فیسار کرده وهیه ت کرده! ده لی: به لی، ناتوانی نکو لی بکات، به لام هه ره له گوناچه زله کانی ده ترسی که بخرینه پیش چاوی، ئنجا پیی ده گوترئی: (فان لك مكان كل سيئة حسنة) له جی هه خراپه یه ک چاکه یه کت هیه! ئنجا ده لی: پهروه ردگارم هه ندیک شتم کرده لی ره دا نایان بینم! جا من پیغه مبهری خوام ﷺ بینی پیکنی هه تا ددانه کانی ده رکه وتن!! (مسلم) گپراویه ته وه.

ههروه ها هه مان هه رموده (احمد) یش هیناویه تی و، له دریزه ی فه رمایشته که دا ئه ته عبیره هاتوه: ((... وهو مشفق من الکبار، فيقال: اعطوه مكان كل سيئة حسنة) (۱۸۷).

دیاره پاش هه والدانی پیغه مبهری خواش ﷺ هیچ کهس هه قی قسه و زاده ربیرنی نامینی و ئه و به لگه عه قلیبانه ش که لایه نگرانی رای یه کهم هینا بوونیانه وه، جگه له وهی که ده بی هه میشه له به رانبه به لگه راست و راشکاو (صحيح صريح) شه رعیدا عه قل به خویدا بجیته وه و چاو به خویدا بگپرتته وه، به لی و پرای ئه وه ش، هیچ کام له به لگه عه قلیبانه کان هیرو پیژیکی وایان نیه و ده ک گوتو مانه: سه رجه میان له جو غزی به دوور زانین (استبعاد) دا ده خولیته وه، ئه میش به ته نیا پاساو (مبّر) ی ته ئویلی ئه و ئایه ته قورئانییه راشکاو ئاشکرایه نیه: ﴿فَأُولَٰئِكَ

يَبْدِلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۖ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٠﴾ الفرقان﴾، به لی خوی پهروه ردگار، به خشه ره به رانبه به به نده کانی و خاوه ن لوتفو لیبورده یه بو پوشینی گوناچه و خراپه کانیا و، به به زهیی و میهره بانه بو گورپینیان به چاکه و

تاعت و، که ڀرمو به خشنده یی بی سنووری خواش شتی وای لی دوهو شیتوه، که له هیچ عقل نه ندیشته و خه یالیکدا جی نه بیته و نه حه ویتوه.

پیشموایه^(۱۸۸) راستر وایه که بو ته فسیری ثایه تی ناوبراو بگوتی: هیچ نا کوکیه که له نیوان پای یه که مو دوو مدانه، که ناچار بین حه تمن یه کیان بگرین و نه وی دیکه واز لی بهینین، چونکه: خوی به خشنده ی به به زهی به موله قی فهرمویه تی: (یبدل الله سیئاتهم حسنات) که واته: چاکتر وایه هه ردوک پرایه کان پیکه وه کو بکهینه وه بلین: خوا هم له دنیا و هم له قیامه تدا خراپه و گونا حه کانی بابای توبه ی راست و ساغ کردو، به چاکه و تاعت ده گوپی، له دنیا دا له سایه ی توبه و ئیمان و پاریزگاریه وه وایان لی دی، که له مه و دوا له جیاتی خراپه، چاکه و له باتی سه ریچی (معصیه)، فرمان بهری (طاعة) بکن، له دوا پوژیشدا خوا له جی هر خراپه یه که چاکه یه کیان بو داده نی، وه که له ده قی فهرمو ده ی پیغه مبه ردا ﷺ هاتوه، که پیشتر هینا و مانه هه ر کام له (مسلم) و (احمد) له (ابو ذر الغفاری) یه وه گیراویانه ته وه.

لیره شدا کو تایی به خالی یه که م له به شی حه و ته م دینین، که بریتی بو له خسته پروی: (شوینه واری توبه له سپینه وه ی گونا حدا)، وه ده چینه سه ر خالی دوو مو کو تایی له به شی حه و ته م، که بریتی له: (کاریگه ری و به ره می گه رانه وه لای خوا، له چاکردنی ئینساندا).

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

خالی دووهم: کاریگه‌ریی و به‌رهمی گهړانه‌وه لای خوا، له چا‌ک‌کردنی ئینساندا:

خوینهری به‌پړ!

له راستیدا کاریگه‌ریی توبه‌و گهړانه‌وه لای خوا، کاریگه‌ریی (تأثیر)یه‌کی هه‌مه‌لایه‌نیه‌و، خپرو به‌رکه‌ت و به‌رهمه‌کانی توبه زړو جوړاو جوړن^(۱۸۹)، به‌لام هه‌رچون بووه، نیمه هه‌ول دده‌ین که له قه‌در قه‌باره‌ی ئهم کتیبه له هه‌وت برکه‌ی کورت و گوشراودا، به‌رهمه‌کانی توبه‌و کاریگه‌ریی له پاکسازیی و چاکسازیی ئینساندا بخه‌ینه‌روو:

یه‌ک: کاریگه‌ریی توبه له‌سهر رووح و جه‌سته:

وه‌ک چون گوناح و سه‌رپیچییه‌کان کاریگه‌ریی و به‌دو خراپیان له‌سهر ئینسان هه‌یه، به پیچه‌وانه‌وش چاکه‌و فه‌رمانبه‌رییه‌کان (الحسنات والطاعات) یش کاریگه‌ریی ئیجابیی و چاکیان له‌سهر ئینسان هه‌یه، به رووح و عه‌قل و جه‌سته‌یه‌وه، خوی به‌رزو مه‌زن له‌وباره‌وه فه‌رموویه‌تی: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (۱۷) النحل، واته: هه‌رکه‌سیک له نیریان می کرده‌وه‌ی چاک بکات و بپرواداریش بی، ئه‌وه بیگومان له ژیانیکی به‌خته‌وه‌رانه (ی پاک و چاک) دا ده‌یژیه‌نین، وه (له دواړژیشدا) به‌پیی چاکترینی ئه‌وه‌ی ده‌یانکرد پاداشتیان دده‌ینه‌وه.

دیاره گهړانه‌وه لای خواش نه‌ک هه‌ر کرده‌وه‌ی چاکه، بگره سه‌رچاوه و بناغه‌ی کرده‌وه چاکه‌کانه.

(۱۸۹) دیاره گه‌وره‌ترین و چاکترین و پسرؤزترین به‌رهمی گهړانه‌وه لای خوا ئه‌وه‌یه که له دواړؤذا دیته‌دی، که لیبوردن و به‌خشین و به‌زه‌یی خوی پدروهدگارو تاوانپؤشه، به‌لام نیمه لیردها ته‌نیا تاماژه به هه‌ندیک له به‌رهمه دنیا‌یه‌کانی به‌پیر کریه، که بیگ‌ه‌ل دده‌ینه‌ی استه‌وؤو به‌پیشینه‌ی ده‌ی ژاوه هه‌ر هه‌یه.

جا لیږدا به پهسندی دوزانم که یهکک له کورته باسهکانی کتیبی: (پښتای
صالح بوونو بهرهو خواچوون) که زور پهیوهندی بهم مهسهلهیهوه هیه
بخوازمهوه^(۱۹۰).

(پهړیزی چاکه و خراپه له ژبانی ئینساندا)

عبداللای کوری عهیباس خوا له خوئی و بابی رازی بی، له باره ی پهړیزی چاکه و
خراپه وه له ژبانی ئینساندا فرمویه تی: (إن للحسنة ضياء في الوجه، ونورا في
القلب، وقوة في البدن، وسعة في الرزق، ومحبة في قلوب الخلق، وإن للسيئة
سواداً في الوجه، وظلمة في القلب، وهنأ في البدن، ونقصاً في الرزق، وبغضة
في قلوب الخلق)^(۱۹۱).

نهم قسه به پښه ی (ابن عباس) که به ناشکرا پووناکیی بنه مالهی پیغه مبهری ﷺ
پیوه دیاره، ده (۱۰) یاسای گرنگی دهرباره ی کاریگریی و شوینه واری چاکه کردن و
خراپه کردن له ژبانی ئینساندا تیدان، پینجییان په یوه نندیان به بهرهمی چاکي
چاکه کردنه وه هیه، که نه مانه ن:

(۱) گه شیی و دره وشاوه یی پروو (ضياء في الوجه)، خواش فرمویه تی:
﴿سَيَمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مَنْ أَثَرُ السُّجُودِ﴾^(۲۹) الفتح، واته: له نه نجامی سه جده
بردنه وه نیشانه یان له پروو کانیاندا یه.

(۲) پووناکی دل و دهر وون (نورا في القلب)، خواش فرمویه تی: ﴿أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ
صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِّنْ رَبِّهِ﴾^(۳۲) الزمر، واته: جا ئایا که سیک خوا

۱۹۰) پروانه: لایره (۵۷، ۵۸) له چاپی سیه، ۱۴۲۱.

۱۹۱) نهم قسه یه (ابن القتی) له (الباہل الحسین) د: دهمی له گلیک شریک شدا باسکراوه.

سینه ی بؤ ئیسلام گوشاد کردبئو، له لایهن په روه ردگار ییوه له سهر پوښنایي بئ (وهك بابایه کی سینه تاریکی دلره ق وایه؟).

(۲) بهیزي جهسته (قوة في البدن)، خواش له سهر زمانې (هُود) - عليه السلام - فرموویه تی: ﴿وَيَقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدَّكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ﴾ ٥٥ هود، واته: وه ئه ی گهله که ما داوای لیږدن له په روه ردگارتان بکن، پاشان بگهړینه وه لای، بارانی به خورزم و پیژنه تان به سهر دا دهبارینی، وه وپړای هیزی خونان، هیزو پیزی دیکه شتان بؤ زیاد دهکات.

(۴) فراوانبونی پوژی (وسعة في الرزق)، خواش فرموویه تی: ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا﴾ ٢ ﴿وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾ ٣ الطلاق، واته وه هرکه سیک پاریزگاری خوا بکات، دهروی خیری لی دهکاته وهو بئ نه وهی چاوه پروانی بکات بریوی دهدات.

(۵) خوشیستران له دلی خه لکی مسولماندا (ومحبة في قلوب الخلق)، خواش فرموویه تی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾ ١٦ مریم، واته: بیگومان نهو که سانه ی ئیمانیان هیهو کرده وه باشه کان دهکن خوا خوشه ویستیان بؤ پهیدا دهکات، له (دلی خه لکیدا).

وه پینجیشیان باسی په ریزي شووی خراپه کردن دهکن، که نه مانه ن:

۱/ په شیی و ته لخی دهم وچاو (سواداً في الوجه)، خواش فرموویه تی: ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ﴾ ١٧ آل عمران، واته: جا نه وانیه یان که پرویان په شو ته لخ هه لگه پراوه (پییان دهگوتری) ئایا پاش ئیمان هیانتان کافر بوونه وه!!

۲/ تاریکی دل و دهر وون (ظلمة في القلب)، خواش - عز وجل - دهرمووی: ﴿اللَّهُ

يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿۱۵۰﴾ البقرة ﴿﴾، واته: خوا گالتهیان
پی دهکات و جلهویان بوشل دهکات، که لهسه کیشیی خویاندا سهراسیمه
بن. ۱۹۲

۳/ بی هیزی لهش (وَهْنًا فِي الْبَدَنِ)، خواش - سبحانه و تعالی - فهرموویتهی:

﴿وَيَحْرِمُ عَلَيْهِمُ الْحَبَّاثَ ﴿۱۵۷﴾ الْأَعْرَافَ ﴿﴾، واته: وه هه رچییه که پیس و
زیانبه خسه (له خواردن و خواردنه وه جل و بهرگو و کهل و پهل و ... هتد)، اییان
قه دهغه دهکات.

۴- کهم و کورتیی بژیو (ونقصاً في الرزق)، خواش - عز وجل - فهرموویتهی:

﴿أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا ﴿۱۶۲﴾ طه ﴿﴾، واته: وه هه ر کهسیک پروو
له بهرنامهی من وهرگیږی، نهوه بیگومان گیرودهی گوزهرانی تنگو و تال دهبی.

۵- بوغزینراویی له دلی خه لکیدا (وبغضة في قلوب الخلق)، خوی کاربه جیش

لهسه زمانی (لوط) - علیه السلام - فهرموویتهی: ﴿قَالَ إِنِّي لَعَمْرِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ

﴿۱۶۸﴾ الشعراء ﴿﴾، واته: (لوط) به گه له کهی خوی فهرموو: بهراستی من له پق
لیبوهوانی کردوه که تانم.

شایانی باسیشه که ئیستا بهووی بهروپیشچوونی زانستی پزیشکگه ریی (علم
الطب) به گشتیی و زانیاریی دهر وونزانیی به تایبهتی، بوته شتیکی پروو و بی
چه ندوچوون، که هه ر کام له پروو و جهسته کاریگه ریی پتهو و بهتین و راسته و خویان
لهسه ریه کتر هیه و زور له نه خوش و دهرده جهسته ییه کان ریشه و هوکاره که یان

ده گهړیته وه بو پوړو و دل و د پروون و عقل و خو و خه سله و نه خوشییه
په نهانییه کان.

ده جا هیچ گومانیش له وه دا نیه که نه انجام دانی هر گوناح و خراپه یه که برین و
زامیکه که له پوړو و د پروون ده کری و، هر چاکه و خیریکیش، هه توان و
چاره سهریکی نه و برین و زامه مه عنه و بیانه یه و، (توبه) ش هه نگاهی یه که م و به ردی
بناغه و سهر چاوه دی، سهر جهم کرده وه چاک و په سهند و په فتار و په وشته به رزو
جوانه کانه.

دوو: کاریگه ریی گهړانه وه لای خوا، له سهر ئیمان و عه قیده و له خوا

نزیکه و تنه وهی ئینسان:

نه گهر گوناح و تاوانه کان به گشتیی، چ چواندنی فهران بن، چ توخنکه و تنی
سهر پیچیان، وه چ ناشکرا و دیارین، وه که قتل و داوین پیسی و پیگری و... هتد،
وه چ په نهان و شیرواوه بن، وه که بوغزو کینه و حه سده و به دگومانی و
خوبه زلگری و... هتد، نیشانه و به لگه ی له خوا دووری ئینسانن، تاعه و کرده وه
چاکه کانیش به گشتی و، به تایبته گهړانه وه لای خوا، به لگه و نیشانه ی له خوا
نیزیکین، بویه گهړانه وه لای خوا (توبه الی الله) کاریگه ریی که گهره و گرنگی
له سهر ئیمان و خواناسیی و گه شه پیگردنی و پته و مه حکم کردنی هیه.

وه له راستیدا وه که چون ئیمان و عه قیده له سونگی گوناح و سهر پیچیه کانه وه،
کز و لاواز ده بی و گهرم و گوپی و شوق و پروناکی جوانی و په ونه قی که م ده بی و،
بگره جاری واش هیه هر نامین و، وه که گوتراوه: (المعاصی برید الکفر)
گوناحه کان پوسته ی کوفرن، به پیچه وانه شه وه، گهړانه وه لای خوا ده بیته مایه ی
هیز و پیزی ئیمان و عه قیده و، گهرم و گوپ داهینانی دل و د پروون و، وه شوق هیانانی و
جوانکردن و رازندنه وهی به هو ی خواناسیی و ئیمانه وه.

به‌ئێ له راستیدا تۆبه مشتومال کهری ئیمان و عه‌قیده‌یه، ههر بۆیه‌ش نه‌ك ته‌نیا زانایان و پێشه‌وايان، بگره‌ پیغه‌مبه‌رانی هه‌لبژاردو و پایه‌ به‌رزى خواش -عليهم الصلاة والسلام- له ئاماده‌مه‌وه تا خاته‌م، سه‌رحه‌م به‌ خه‌سه‌له‌تى به‌رزى تۆبه‌کردن و بۆ لای خوا گه‌پرانه‌وه، مه‌دح و ستایش کراون وه‌ خواى لی‌بوردو به‌خه‌شنده‌ پرونى کردۆته‌وه، که تۆبه‌کردن و بۆ لای خوا گه‌پرانه‌وه و داواى لی‌بوردن له‌ خوا کردنى ئه‌و زاته‌ به‌رزو ناوازان، مایه‌ی پله‌و پایه‌ بۆ به‌رزکاره‌وه، هه‌لبژاردنیان بوو، له‌ لایه‌ن خواى کاربه‌جیوه، با سه‌رنجی ئه‌م چه‌ند ئایه‌ته‌ به‌دین:

۱- ﴿وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ، فَغَوَىٰ ۖ ثُمَّ أَجْبَاهُ رَبُّهُ، فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ﴾ (۱۲۲) طه، واته‌: وه‌ ئاده‌م سه‌رپێچیی له‌ په‌روه‌ردگاری کردو له‌ ئاکامدا سه‌رگه‌ردان بوو، پاشان، په‌روه‌ردگاری هه‌لبێژاردو تۆبه‌ی لێ وه‌رگرت و پێ‌پرونى کرد.

که‌واته‌: له‌ ئه‌نجامی تۆبه‌کردن و داواى لی‌بوردن کردنى ئاده‌مدا -عليه السلام-، خوا دووباره‌ به‌ په‌رحمه‌ت و به‌خه‌ششى خۆی گه‌پراوه‌ته‌وه‌ سه‌ری و هه‌لبێژاردو و پێ‌پرونى کردو! واته‌: هه‌رچی به‌هۆی سه‌رپێچیه‌کانه‌وه‌ دۆراندوویه‌تى هه‌مووی و بگره‌ به‌ زیاده‌شه‌وه‌ به‌هۆی تۆبه‌وه‌ تیی هه‌له‌یناوه‌ته‌وه‌ و قه‌ره‌بووی کردۆته‌وه‌.

۲- ﴿وَلَقَدْ دَاوُدُ إِنَّمَا فَنَنَّهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ، وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ﴾ (۲۴) فغفرنا له، ذلک وإن له.

عندنا لزللنی وحسن مآب (۲۵) ص، واته‌: وه‌ داوود زانی که تاقیمان کردۆته‌وه‌ بۆیه‌ داواى لی‌بوردنى له‌ په‌روه‌ردگاری کردو گه‌پرايه‌وه، جا ئی‌مه‌ش له‌وه‌ به‌خشیمان، وه‌ بیگومان بۆ وى له‌ لایه‌ی ئی‌مه‌، پله‌و پایه‌ی نیزیک و چاکترین جیگا و پێگا هه‌یه‌.

به‌ئێ، دوا‌ییش -عليه السلام- پاش گه‌پرانه‌وه‌ و داواى لی‌بوردنکردن، خواى په‌روه‌ردگار نیزیکی و پایه‌به‌رزى پاده‌گه‌یه‌نێ!

ئنجاه هه‌ر له ئایه‌تی دوا‌ی ئه‌ویشدا فه‌رموویه‌تی: ﴿يَدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً

فِي الْأَرْضِ﴾ (١٦) ص، واته: ئه‌ی داوود! ئیمه توومان له زه‌ویدا به جینشین داناوه.

٣- ﴿وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ نِعَمَ الْعَبْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ﴾ (٣٠) ص، واته: وه

سوله‌ییمانمان به داوود به‌خشی که چاکترین به‌نده بوو، چونکه ده‌گه‌پراهه‌وه لای خوا.

که‌واته: ئینسان به‌هوی گه‌پرانه‌وه لای خواو هه‌میشه دوا‌ی لی‌بوردن لی‌کردنی، ده‌چیته‌پیزی به‌نده په‌سه‌نده‌کانی خواوه، که زور لی‌ی نی‌زیکن.

٤- ((إِنَّهُ لَيُغَانُ عَلَى قَلْبِي وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - فِي الْيَوْمِ مِائَةً مَرَّةً)) رواه

مسلم وأحمد وأبو داود وابن حبان عن الأغر بن يسار المزني - رضي الله عنه -

(١٩٣)، واته: بی‌گومان ته‌می بی‌ئاگایی به‌سه‌ر دلمدا دی، وه من له پوژیدا سه‌د جار

داوای لی‌بوردن له خوا‌ی زال و پایه به‌رز ده‌که‌م.

وه‌ک ده‌بینین پی‌غه‌مبه‌ری خاته‌م ﷺ به‌هوی گه‌پرانه‌وه لای خواو داوای لی‌بوردن

لی‌کردنییه‌وه، ته‌م و مژگی جاروبار بی‌ئاگایی (غفلة) له‌سه‌ر دل و ده‌روونی هه‌میشه به

پووناکی ئیمان و یادی خوا پوژشن و ئاوه‌دانی و مشت و مال ده‌کات!

سئ: کاریگه‌ریی تۆبه له‌ رووی خواپه‌رستییه‌وه:

گه‌پرانه‌وه لای خوا که دل و ده‌روونی ئینسان مشت و مال ده‌کات و ئینسان له

خوا‌ی خوی وه نيزیک ده‌خات، کاریگه‌رییه‌کی گه‌وره‌ی له‌سه‌ر لایه‌نی خواپه‌رستی

(عبادة) هه‌یه و ده‌بیته‌مایه‌ی گه‌رم و گو‌پیری ئینسان و چوست و چالاکی، بو

به‌ندایه‌تی و په‌رستنی چاک‌تر و قوول‌تر بو خوا، تام و چیژ وه‌رگرتنی زیاتر.

به‌نده به‌ ئه‌زمونی تایبه‌تی خۆم بو‌م ده‌رکه‌وتوه، که له‌و کاتانه‌دا تۆبه‌ی چاک‌تر و

قوول‌تر و جیددی ترم کردوه، باشت‌ر بو‌ لای خوا گه‌پراومه‌وه‌و، بو‌ پو‌شینی

گوناهه کانم و خاوین کردنه وه و داشورینم له ههله کانم لیی پاراومه وه، تام و چیژی زیاترو چاکترم له خوا په رستییه کان (العبادات) کردوه.

هوئی ئه و حاله تهش ئه وه یه که دل و دهر وونی ئینسان له سونگهی گوناح و سه ریچییه کانه وه، نه خوش دهبی و به هوئی نه خوش که وتیش ه وه میزاجی تیک دهچی و، نه جهسته و پروحی وه ک پیویست توانای ئه نجامدانی خوا په رستییه کانی دهبی و، نه دل و دهر وونیش تام و چیژیان لی دهکات! وه ک چون نه خوشییه جهسته ییه کان، ده بنه هوئی خواردن و خواردنه وه پی نه خوران و، تام و چیژو سوود لی وهر نه گرتنی خواردن و خواردنه وه کان!

خوای په روه ردگاریش له دیاریکردنی خهسلته سه ره کییه کانی ئه هلی ئیماندا، توبه و گه پانه وه لای خوای خستوته پیش ه موو خهسلته ته کانه وه، ته نانه ت خوا په رستیتیش! ﴿التَّائِبُونَ الْعَمَدُونَ الْحَمْدُونَ﴾ التَّائِبُونَ
الرَّكْعُونَ السَّجِدُونَ... ﴿١١٢﴾ التوبة

چوار: ره وشتی به رزو جوان یه کیکه له به ره هه مه کانی توبه:

شتیکی ئاشکرایه که خوای کار به جی هه رچی خراپ و شووم و بی خیره، له نیازو مه به ست و قسه و کار و کرده وه و رهفتاره کان، قه ده غهی کرده وه، خستویه تیه خانهی (حرام) ه وه، وه ته نها ئه و شتانه شی به پیویست (فرض، واجب) یان په سه ند (مستحب) دانا وه، که به مسوگه ریی خیر و قازانج و به هره و به رژه وه ندیی جهسته و گیان و تاک و کومه لیان تیدایه، له دنیا و قیامه ت و دواړو ژیشدا، وه ک فرموویه تی:

﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ

وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ (الأعراف ١٥٧)، واته: (خوا به زه یی خوی تایبه ت کرده) به و که سانه ی که شوین ره وانه کراوی هه وال پیدراوی نه خوینده وار واته مه محمد ﷺ ده کور، که ده بینن (ناوونیشانی) نووسراوه

له ته‌ورات و ئینجیلی به‌رده‌ستیاندا، که فه‌رمانیان به هه‌رچی چاک و په‌سه‌نده پی ده‌کات و هه‌رچی خراپ و ناپه‌سه‌نده پیش‌گیریان لی ده‌کات..

ده‌جا بی‌گومان هه‌ر که‌سی‌کیش له سو‌نگه‌ی شو‌ین پی هه‌ل‌گرتنی پی‌غه‌مبه‌ری نه‌خو‌ینده‌واره‌وه ﷺ شان بداته به‌ر ئه‌نجامدانی هه‌رچی چاک و په‌سه‌نده (المعروف) و تو‌خنی هه‌رچی به‌دو ناپه‌سه‌ند (المنکر) نه‌که‌وی، مانای وایه که‌م و زۆر په‌وشت و خووی وه‌ک هی پی‌غه‌مبه‌ری په‌وشت به‌رزو مه‌زن ﷺ ده‌چی، که له سایه‌ی به‌پۆه‌چوونی به‌گو‌یره‌ی قورئانه‌وه، وه‌ک (عائشة) ی هاوسه‌ری گو‌توویه‌تی: (كان خلقه القرآن) رواه مسلم، بوو بوو به‌خاوه‌نی په‌وشت و خووی مه‌زن: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ (٤) القلم.

دیاره ده‌عوای مسو‌لمانان بوون و گه‌رانه‌وه لای خواش، له هیچ که‌س ناسه‌لمی‌نری، تا شو‌ین پی پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ هه‌له‌نه‌گری: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (٣١) آل عمران ، واته: بلی نه‌گه‌ر راسته‌ خواتان خو‌شده‌وی، په‌په‌رویم لی بکه‌ن، خواش خو‌شی ده‌وین، وه له گونا‌حه‌کانیشتان ده‌بووری، وه خوا لی‌بورده‌ی به‌به‌زه‌یه.

پینج: به‌ره‌می گه‌رانه‌وه لای خوا له رووی گو‌مه‌لایه‌تییه‌وه:

هیچ گو‌مانی تی‌دا نیه که بابای بو لای خوا گه‌راوه ده‌ست له گونا‌ح و تاوان هه‌ل‌گرتووی پاک بووه‌وه، که خوا مو‌ژده‌ی خو‌شویستنی خو‌ی پیداه‌وه: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ﴾ (٢٤٢) البقرة ، واته: بی‌گومان خوا زۆر تو‌به‌کاران و خو پاک‌که‌ره‌وانی خو‌شده‌وی، به‌لی بابای ئاوا هه‌م بو خو‌ی و، هه‌م بو‌خی‌زان و به‌نه‌ماله‌ی و، هه‌م خزم و ده‌رو دراوسی و هاوشارو هاو‌لا‌تیانی، سو‌ودبه‌خش و سه‌ر به‌خی‌رو جوامیره.

چونکه بیگومان نهوهی که دهبیته هوئی گهندهل و پووجهل و کرمؤلکردنی میلیته و کومه لگاو، نه مانی هیمنیی و ئاسایش و دلناییی و، بلاوبونهوهی ترس و له رزو بی باوه پری و بهدگومانیی و دلپراوکی و.. هتد، بلاوبونهوه و تهنه کردنی نهو گوناح و تاوان و خراپه کاریبانهیه، که ئیسلام له پیناوی پاراستنی: دین و ژیان و وهچه و ئابرو و عقل و مال و ئاسایش (الدین والحیة والنسل والعرض والعقل والمال والأمن) ی کومه لگادا، چهندان جوړه سزای سهختی بو داناون که پیشتر باسمان کردن.

بهلئ هه کومه لگاو میلیته ی که سایه ی جی به جی کردنی شه ریعه تی خواوه، نهو ههوت شته ی تیدا پاریزراوبن که شه رزانان به ههوت شته پیویسته کان (الضروریات السبع) ناویان بردوون که بریتین له: ئابین و ئابرو و ژیان و سامان و وهچه و عقل و ئاسایش، نهوه بیگومان کومه لگایه کی ساغ و سهلامهت و توکمه و توندو تول دهبی، دهجا بیگومان بابای بو لای خوا گه پراوه بو خوا صولحاو، بهر له هه شتی که لهو گوناح و تاوانه پیسو نهگریسانه دوور دهکوهیتهوه، که خوا له دنیاو دواپوژیشدا سهختترین سزاو جهزربه ی بو نهجامدهرانیان داناوه.

شاهش: بهرهمی توبه له رووی جیهادییهوه:

ههرکاتیک ئینسان به راستی بهره و خوا گه پرایهوه و له گهلی ناشت بووه و لیی نزیك بووه، خوئی و هرچی هیهتی به سهخواهتهوه له پیناویدا بهخت دهکات و دهبه خشی، چونکه به راستی سهنگه ری پیشهوه (الخذق الامامی) ی شهیتان بو شهر له گه لکردن و زهفر پیردنی مروّف نه فسیه تی، ههرکاتیک ئینسان له خودی خویدا له بهرانبهر شهیتاندا شکستی خوارد، له هیچ سهنگهرو بهره (جبهه) یه کی دیکه دا خوئی ناگریتهوه!

ههروه ها به پیچه وانه شهوه هه راسته و، ههرکاتیک ئینسان له جوغزی نه فسیدا به شهیتان ویرا، مه گهر چوّن، دهنا شهیتان جاریکی دیکه خوئی بو ناگریتهوه.

ئنجاشکریه که توبه و بۆ لای خوا بادانه وه، پوو به چاکه و تاعهت گه پانه وه، خالی وهرچه رخان (نقطه إعطاف) ی ئینسانه، بۆ دژایه تیکردنی شهیتان و زهفر پیبردنی و پشت له زهوی دانی، چ شهیتانی جندو، چ هی مروّف، هر بویهش خوی بالادهست فهرموویهتی: ﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِآبِ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَدِّلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِنِعْمِ اللَّهِ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ ۖ وَذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝﴾ التَّائِبُونَ الْعَمِدُونَ الْحَمِدُونَ السَّاجِدُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْأَمْرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ

وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ۝﴾ التوبة ۱۱۳، واته: بیگومان خوا گیان و سامانی له بروداران کریوه که به هشتیان بداتی، له پئی خوادا دهجهنگن دهکوژن و دهکوژین، (ئهوه) به ئینکی راسته که له تهورات و ئینجیل و قورئاندا داویهتی، ئنجا ئایا کئ به به ئینی خوی وهفادارتره له خوا؟ که واته شادمان بن به سهودایه که پهیمانتان له سهری داوه، وه هر ئه وه شه به مراد گه یشتنی مهزن، (برودارانیکیش ئه وه به ئینهیان پئی دهبریته سهر که) توبه کاران، خواپه رستان، ستایشی خواکه ران، پوژووگران، رکوع به ران، سهجده به ران، فرمان به چاکه که ران و پئی له خراپه گران و، پارێزهرانی سنوره کانی خوان، وه موزده بده به بروداران (یک که خاوهنی ئه وه خهسله تانهن به سهرخستنی خوا، بۆیان و به مراد گه یاندنیان).

وهک دهبینین خوی زانای په نهان و ئاشکرا، یه که مین خهسله تی بنچینهیی و گرنگی ئه وه که سانهی که ئامادهن خویان بۆ خوا فیدا بکهن و سهرومالیان بهخت بکهن، به گه پانه وه لای خوا (التوبة الى الله) داناوه! وه جیی سهرنج ئه وهیه که نۆیه مین خهسله تیان (واته موجهیدان و جهنگاوه رانی پئی خوا) بریتیه له پاراستنی سنوره کانی خوا (حفظ حدود الله)! واته: ته نیا که سانی که شایستهیی و توانای

نډه پان هه په كه سنوره كاني نايين و بهرنامه ي خوا پاريزگاري لى بكن، كه بهر له هershتيك بهوى گهړاندوه لای خوا ودهست هه لگرتن له هه له و ناشه رعييه كانه وه، توانيپان سنوره كاني نايين و شهرى خوا له جوغزى خوياندا پاريژن، نه گهړنا بهردى گهړه نيشانه ي نه و شانده و (من لم يكن لنفسه فكيف يكون لغيره!!).

حهوت: بهرهمى گهړاندوه لای خوا له رووى سياسي و مشور لى خواردنې

مسولمانانه وه:

بهره كه ت و بهرهميكي ديكه ي له گهل خوا ناشت بوونه وه ي ئينسان و بولا گهړاندوه ي، بريتيه له وه كه باباي توبه كار دواى نه وه ي بهوى توبه وه خوى پاك و چاك دهكات و گوناح و ناشه رعييه كان له خوى دور دهخاته وه به فرمانبهري (طاعة) و چاكه كان خوى جوان دهكات و دپارزيپته وه، يه كسهر دهكه ويته بيو نه نديشه ي پاكسازي و چاكسازي دهوروبه رو ميله ت و ولا تي، تاكو نه و گوراندكاري (تغير) ه ي كه بهسهر خويدا هيئاويه تي بهسهر خه لك و ولا تيشيدا نه نجامى بدات، دياره هميشه ش خو گورين بناغه ي خه لك گورينه، وهك خواى پهروهردگار فهرموويه تي: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ ۗ وَالرَّعْدُ وَاتِهِ: بيگومان خوا حاله ت و واقيعى هيچ كومه ليك ناگورې، تاكو نه وان حاله تي دهوروني خويان نه گورن.

به لى هركاتيكي ئينسان بولاى خوا گهړايه وه، خوى له خلتو خال و ژهنگ و ژاري هه له و په له و ناشه رعييه كان بزاركردو، هه ستي به پاكبوونه وه ي خوى كرد، ده سته به جى دهكه ويته بيو هه ولې بزاركردنې خه لك و كومه لگاي دهوروبه ريشي، تاكو دهوروبه ره كه يشي وهك خوى لى بكات و، شتيكي نامو (غريب) نه بى له و كومه لگا و واقيعه دا.

هر بويه شه كه ده بينين له رابردود او ئيستاش، نه هلى كوفرو خراپه و تاوان، هه رگيز چاويان به خه لكى بولاى خوا گهړاوه ي پاك و چاك هه لنه هاتوه و دانويان

له گه لیا نه کولیوه، چونکه زانیویانه و ده زانن که ئایین و شریعتی خوا له شوینکه و تووه کانی خوئی داوا ده کات که نه و هه ق و چاکی و پاکیهی خویان په بیان پی بردوه و ده ستیان لی گیربوه، له خویاندا کورتی هه لنه هیڼو بی درنگ به خه لک و میلله تیشیانی بگه یه نن و کومه لگا و ولاتی پی پراڼینه وه!

سهرنج بده چوڼ گه لی (لوط) - علیه الصلاة والسلام - که کومه لیک پیس و په ست و نه گریس بوون، به (لوط) و نه و ده سته یه ی که ئیمانیاڼ پی هیڼا وه و بولای خوا گه پراڼه وه، ده لئین: ﴿أَخْرِجُوهُمْ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَّنطَهُرُونَ﴾ (۸۲) الأعراف، واته: له ئاوه دانی خو تان و ده دریان بڼین، چونکه نه وانه که سانیکن خویان پاکسازی ده کهن!

به لئ گه لی ره وشت نرمی (لوط) - علیه السلام -، زانیویانه که (لوط) و کومه له پروادارو بولای خوا گه پراوه که ی ده وری، پاش قوناغی خو پاکسازی کردن، ده گه نه قوناغی پاکسازی و چاکسازی کومه لگا که شیان و سهره نجام نه وانه (که له سهره گردان و ره وشت په سته که) ژیان و گوزهرانی نه فامانه و پیس و په ستیان لی تیکده چی، که هک چوڼ قالونچه هوگری تام و بونی پیخ و ته رس بووه، به بونی عه ترو گولاو گيژ ده بی، نه وانیس هوگری نه و جوړه ژیان و گوزهرانه نازهللی و بگره له نازهللیش خراپترو نرمتره بوون!!

به لئ نه مه یه هوکار بڼه پرتی دژایه تی کردن و به رنکار بوونه وه ی حیزب و پڅیم و کومه لگا نه فامیه کان^(۱۹۴) (الأحزاب والأنظمة والمجتمعات الجاهلیة)، له گه ل نه و

(۱۹۴) مه به ست له کومه لگای نه فامی (المجتمع الجاهلی) هدر کومه لگایه که که یه کیک یان زیاتر له خه سله ت و بچوون و ره قنارو هه لسو که و ته پیچونه ی شریعی که تیدابن، نیدی مهرج نیه که حه تمه ن کافرو له ئایین ده رچووی، هدر بویه ش خوی به رزو مه زن هدر کام له: به رنامه ی هو کمرانی (الحکم و) گومانی خراب به خوا بردن (الظن السیء بالله و)، جوانی و عه ورتی خو ده رختنی ئافره تان و (تبرج النساء و)، ده مارگیری و دلگهرم برونی به ناهق (الحمیة) به هی نافامیتی ناو بردوون: ﴿أَفَمَكُمُ الْبَهِلَةُ يَغْنُونَ...﴾ (۵۰) المائدة، ﴿...يَطْمُونُ وَاللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيَّ وَالْحَقُّ ظَنُّ الْبَهِلَةِ...﴾ (۱۰۴) آل عمران، ﴿...لَا تَرْجِعْ نَجْمُ الْجَهْلِيَّةِ...﴾ (۳۷) الاحزاب

گهڻج و لاوه هیدایهت دراو بو لای خوا گهراوه و پاڪ و چاڪاندا، که به تهئکید
چاویان بهرینایی نادات له خه لک و کومه لگای سهرگردان و پیس و پوخلیان
رابمیینو، دهسته پاچه نه دهست له نهژنویان وهریینو، ته نیا به وهنده وازیئن که
زیگری: (لا حول ولا قوة الا بالله) بخوینن!

خوینهری بهرینو شیرین!

لیره شدا کوتایی بهم بهشی هه و ته مه دینن که تهرخانمان کردبوو بو باس و
تویرنه وهی کاریگری و شوینهارو بهرهمی گهراڻهه لای خوا له سرینه وهی
گوناخ و چاککردنی ئینساندا.

دیاره ئه م باسهش گه وره ترین باسی بابهت (موضوع) ی توبه بووو، بیگومان
بهرهم و شوینهاره کانی توبهش سهنگی مه حه کینی و، به لگه و نیشانه ی جه وهرو
نیوه پو کینی، چونکه وهک گوتراوه، درخت به بهرکه ی ده ناسری (الشجرة بثمرها)،
ئجا پاش ئاراسته کردنی (دوا قسه م) کوتایی بهم کتیبه دینن.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

﴿إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ...﴾ (الفتح ٢١)، کدواته: هه کام له حوکم و
به نامهو، ههست و نهست و بیروبوچوونو، عادهت و نه ریتو، رهشت و رهفتاری، ناشه رعییانه و دژو پیچهوانه ی
ههق، به چند حالتو دیاردهیه کی نهفامانده ههلقولای واقیعیکی نهفامیئی (جاهلیه) دأدهترین، هه رچهنده
خه لکدکدش هه مده جایی، بان هه مریان کاف نهی!

www.alibapir.net

دوا قسه‌م

خویننه‌ری به‌پیزو خوشه‌ویسته‌کانم!

دوا قسه‌م که عه‌رزتان بکه‌م له باره‌ی تۆبه‌و گه‌پانه‌وه لای خواوه، ئه‌وه‌یه که هیچ کامتان هیچ کاتی‌ک پیی وانه‌بی، که پیویستی به تۆبه‌نیه و لیی بی‌نیازه! به‌لکو هه‌موو ئینسانیک له هه‌ر پله‌یه‌کی ئیمان و مسوولمانه‌تیدا بی‌و، له هه‌ر قوناغ و هه‌ل و مه‌رجیک دینداریییدا بی، به‌رده‌وام پیویستی به گه‌پانه‌وه لای خوا هه‌ر هه‌یه‌و، هیچ کاتی‌ک له هیچ حال و هه‌ل و مه‌رجیکدا، لیی بی‌نیاز نابی، به‌لگه‌شم ئه‌وه‌یه که پیغه‌مبه‌رانی هه‌لبژاردو پاک و پایه‌به‌رزی خوای لیی‌وردو به به‌زه‌یی، له ئاده‌مه‌وه هه‌تا خاته‌م، -عليهم افضل الصلوات واتم التسليمات-، به‌رده‌وام سه‌رگه‌رمی گه‌پانه‌وه لای خوا و داوای لیی‌وردن لی‌کردنی بوون، بو‌وینه: ئه‌وه‌تا گه‌وره‌و سه‌روه‌ری پیغه‌مبه‌ران موحه‌مه‌دی کو‌ری عه‌بدو‌للا-عليه من الصلاة ادمها ومن التسليمات اكلها-، خوای په‌روه‌ردگار له کاتی گرتنی شاری مه‌که‌و پرگارکردنی له چنگالی شيرک و کوفردا، فه‌رمانی پی‌کردوه، که به پاکي بگري و ستایشی بکات و، داوای لیی‌وردنی لی بکات و بگه‌په‌ته‌وه لای!

﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۖ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ۝﴾

﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَأَسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾ (النصر)، واته: به‌ناوی خوای به به‌زه‌یی به‌خشنده، کاتی‌ک یارمه‌تی خوا هات و (شاری مه‌که‌) ئازاد کرا، وه خه‌لکت دی کو‌مه‌ل کو‌مه‌ل ده‌هاتنه نیو ئایینی خواوه، ئه‌وه به ستایش کردنه‌وه په‌روه‌ردگارت له هه‌ر هه‌له‌و په‌له‌یه‌ک به دوور بگه‌رو داوای لیی‌وردنی لی‌بکه، چونکه بی‌گومان ئه‌و زۆر گه‌پاوه‌یه (بو سه‌ر به‌نده‌کانی به به‌زه‌یی و به‌خشنه‌وه).

هه‌روه‌ها له فه‌رمووده راست (صحیح) ه‌کاندا هاتوه که پیغه‌مبه‌ر ﷺ پاش ته‌واوکردنی نو‌یژی فه‌رزو سه‌لام دانه‌وه‌ی سی جارن ده‌یفه‌رموو: (أَسْتَغْفِرُ اللَّه) داوای لیی‌وردن له خوا ده‌که‌م..

جا با سه‌رنج بده‌ین و پرامینن ئایا ئه‌گهر پی‌غه‌مبه‌ریکی وه‌ک (محمد المصطفی) که‌وره‌و سه‌روه‌ری وه‌چه‌ی ئاده‌مه: ((انا سید ولد آدم)) رواه مسلم و ابو داود، له‌ دوا‌ی ئه‌نجامدانی دوو خواپه‌رستی گه‌وره‌ی وه‌ک: ئازادکردنی مه‌ککه‌ که‌ گه‌وره‌ترین قه‌لای شیرک و کوفر بووه، له‌ نیوه‌ دورگه‌ی عه‌ره‌بیداو، نو‌یژ به‌ریاکردن، که‌ گه‌وره‌ترین جو‌ره‌ خواپه‌رستی تایبه‌تییه، پی‌ویست و په‌سهند بی‌ بگه‌رپه‌ته‌وه‌ لای خواو داوا‌ی لی‌بوردن لای بکات، ده‌بی ئیمه‌ومانان که‌ فه‌رمانبه‌ریی و چاکه‌کانیشمان له‌چاو هی پی‌غه‌مبه‌ری کو‌تایی عَلَيْهِ السَّلَام وه‌ک گوناح و سه‌رپیچی و ان، چ‌ جای گوناح و هه‌له‌و په‌له‌ی زۆرو زه‌وه‌نده‌کانمان، چه‌نده‌ هه‌وجی‌ی تو‌به‌ی به‌رده‌وام و داوا‌ی لی‌بوردن له‌ خوا کردنی په‌یتا په‌یتا بین؟!

به‌لای تو‌به‌و داوا‌ی لی‌بوردن له‌ خواکردن، پاککه‌ره‌وه‌و مشت و مال‌که‌ری دل‌و ده‌روونه‌و، ته‌نانه‌ت پی‌غه‌مبه‌ری کو‌تایی (النبي الخاتم) عَلَيْهِ السَّلَام ی‌ش فه‌رموویه‌تی: ((انه لیغان علی قلبی...)) رواه مسلم و احمد و غیرهما، که‌واته: هیچ که‌س لای بی‌نیاز نیه. زانای پایه‌به‌رزیش (عبدالقادر گیلانی) خوا لای خوشب‌ی له‌وباره‌وه‌ چه‌ند قسه‌یه‌کی جوانی کردون که‌ ده‌یانکه‌ینه (مسك الختام) ئه‌م دوا قسه‌یه‌مان ^(١٩٥):

(التوبة فرض عين في حق كل شخص، ولا يتصور أن يستغني عنها أحد من البشر، لأنه إن خلا عن معصية الجوارح، فلا يخلو عن الهم بالذنوب بالقلب، وإن خلا، فلا يخلو عن وسواس الشيطان بأيراد الخواطر المتفرقة المذهلة عن ذكر الله عز وجل، فأن خلا، فلا يخلو عن غفلة وقصور في العلم بالله وبصفاته وأفعاله، فلكل حال طاعات وذنوب وحدود وشروط، فحفظها طاعة وتركها معصية، والغفلة عنها ذنب، فيحتاج الى توبة وهي الرجوع عن التعويج الذي وجد الى سنن الطريق المستقيم الذي شرع له.

فالكل مُفْتَقِرٌ الى التوبة، وإنما يتفاوتون في المقادير، فتوبة العوام من الذنوب، وتوبة الخواص من الغفلة، وتوبة خواص الخواص من ركون القلب الى سوى الله عز وجل... واته:

{تۆبه کردن پیوستیه کی تایبه تیه له سهر هه موو که سیک، وه ناگونجی که هیچ ئینسانیک لی بی نیاز بی، چونکه (ئینسان) نه گهر سه ریچی ئه نداهه پوه تیه کانیشی نه بی، له مه بهستی گوناح له دل گرتن خالی نابی، وه نه گهر ئه وهش نه بی، له خوتخوته ی شهیتان قوتار هه نابی که خه یالی پرژو بلاوی له یادی خوی زال و پایه بهرز بیئاگا که ری به سهردا دینی، وه نه گهر له وهش خالی بی، ئه وه له بی ناگایی و که مو کووپی له بهاری زانیاری به خواو به سیفه ته کانی و به کرده وه کانی، هه به دوور نابی، چونکه هه حاله تیک چند جوړه خوا په رسته تیه و، چند جوړه گوناحیک و، چند سنوورو مه رچی کی هه، که پاراستنیان فه رمان به ریه و چواندنیان سه ریچییه و، لی بی ناگا بوونیان گوناحه! که واته: پیوستی به تۆبه هیه که بریتیه له گه پانه وه وه دست هه لگرتن له و لاریوون و لادانه ی که له پوشتندا به ره و راسته شه قامیک که بوی دیاری کراوه پهیدا بووه. مادام وایی هه موویان هه نا تاجی گه پانه وه لای خوان، به لام له شیوه و ئه ندازه دا جیا جیان:

گه پانه وه ی خه لکی گشتی، دست هه لگرتنیانه له گوناحه کان، وه گه پانه وه ی خه لکی تایبه تی په شیمانی و وازه یانیانه له له خوا بی ناگا بوون، به لام بۆ لای خوا گه پانه وه ی بنده تایبه تی تایبه تیه کان بریتیه له په شیمانی و داوای لی بووردن کردنیان له دل به ره و غهیری خوا بالاد دست و پایه بهرز چوون!}

سا خوا به ناوه هه ره چاکه کانت و سیفه ته هه ره به رزه کانت، لی ت ده پارینه وه که هیدایه تمان بده ی بۆ تۆبه یه کی راست و ساغ، که له چلک و چه پهری گوناح و هه له کانمان پاکمان بکاته وه و، به ره و به ندایه تی چاکتر و زیاتر بۆ تو نیزیکمان بخاته وه و، به ره و مه نزلگای دوا پوژ بامان بداته وه و، له پیزی دوژمنان و ناحه زانی کافرو ده غه ل و یاخی و لاری و گوناحباران جیامان بکاته وه و، له نیوان کۆمه لی پیغه مبه ران علیهم الصلاة والسلام و ئیمان پته وان و شه هیدان و چاکاندا، جیمان بۆ بکاته وه، ئامین.

٢٢ محرم ١٤٢٢ ک - ٢٠٠١/٤/١٦ ز

هه ورامان / ئه حمده ئاوا

پیدا چوونه وه ی بۆ چاپی چوارهم

٢٨ جه مادی دووه می ١٤٣١ هـ ک - ٢٠١٠/٦/١١ ز - هه ولیر

به‌ر‌ه‌مه‌کانی دانه‌ر

- ١- پوخته‌یه‌ك ده‌رباره‌ی ئیسلام. چاپی ٢/ ٢٠٠٦
- ٢- ده‌به‌ریك راچوونی ئیسلام و ریچكان. چاپی ٣/ ٢٠٠٦
- ٣- یادی خوا، گرنگی یادی خوا له ژبانی مرۆڤ دا. چاپی ١/ ١٩٨٧
- ٤- كۆمه‌لی خوا. چاپی ١/ ١٩٨٨
- ٥- پێشمه‌رگه‌ی ئیسلام، یان مسوولمانی موحاهید كێیه‌و چۆنه؟ چاپی ٣/ ٢٠٠١
- ٦- د‌د‌ردو ده‌رمانی بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامی. چاپی ١/ ١٩٨٩
- ٧- ر‌ی‌بازی پ‌ی‌غه‌م‌به‌ر ﷺ كامه‌یه؟ چاپی ١/ ١٩٨٩
- ت‌ی‌ب‌ی‌نی: دواتر خرایه ن‌ی‌و ك‌ت‌ی‌ب‌ی (مسوولمانی كام‌ل: به‌شی یه‌كه‌م: بیروپروای مسوولمان) وه دواتر ته‌م‌یش خرایه ن‌ی‌و ك‌ت‌ی‌ب‌ی (ت‌ی‌مان و عه‌ق‌ی‌ده‌ی ئیسلامی)یه‌وه .
- ٨- ر‌ی‌گای صالح بوون و به‌ره‌و خوا چوون. چاپی ٣/ ٢٠٠٥
- ٩- كوردستان بۆ و‌ی‌ران بوو و چۆن ناوه‌دان ده‌ب‌ی‌ته‌وه؟! چاپی ١/ ١٩٨٩
- ١٠- حوكمی گه‌رانه‌وه ژێر نیری طاغوت. چاپی ٢/ ٢٠٠٥
- ١١- سۆزی نه‌ته‌وایه‌تی ویری ناسیۆنالیزم له ته‌رازووی ئیسلامدا. چاپی ٣/ ٢٠٠٥
- ١٢- مسوولمانی كام‌ل/ به‌شی یه‌كه‌م: بیروپروای مسوولمان ت‌ی‌ب‌ی‌نی: ((دواتر خرایه ن‌ی‌و ك‌ت‌ی‌ب‌ی (ت‌ی‌مان و عه‌ق‌ی‌ده‌ی ئیسلامی)یه‌وه)).
- ١٣- چاره‌سه‌ری ك‌ی‌شه‌ی كورد له ن‌ی‌وان ت‌ی‌مان و په‌رله‌مان دا. چاپی ١/ ١٩٩٢
- ١٤- بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامی له دووریانی مان و نه‌مان دا. چاپی ١/ ١٩٩٣
- ١٥- بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامی و ناینده‌یه‌كی گه‌ش و پوون. چاپی ١/ ١٩٩٥
- ١٦- پرۆژه‌ی به‌رنامه‌ی فیکری کارێ ئیسلامی. چاپی ١/ ١٩٩٦
- ١٧- چه‌ند ر‌ی‌پ‌روونییه‌ك بۆ ئیسلامیه‌کانی كوردستان. چاپی ١/ ١٩٩٦
- ١٨- ئیسلام و ك‌ی‌شه‌ هه‌نووكه‌یه‌كان. چاپی ١/ ١٩٩٥
- ١٩- با و‌ریا ب‌ی‌ن! دا‌رو‌خانی ره‌وش‌ت كۆمه‌لگا‌كه‌مان به‌رو هه‌لد‌ی‌ر ده‌بات. چاپی ٢/ ٢٠٠٦
- ٢٠- مسوولمانی كام‌ل: به‌شی دووه‌م/ خواپه‌رستی مسوولمان - به‌رگی یه‌كه‌م. چاپی ١/ ٢٠٠٠
- ٢١- مسوولمانی كام‌ل: به‌شی دووه‌م/ خواپه‌رستی مسوولمان - به‌رگی دووه‌م. چاپی ١/ ٢٠٠٠

تېبینی: هم کتېبه به همدووک بهرگه که یه وه ئیستا که بو جاری دووم له چوار بهرگدا چاپ کراوه ته وه به ناوونیشانی: خواپه رستی ئیسلامی .

۲۲- گهړاندوه لای خوا (عز وجل) . چاپی ۴ / ۲۰۰۵

۲۳- زانایانی ئیسلام کیږ و چوڼ ؟! چاپی ۲ / ۲۰۰۲

تېبینی : بو زمانی عه رهبیش وهرگپراوه .

۲۴- بنچینه گرنگه کانی هه لس وکه وتی شه رعییانه و ژیرانه له گه ل ورده بابته خیلاییه کاند،

چاپی ۱ / ۱۹۹۹ .

تېبینی: هم نامیلکه یه باسیکی بهرگی یه که می کتېبی: (خواپه رستی ئیسلامی) یه، وه بو زمانی عه رهبیش وهرگپراوه و ئیستا له ژیر چاپه .

۲۵- مزگه وته کانی کوردستان له نیوان ئاوه دان کردنه وه ویران کردن دا . چاپی ۱ / ۲۰۰۰

۲۶- تاقیکردنه وهی خوا بو بهنده کانی چی یه و چوڼه ؟ چاپی ۱ / ۲۰۰۰

۲۷- بنه ما شه رعیه کان و هیله گشتیه کانی کو مه لکی ئیسلامی ره سه ن .

تېبینی: (هم نامیلکه یه وهرگپراوته سه ر زمانی عه رهبی) .

۲۸- کو مه لی ئیسلامی: ئامانج و هه لویتسه کانی . چاپی ۱ / ۲۰۰۱

۲۹- پاساو به لگه شه رعیه کانی بنیاتانی کو مه لی ئیسلامی، نالقه کانی: ۱ و ۲ و ۳ و ۴ .

چاپی ۱ / ۲۰۰۱

۳۰- ئافره تی مسولمانی کورد مافه شه رعیه کانی و شه رکه گرنگه کانی . چاپی ۱ / ۲۰۰۰

۳۱- ئافره تو خیزان له سایه ی شه ریه ت دا . چاپی ۲ / ۲۰۰۵

۳۲- چه ند مه سه له یه کی باوی سه رده م . چاپی ۵ / ۲۰۰۵

تېبینی: وهرگپراوته سه ر زمانی عه رهبی .

۳۳- چه ند رپرونییه ک بو خوشک و برایانمان له هه ندران . چاپی ۱ / ۲۰۰۲

۳۴- سنووره قه ده غه کان مه شکینن! (چاویپکه وتنی دکتور حسین محمد عزیز) . چاپی ۲ / ۲۰۰۳

۳۵- چوڼ هه لس وکه وت له گه ل خه لکی دا بکه یڼ ؟! چاپی ۱ / ۲۰۰۲

تېبینی: وهرگپراوته سه ر زمانی عه رهبی .

۳۶- شه هید کییه و چ پله و پاییه کی هه یه ؟! چاپی ۱ / ۲۰۰۲

۳۷- جهاد له رپی خوا داو چه ند سه رنج و ناگادارییه ک . چاپی ۱ / ۲۰۰۲

۳۸- بو ته وهی له سه ر جهاد کردغان قه رزدار نه بیسه وه ! چاپی ۱ / ۲۰۰۲

۳۹- جهاد له رپی خوا دا چی به بو چوڼ هه لکی و چوڼ هه لکی . چاپی ۱ / ۲۰۰۲

۴۰- ٺهڪه ڇهه زبندن (چاويڪهوتني هاوڙين عومهر)

ٽيپيڻي: وهگيرپراوته سهه زماني عههري، ههروهه دوو تهرجه مهه فارسيشي ڪراوهه چاپو
بلاوڪراوتهوه.

۴۱- ڪارو پڙڙي ٿيسلامي (وتاري ڪوڙگري يهڪه مه ڪو مه لئ ٿيسلامي) چاپي ۲ / ۲۰۰۶ .

۴۲- ٿيسلامو مسولمانه تي و ڪاري ٿيسلامي له بهر پڙشنايي قورٿان و سونه تدا.

چاپي ۱ / ۲۰۰۶ .

۴۳- ٿيمان و عهقيده ٿيسلامي. بهرگي / ۱، ٿيمان و عهقيده ٿيسلامي چي يهه چوڻه؟! ۱ تا ۱۲ .

چاپي ۱ / ۲۰۰۶ .

۴۴- ٿيمان و عهقيده ٿيسلامي. بهرگي / ۲، خوا به يه ڪگرتن (التوحيد) له به ديپنه رايه تي و

چاپي ۱ / ۲۰۰۶ .

پهروهه دگار تي ۱۳ تا ۲۶ .

۴۵- ٿيمان و عهقيده ٿيسلامي. بهرگي / ۳، خوا به يه ڪگرتن له ناو و سيفهت و له په رستراوتي دا، ۲۷

چاپي ۱ / ۲۰۰۷ .

تا ۳۶ .

۴۶- ٿيمان و عهقيده ٿيسلامي. بهرگي / ۴، ٿيمان به فرشته ڪاني خوا (عزوجل)، ڪتي به ڪاني خوا

چاپي ۱ / ۲۰۰۷ .

(عزوجل)، پيغه مبه راني خوا (عليهم الصلاة والسلام). ۳۷ تا ۴۰ .

۴۷- ٿيمان و عهقيده ٿيسلامي. بهرگي / ۵، ٿيمان به پڙي دوايي قهزاو قهدهه ۴۱ تا ۴۵ .

چاپي ۱ / ۲۰۰۸ .

۴۸- ٿيمان و عهقيده ٿيسلامي. بهرگي / ۶، تايبه نه ندي و ديدو بڙچونه ڪاني په پره واني رپيازي راست.

چاپي ۱ / ۲۰۰۸ .

۴۶ تا ۵۰ .

چاپي ۱ / ۲۰۰۷ .

۴۹- تهوڙمي ٿيسلامي و علماني و خاله هاوبهش و جياوازه ڪانيان.

ٽيپيڻي: زوڙ به (۲۴) ٿاڻه له ههفته نامه ي (هاو لائي) و نه وه ي ديكهش به (۹) ٿاڻه له ههفته نامه ي

(ٿاويته) دا بلاوڪراوتهوه.

۵۰- گه ڇه ڪانمان له نيوان په سه نايه تي و لاساي ڪردنه وه دا.

۵۱- به دور خسته نه وه ي ٿا فرهت له ٿيسلام چ زيان ٿي ڊه ڪهين؟

۵۲- سياسته تي ٿيسلامي و چهند روون ڪردنه وه يه ڪ.

۵۳- چوڻيه تي بوونه پيشه ننگ و بنياتناني بنڪه ي جه ماوه ري.

۵۴- چهند بنه مايه ڪي گرنگي وتاري ٿي.

۵۵- قوتاياني زانياري شه رعيي چهند سه رنج و رپنمايي يه ڪ.

۵۶- خو رهوشتي به رزو په سند سه ننگي مه ڇه ڪي مسولمانه تي يه .

۵۷- بانگه واز به لاء خوا

- ۵۸- قوتایان لهه ههلو مه رجدها پیویسته چون بنو چی بکن؟!
 ۵۹- ضیف و قضیه (مقابله مع قناة العربیة). که دواپی له شیوهی نامیلکهدا چاپ کراوه.
 ۶۰- حوار خاص (مقابله مع قناة العالم). که دواپی له شیوهی نامیلکهدا چاپ کراوه.
 ۶۱- خواناسی، نایین، ایمان. چاپی ۲ / ۲۰۰۹.
 ۶۲- واقعی هه ریمی کوردستان... دیدیکی ئیسلامیانه. چاپی ۱ / ۲۰۰۸.
 ۶۳- چهند بابه تیکی هونه ریی له بهر رۆشنایی قورئان و سوننهت دا. چاپی ۱ / ۲۰۰۸.
 ۶۴- چون باشر له کتیبی بهر پیزی خوا به هره مه ند دهین؟! چاپی ۱ / ۲۰۰۸.
 ۶۵- سروشت و پایه کانی خیزان و مه سه لهی چهند ژنبی له ته رازوی شهرعو عقل دا
 تیبینی: ئه م نامیلکه به به (۱۴) ئالقه له رۆژنامه ی (رۆژنامه) دا بلاو کراوه ته وه.
 ۶۶- پوخته ی ژياننامه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ. چاپی ۱ / ۲۰۱۰.

ئهو بهر هه مانه ی له ژیر چاپن

- ۱- الإسلام كما يتجلى في كتاب الله تبارك وتعالى، المجلد الأول.
 ۲- چهند بابه تیکی سیاسی هاوچه رخ له بهر رۆشنایی عقل و وه چی دا

ئهو بهر هه مانه ی چاوه ریی چاپن.

- ۱- الإسلام كما يتجلى في كتاب الله تبارك وتعالى، المجلد ۲- ۷.
 ۲- خو و ره وشتی ئیسلامی.
 ۳- ئافرهت و خیزان له سایه ی شه ریعه تدا. بهرگی دووهم.
 ۴- گرنگی و پیویستی پایه ندیی به قورئان و سوننه ته وه.
 ۵- چهند درسیک له: (ته فسیری قورئانی بهرزو به پیژ)، که ئه گهر خوا ته مه ن بدات هه موو قورئان ته واو ده کهین.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

نېوه روکی بابه ته کان

- پېشکه شه ۵
- پېشه کی چاپی چواره م ۶
- پېشه کی چاپی سی یه م ۸
- پېشه کی چاپی دوو ه م ۹
- پېشه کی چاپی یه که م ۱۲
- پی خوش کردن ۲۱
- به شی یه که م: پیناسه ی توبه له روانگه ی زمان و شهرعه وه ۲۴
- پیناسه ی (توبه) له روانگه ی زمانه وه ۲۵
- پیناسه ی (توبه) له روانگه ی شهرعه وه ۲۶
- به شی دوو ه م: هوکمی گهړانه وه لای خوا ۳۰
- یه ک/ گهړانه وه لای خوا پیو یستییه کی تاییه تییه ۳۱
- دوو/ توبه ده بی گشتگیر بی و هیچ گوناچیک نه بویری ۳۳
- سی/ ده بی توبه بهرده وام و نه پساوه بی ۳۷
- چوار/ پیو یسته توبه ده ست به جیو زو و به زو و بی ۳۸
- به شی سی یه م: چونیته تی توبه کردن و توبه ی راست و ساغ (التوبه النصوح) چیه؟
- أ - چونیته تی توبه کردن ۴۲
- ب - پیناسه ی توبه ی راست و ساغ ۴۸
- به شی چواره م: مهرجه کانی توبه ی راست و ساغ و هوکارو فاکته ره کانی
- سهرویه رگرتنی ۵۱
- خالی یه که م: مهرجه کانی توبه ی راست و ساغ ۵۲
- خالی دوو ه م: هوکارو فاکته ره کانی سهرویه رگرتنی توبه ۶۹

٨٢ به‌شی پینجه‌م: تۆبه له چی و چی ده‌کری؟!

٨٤ خالی یه‌که‌م: ناوه گشتیه‌کانی گوناچه‌کان

٨٧ خالی دووهم: گوناچه‌کان یه‌کسان نین

٩٠ گوناحی زل (الکبیره):

٩١ گوناحی گچکه (الصغیره):

٩٣ خالی سێ‌یه‌م: ئەو هۆیانە‌ی که حوکمی گوناچه گچکه‌کان ده‌گۆڕن بۆ هی گه‌وره

به‌شی شه‌شه‌م: شوینه‌واری خراپ و شووم و زیانی گوناح و تاوان بۆ تاک و کۆمه‌ل

١٠٠ أ - شوینه‌واری شوومی گوناح له ژیا‌نی تاکدا

١٠٢ ب - شوینه‌واری شوومی گوناح له ژیا‌نی کۆمه‌لگادا

به‌شی هه‌وته‌م: کاریگه‌ریی و به‌ره‌هم و شوینه‌واری گه‌رانه‌و لای خوا

١٠٨ له سپینه‌وه‌ی گوناح و چاککردنی ئینساندا

١١٠ خالی یه‌که‌م: کاریگه‌ریی و شوینه‌واری تۆبه له سپینه‌وه‌ی گونا‌حدا

١١٠ یه‌ک: مانای سپینه‌وه‌ی گوناح

١١٤ دوو: تۆبه ئەو گونا‌حانه‌ش که سزایان بۆ دانراوه ده‌سپێته‌وه

١١٥ ئایا سزای تۆبه شه‌رعیه‌یه‌کان ده‌بنه‌ مایه‌ی سپینه‌وه‌ی گوناح له‌ خاوه‌نه‌کانیان؟!

١١٨ ١/ له‌ ئایین هه‌لگه‌رانه‌وه

١٢٠ ٢/ رێگریی

١٢١ ٣/ کوشتنی به‌ناهه‌ق

١٢٣ ٤/ داوین پیسی

١٢٤ ٥/ سزای دزیی

١٢٦ ٦/ بوختانی داوین پیسی

١٣٠ ٧/ خواردن و خواردنه‌وه‌و بۆ‌نکردنی سه‌رخۆشکه‌ر

١٣٣ سێ: چۆ‌نیه‌تی سپینه‌وه‌ی تۆبه بۆ ئەو گونا‌حانه‌ی سزای دیاری کراویان نیه

- چوار: چۆنیه تی سړینه وهی تۆبه بۆ گوناحه زله کان ۱۳۷
- پینج: چۆنیه تی سړینه وهی تۆبه بۆ ورده گوناح و هه له و په له کان ۱۴۱
- شه ش: گۆړینی گوناح و تاوانه کان به چاکه و خیر ۱۴۴
- خالی دووم: کاریگه ریی و بهرهمی گهړاندوه لای خوا له چاککردنی ئینساندا ۱۴۸
- یهك: کاریگه ریی تۆبه له سهر رووح و جهسته ۱۴۸
- په ریزی خراپه و چاکه ل ئینساندا ۱۴۹
- دوو: کاریگه ریی گهړاندوه لای خوا، له سهر ئیمان و عه قیده و له خوا
- نزیکه و تنه وهی ئینسان ۱۵۲
- سی: کاریگه ریی تۆبه له پرووی خواپه رستییه وه ۱۵۴
- چوار: ره وشتی بهرزو جوان یه کیکه له بهرهمه کانی تۆبه ۱۵۵
- پینج: بهرهمی تۆبه له پرووی کۆمه لایه تییه وه ۱۵۶
- شه ش: بهرهمی تۆبه له پرووی جهادییه وه ۱۵۷
- حهوت: بهرهمی تۆبه له پرووی سیاسی و مشور لى خواردنی کۆمه لگاوه ۱۵۹
- دوا قسم ۱۶۲
- بهرهمه کانی دانه ر ۱۶۵
- نیوه رۆکی بابه ته کان ۱۶۹

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

پروژہی (باشترین هاوری) بلاوکردنہوہی پھیام و بیری رہسہن و سہردہ میانہ لہ ریگہی کتیب و نامیلکہوہ بو سہرجہم توژہکان .

بہرہمہکانی پروژہ :-

- ۱- هاكا ئیسلام گہراپہوہ . (توژینہوہیہکی کورتہ لہسہر
داہاتووی ئیسلام) نویسینی ئیکرام کریم .
- ۲- فہرہنگی بانگخوازان ، نویسینی (ئہندازیار عوسمان) .
- ۳- بہرہو پەرورہدہی ئیسلامی ، نویسینی (ئہندازیار عوسمان) .
- ۴- رامان لہ قورٹان ، نویسینی (ئہندازیار عوسمان) .
- ۵- بہخشین لہ پیناوی خوادا ، نویسینی (عہمر خالید) وەرگیرانی
اروقیہ صدیق) .
- ۶- مانای ناوہ جوانہکانی خوا ، وەرگیرانی ام.عمر نیقامی) .
- ۷- گہرانہوہ لای خوا ﷺ ، نویسینی عہلی باپیر .

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

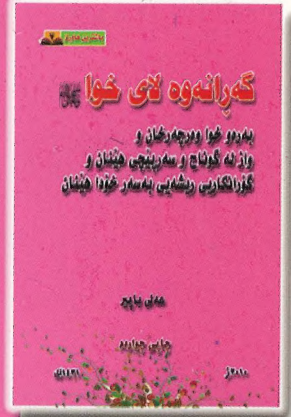
www.alibapir.net

نەم كىتەپە :

لىكۆلىنەۋەيەكى پېشوو و ژىرانەيە لەبارەى بەرەو خوا گەرەنەۋە
(توبە) ۋە تىيدا تىشك خراۋەتە سەر :

*چەمك و واتاى تۆبە ۋە بەرەو خوا گەرەنەۋە.
*حوكمى بەرەو خوا گەرەنەۋە تۆبە كەردن لە گوناھو سەرپىچىيەكان.
*شېۋازو چۆنىيەتتى تۆبە كەردن و تۆبەى راستو ساغ (التوبة النصوح).
*مەرجهكانى تۆبەى راستو ساغ و ھۆكارو فاكتەرەكانى سەرگرتنى و
بەرگرتنى.

*ئەو شتانەى پىويستە تۆبەيان لى بكرى.
*شويىنەۋارى خراپو شوومى گوناھو تاوان بۆ تاكو كۆمەل.
*كارىگەرىي تۆبە لەسرىنەۋەى گوناھدا.
*بەرەھەم و شويىنەۋارى تۆبە لە چاككردنى ئىنساندا.
*كارىگەرىي گەرەنەۋە لى خوا ﷻ لەرووى:
ئيمان و عەقىدە، خواپەرستىي، خو و رەشتو، كۆمەلەيەتتى و،
جەنگ و جىھاد، لايەنى سىياسىيەۋە.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

ژمارەى سپاردنى (٤٢٠) ى سائى (٢٠٠١) ۋەزارەتى رۆشنىبرى پىداراۋە

www.alibapir.net